

**ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ
ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА
ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД
(2025 г. – 2027 г.)**

Приета от Общински съвет - Разград с Решение № 332
по Протокол № 24 от 29.07.2025 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

		Стр.
I.	ВЪВЕДЕНИЕ	4
1.	Общ контекст и предпоставки за разработване на Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2025 г. – 2027 г.).	4
2.	Нормативни основания за разработване на Стратегията.	4
3.	Цел и обхват на документа. Основни принципи, залегнали в Закона за предучилищното и училищното образование.	5
4.	Методика и участници в процеса на разработване на стратегическия документ.	6
5.	Връзка с други стратегически документи на национално, регионално и местно ниво.	7
6.	Използвани съкращения.	8
II.	АНАЛИТИЧНА ЧАСТ - АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ И ПОТРЕБНОСТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД	9
1.	Цел и обхват на анализа.	9
2.	Община Разград – обща характеристика.	10
3.	Демографска картина и тенденции.	10
4.	Обща картина на образователната система в община Разград. Общинска мрежа от детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие за периода 2023/2024 г. – 2024/2025 г., деца и ученици със специални образователни потребности и с хронични заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби, тенденции в образователната система.	11
4.1.	Общинска образователна инфраструктура. Брой групи, паралелки, деца, ученици, педагогически и непедagogически персонал по видове образователни институции	12
4.2.	Деца и ученици.	16
4.2.1.	Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.	16
4.2.2.	Деца и ученици в риск от социално изключване.	18
4.2.3.	Деца и ученици с изявени дарби.	26
5.	Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	27
5.1.	Дейности на образователните институции и общинска администрация в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	29
5.2.	Дейности за допълнителна подкрепа на деца със СОП от община Разград, осъществени от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград. Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална интеграция и рехабилитация и др.	49
5.3.	Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	63
5.4.	Дейности на неправителствени организации, читалища и спортни клубове в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	70

III.	SWOT АНАЛИЗ. СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ. ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ.	84
IV.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ ОТ АНАЛИТИЧНАТА ЧАСТ	85
V.	СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	86
1.	Обща цел, принципи.	86
2.	Приоритети, специфични цели, мерки:	86
	ПРИОРИТЕТ 1: Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.	86
	ПРИОРИТЕТ 2: Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от уязвими общности и деца в риск.	87
	ПРИОРИТЕТ 3: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изяви дарби.	88
	ПРИОРИТЕТ 4: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.	88
	ПРИОРИТЕТ 5: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.	90
	ПРИОРИТЕТ 6: Развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.	91
VI.	СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД	91
1.	Мониторинг и оценка на Стратегията.	91
2.	Критерии за оценка.	91
3.	Индикатори за наблюдение на реализацията на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград.	92
3.1.	Качествени индикатори.	92
3.2.	Количествени индикатори.	92
VII.	ФИНАНСОВИ И МАТЕРИАЛНИ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА	95
VIII.	КОМУНИКАЦИОННА ПРОГРАМА	96
IX.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	97

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общ контекст и предпоставки за разработване на Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2025 г. – 2027 г.).

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците, която институциите в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват, е неразделна част от самостоятелно разработени и прилагани цялостни политики, чиито основни принципи са:

- изграждане на позитивен организационен климат, което изисква създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование;

- утвърждаване на позитивна дисциплина, основана на мерки и подходи, гарантиращи изслушване на детето и ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите, превенция на обучителните трудности и ранното оценяване на риска от тях;

- развитие на училищната общност;

Съгласно чл. 176 на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици и цели да осигури:

- съответствие с индивидуалните им потребности;

- подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им;

- осъществяване на подкрепата за детето и ученика най-близко до мястото, където живее и учи.

В съответствие с постановката на чл. 174, ал. 1 от ЗПУО, осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата на образованието трябва да се осъществява съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Важно условие за постигането на целите, принципите и приоритетите е разгръщане потенциала на всички участници в процеса - деца, ученици, родители, институции, гражданско общество. Взаимодействието на институциите, ефективните канали за комуникация с родители и граждани са основен фактор за осъществяването на целите на образованието за подготовката на изградени, самостоятелни, конкурентоспособни личности, чрез развиване на компетентности, необходими на децата и учениците в съвременното общество.

Чл. 177, ал. 1 от ЗПУО и чл. 4, ал. 1 от *Наредбата за приобщаващото образование* определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна. Редът за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа се урежда с *Наредбата за приобщаващото образование*.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (обща и допълнителна), се осъществява в детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие и специализираните обслужващи звена, а в случаите по чл. 111, ал. 1, т. 1 от ЗПУО – в домашни или болнични условия.

2. Нормативни основания за разработване на Стратегията.

Във връзка с чл. 196, ал. 3 на Закона за предучилищно и училищно образование Община Разград е разработила Анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, приет с Решение № 265 по Протокол № 19 от проведено на 25.03.2025 г. заседание на Общински съвет – Разград.

В изпълнение на разпоредбата на чл. 197, ал. 1 и ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование и чл. 5 от *Наредбата за приобщаващото образование* (приета с ПМС № 232 от 20.10.2017 г.) и въз основа на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград 2025-2027 г., (*съгласувана от Областен съвет за развитие на област Разград с протокол от неприсъствено заседание от 30.05.2025 г. и утвърдена със Заповед № РД-22-9/03.06.2025 г. на Областния управител на област Разград*), се разработва Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград за двугодишен период (2025 г. – 2027 г.) и се приема от общинския съвет.

3. Цел и обхват на документа. Основни принципи, залегнали в Закона за предучилищното и училищното образование

Целта на разработването на настоящата Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград е да се направи анализ на настоящата ситуация и да се идентифицират потребностите от обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, да се направят изводи как настоящите практики може да бъдат подобрени, да се поставят цели, да се изведат приоритети и да се планират мерки и дейности, за да бъде осигурена обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в община Разград, съобразно неговите потребности, като се посочат отговорните страни в този процес, източниците за финансиране и начините за мониторинг и контрол на изпълнението ѝ.

Стратегията продължава и надгражда постигнатото със стратегията от предходния период и има за цел да създаде устойчив и ефективен модел на общинската политика за приобщаващо образование и подкрепа за личностното развитие на децата и учениците, в съответствие с индивидуалните им образователни потребности, които са многообразни и динамични.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград е краткосрочен стратегически документ, в който са планирани мерки и дейности за периода 2025 – 2027 г. Тя включва и описание на предизвикателствата, направени въз основа на изводите от анализа, стратегическите и оперативни цели, необходимите мерки и дейности в областта на подкрепата за реализиране на поставените цели.

Според Закона за предучилищното и училищното образование, образованието като процес на обучение, възпитание и социализация е национален приоритет и се развива в съответствие със **следните принципи**:

1. Единна държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование;
2. Ориентираност към интереса и към мотивацията на детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
3. Равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик;
4. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование;
5. Запазване и развитие на българската образователна традиция;
6. Хуманизъм и толерантност;
7. Съхраняване на културното многообразие и приобщаване чрез българския език;
8. Иновативност и ефективност в педагогическите практики и в организацията на образователния процес въз основа на научна обосновааност и прогнозиране на резултатите от иновациите;
9. Прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на предучилищното и училищното образование;
10. Автономия за провеждане на образователни политики, самоуправление и децентрализация;
11. Ангажираност на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите, родителите и други заинтересовани страни и диалог между тях по въпросите на образованието.

Законът за предучилищното и училищното образование внася ново качество в нашето образование, като регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование.

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможност за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Приобщаващото образование се реализира в съответствие със следните принципи:

1. Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище най-близо до неговото местоживеене и на правото му на качествено образование;

2. Гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности и с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на ученето и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;
3. Прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
4. Приемане и зачитане уникалността на всяко дете и ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;
5. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат процеса на ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;
6. Системен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища на управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда;
7. Сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – детската градина/училището, детето/ученика, семейството и общността; Създаване на постоянни механизми за обмен на информация и действия.
8. Намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;
9. Нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество.
10. Гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование, съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.
11. Включване на учениците и родителите в процеса на изпълнение на стратегията.

4. Методика и участници в процеса на разработване на стратегическия документ.

В изпълнение на чл. 197 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), въз основа на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците (2023 – 2024 г.), се разработва и се приема с решение на общинския съвет Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2023 г. – 2024 г.).

Общинската стратегия включва анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград и е ориентирана към реализиране на политики и мерки, които осигуряват правото на достъп до качествено образование, удовлетворяване на образователните потребности, развитието на способностите на всяко дете и ученик и предоставят необходимата обща и допълнителна подкрепа. Включени са дейности и форми, основани на ценностите за личностното развитие и приобщаващото образование: подкрепа за личностно развитие, изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищна общност. Представеният анализ включва и обобщава данни за периода 2023 – 2024 година.

Стратегията е продукт на съвместните усилия на работна група, определена със Заповед № 662 от 10.06.2025 г. на кмета на Община Разград, включваща представители на всички институции/организации, работещи в областта на приобщаващото образование и на други заинтересовани страни, имащи отношение към развитието на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците в община Разград.

Използваните методи за събиране на необходимата информация за анализа са:

- Документално проучване на съществуващи анализи, доклади, стратегически документи на национално, регионално и местно ниво;
- Систематизиране и обобщаване на статистически данни, регулярно събирани от общинската администрация и институции, имащи отношение към осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
- Събиране на допълнителна статистическа информация и данни от Националния статистически институт за рискови групи по населени места.

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

5. Връзка с други стратегически документи на национално, регионално и местно ниво.

Стратегията се основава и на приоритетите, целите и стандартите, заложиени в следните стратегически документи:

- Стратегия „Европа 2030“;
- Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето;
- Националната програма за развитие „България 2030“;
- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030);
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030);
- Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността;
- Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система;
- Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри;
- Национална стратегия за учене през целия живот;
- Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства;
- Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България;
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен район;
- Стратегия на област Разград за равенство, приобщаване и участие на ромите;
- Национална карта на социалните услуги;
- Общински план за младежта на община Разград;
- Планове за интегрирано развитие на община Разград;
- Общинска програма за закрила на детето на община Разград;
- Планове за действие на общините на територията на област Разград, в изпълнение на Областната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030).

Освен със Закона за предучилищното и училищното образование Стратегията има връзка със следните нормативни документи:

- Закон за здравето;
- Закон за закрила на детето;
- Закон за защита от дискриминация;
- Наредба за приобщаващото образование.

6. Използвани съкращения

ГРАОН – Гражданска регистрация и административно обслужване на населението
ЗПУО – Закон за предучилищното и училищното образование
ДГ – Детска градина
ДПС – Детска педагогическа стая
ДЦДМУ – Дневен център за деца/младежи с увреждания
ИКТ – Информационни и комуникационни технологии
МОН – Министерство на образованието и науката
НП – Национална програма
НСИ – Национален статистически институт
НЧ – Народно читалище
ОбКБПМН – Общинска комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
ОбС – Общински съвет
ОбСНВ – Общински съвет по наркотични вещества
ОЗД – Отдел „Закрила на детето”
ОП – Оперативна програма
ОСР – Областен съвет за развитие
ОУ – Основно училище
ПИЦ – Превантивно-информационен център
ПУДООС – Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РЕКИЦ – Регионален експертно-консултантски и информационен център
РЗИ – Регионална здравна инспекция
РУО – Регионално управление на образованието
РЦПППО – Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование
СНЦ – Сдружение с нестопанска цел
СОП – Специални образователни потребности
СУ – Средно училище
ЦПЛР – Център за подкрепа за личностно развитие
ЦНСТ – Център за настаняване от семеен тип
ЦСРИ – Център за социална рехабилитация и интеграция
ЦСОП - Център за специална образователна подкрепа
ЦОП – Център за обществена подкрепа
ЦПЛР - ЦРД – Център за подкрепа за личностно развитие - Център за работа с деца
ЦПЛР - ЦУТНТ – Център за подкрепа за личностно развитие - Център за ученическо, техническо и научно творчество
ЦПЛР - УСШ – Център за подкрепа за личностно развитие - Ученическа спортна школа
РЕПЛРДУСОП - Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със СОП

II. АНАЛИТИЧНА ЧАСТ - АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ И ПОТРЕБНОСТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД.

1. Цел и обхват на анализа.

Изпълнението на Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващото образование, изготвянето на областна и общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за периода 2025 – 2027 г. създава необходимост от анализ на настоящата ситуация и на потребностите от подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград. Периодът, който обхваща анализът, е 2 години – 2023 г. и 2024 г.

Целите, които си поставя настоящият анализ, са:

1. Оценка на настоящата ситуация на образователната система в община Разград.
2. Установяване на реалните потребности и извеждане на приоритетите при определяне нуждите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от община Разград и търсене на възможностите за тяхното предоставяне.
3. Представяне на добрите практики и утвърдени училищни политики в областта на общата и допълнителна подкрепа.
4. Планиране на качествени образователни услуги и подобряване на образователния процес за осигуряване на пълноценна подкрепа на интелектуалното, емоционалното, духовното, нравственото и физическото развитие на децата и учениците в съответствие с тяхната възраст, потребности, способности и интереси.

Целите на настоящия анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие съответстват на основните приоритети и принципи, заложи в Закона за предучилищното и училищно образование. Първостепенен национален приоритет е образованието на нацията на базата на единна национална политика за осигуряване правото на равен достъп на децата и учениците до качествено образование, ефективност и иновативност на прилаганите практики и подходи. В този смисъл настоящият анализ насочва вниманието към приобщаващото образование, неговите цели и принципи.

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

За разработването на анализа за потребностите със заповед на Кмета на Община Разград е създадена работна група, в чийто състав са включени представители на Общинска администрация, РУО на МОН, гр. Разград, РЗИ - гр. Разград, Дирекция „Социално подпомагане”- отел „Закрила на детето“, гр. Разград, секретар на Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, председател на Общински съвет по наркотични вещества – Разград, Регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища”, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, гр. Разград, образователните институции на територията на община Разград, Регионална библиотека „Проф. Б. Пенев“ - Разград и НПО.

Анализът е продукт на съвместните усилия на работна група и организации, участвали в проучването - детски градини, общински и държавни училища, ЦПЛР, РЦПППО, културни институции, специализирани институции за работа с деца и ученици, доставчици на социални услуги.

Обхват на анализа: Анализът включва актуална информация за детските градини, училищата и центровете за подкрепа на личностното развитие, функциониращи на територията на общината, както и организирани към момента дейности, подкрепящи обучението и възпитанието на децата и учениците, дейности за развитие на техните интереси и способности в областта на науките, технологиите, изкуството и спорта, ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности, педагогическа и психологическа подкрепа и др., демографски тенденции, настояща ситуация и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие. В

географско отношение обхващат на проучването покрива всички населени места на територията на община Разград.

2. Община Разград – обща характеристика.

Община Разград се намира в централната част на Североизточна България в източната част на Дунавската хълмиста равнина. През административния център на общината минават първокласният път Русе - Варна и железопътна линия, която е важна връзка между пристанището на река Дунав в гр. Русе и черноморското пристанище в гр. Варна. Общинският център - гр. Разград е разположен по протежение на река Бели Лом и по северния склон на Разградските височини. Община Разград заема югозападните и част от централните части на област Разград. С площта си от 655,428 km² е най-голямата сред 7-те общини на областта, което съставлява 26,97% от територията на областта.

Селищната мрежа в Община Разград включва 22 населени места, в т.ч. 1 град – гр. Разград и 21 села. Град Разград е областен и общински административен, важен икономически и културен център. Община Разград граничи с общините Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Попово, Цар Калоян и Ветово. Сред съседните общини Община Разград заема първо място по население, а по територия е на второ място след Община Попово. Днес Разград е модерен европейски град с отлично развита инфраструктура, добре оформена централна част, пояс от благоустроени по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 жилищни квартали и непрекъснато развиващи се промишлени зони, разположени около пътните артерии на града.

3. Демографска картина и тенденции

По данни на Национален регистър на населението на НСИ (Национален статистически институт) към 31.12.2023 г. общият брой на населението в община Разград е 42 507 души, от които 28 234 души в град Разград и 14 273 души в селата (Таблица 1).

Таблица 1: Население към 31.12.2023 г. в област Разград по общини и пол (По данни на НСИ)

Области	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	6445481	3097698	3347783	4738461	2254254	2484207	1707020	843444	863576
Разград	100696	48301	52395	47686	22349	25337	53010	25952	27058
Завет	7793	3739	4054	2279	1098	1181	5514	2641	2873
Исперих	18843	9162	9681	7163	3401	3762	11680	5761	5919
Кубрат	13704	6564	7140	5576	2615	2961	8128	3949	4179
Лозница	7602	3785	3817	1788	867	921	5814	2918	2896
Разград	42507	20033	22474	28234	13109	15125	14273	6924	7349
Самуил	5862	2899	2963	-	-	-	5862	2899	2963
Цар Калоян	4385	2119	2266	2646	1259	1387	1739	860	879

Таблица 2: Население в община Разград по пол през 2021 г. и 2022 г. (По данни на НСИ)

Община Разград	Общо			В града			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2021 г.	44894	21392	23502	28931	13581	15350	15963	7811	8152
2022 г.	42778	20188	22590	28509	13268	15241	14269	6920	7349

При един сравнителен анализ на данните, посочени в Таблица 1 и Таблица 2 за брой на населението в община Разград в три последователни години, се вижда, че населението в общината тенденциозно намалява през годините – от 44 894 души през 2021 г. населението спада на 42 778 души през 2022 г. до 42 507 души през 2023 г. Намаляването на населението в община Разград показва активен процес на скрита и явна миграция и движение на населението в други населени места в страната и извън страната. Увеличават се гражданите с постоянен адрес в общината, които живеят в други населени места.

Според данните от НСИ за механичното движение на населението през 2023 г. в община Разград Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

са заселени 1 105 души (от които 518 мъже и 587 жени), а са изселени 1 005 души (464 мъже и 541 жени) или механичният прираст е 100 души. (Таблица 3).

Таблица 3: Механично движение на населението през 2023 г. по области, общини и пол

Области	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
област Разград	2989	1407	1582	2413	1086	1327	576	321	255
община Разград	1105	518	587	1005	464	541	100	54	46

Сравнителният анализ на данните от горепосочените данни за населението на община Разград показва явна тенденция на намаляване на броя на жителите в общината. Протича процес на намаляване на хората в трудоспособна възраст, а оттам и намаляване на броя на децата, живеещи на територията на общината. Това се дължи на емиграционните и имиграционните процеси, протичащи в общината, както и на отрицателния естествен прираст в общината, видно от данните в Таблица 4.

Таблица 4.: Естествено движение на населението през 2023 г. по области, общини и пол

Области	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	57197	29318	27879	101006	52360	48646	-43809	-23042	-20767
Разград	783	411	372	1770	939	831	-987	-528	-459
Завет	46	24	22	151	70	81	-105	-46	-59
Исперих	150	80	70	308	160	148	-158	-80	-78
Кубрат	92	50	42	293	147	146	-201	-97	-104
Лозница	55	26	29	112	58	54	-57	-32	-25
Разград	344	180	164	715	389	326	-371	-209	-162
Самуил	59	36	23	97	61	36	-38	-25	-13
Цар Калоян	37	15	22	94	54	40	-57	-39	-18

Негативните демографски процеси в община Разград оказват непосредствено влияние върху образователната система. Те водят до намаляване броя на децата и учениците в образователните институции и до необходимостта от реорганизация на групите, паралелките и педагогическия състав и оптимизиране на предучилищната и училищната мрежа, за да може да се осигури равен достъп до качествено образование на всички деца и ученици от община Разград.

Причините за намаляване броя на учащите се коренят преди всичко в отрицателния прираст на населението както на национално ниво, така и на регионално ниво; миграционните тенденции сред младите жители на община Разград към големите областни центрове и чужбина в търсене на по-високи доходи и по-добро качество на живот, което води до застаряване на населението, както и културните нагласи и особености на представителите на етносите (предимно ромското население) в някои от населените места. През последните години немалка част от гражданите с постоянен адрес в община Разград живеят в други населени места, причината за което са ограничените възможности за професионална реализация на млади специалисти с висше образование. Това само по себе си допълнително засилва миграционните нагласи на млади семейства от слабо населени места, които искат да осигурят добро образование за децата си, което от своя страна засилва процеса на обезлюдяване.

4. Обща картина на образователната система в община Разград. Общинска мрежа от детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие за периода 2023/2024 г. – 2024/2025 г., деца и ученици със специални образователни потребности и с хронични
Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

заболявания, в риск от социално изключване и с изявени дарби, тенденции в образователната система.

4.1. Общинска образователна инфраструктура. Брой групи, паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически персонал по видове образователни институции.

Анализът на актуалното състояние на предучилищното и училищното образование в община Разград извежда осигуряването на равен достъп до образование като основна цел на общинската образователната политика.

В обхвата на политиката на Община Разград в сферата на образованието попада осигуряването на качествена образователна инфраструктура. Последната включва институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование – ясли, детски градини, различни видове училища и центрове за подкрепа за личностно развитие.

През отчетния период в образователната инфраструктура на община Разград е настъпила промяна вследствие настъпили демографски промени и намаляващия брой население. През 2023 година е направена оптимизация училищната мрежа на територията на община Разград. Закрито е ОУ „Кирил и Методий“, с. Киченица със Заповед № РД-14-21 от 23 юни 2022 г. на Министъра на образованието и науката, поради драстично намалелия брой ученици в него през последните няколко години. С това броят на училищата в общината е намалял от 21 училища на 20. Към настоящия момент училищната мрежа на включва: **2 ясли, 20 детски градини**, които са на целодневно обучение, като 10 от тях са в гр. Разград и 10 - в селата на общината; **20 училища, от които 15 са общински, а 5 са държавни училища**. От 15-те общински училища – 10 са в град Разград и 5 училища в селата. 10 са основните училища, като 5 от тях са в гр. Разград и 5 - в други населени места на общината. Средните общински училища са пет: **2 профилирани гимназии** – ППЧЕ „Екзарх Йосиф” - с „чуждоезиков” профил и ППМГ „Акад. Н. Обрешков” - с профил „природоматематически”, **1 Спортно училище, 1 Средно училище „Христо Ботев” и 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”** (Таблица 5).

Таблица 5: Структура на мрежата от училища и детски градини на територията на община Разград през учебната 2024/2025 г.

Общ брой училища	Общински училища					Държавни училища	Общински детски градини
20 училища	10 основни	2 профилирани гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професионална гимназия	5 професионални гимназии	20 детски градини

Всички професионални гимназии подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, организация и технология на козметичните и фризьорски услуги, транспорт и строителство, икономически дисциплини.

Всички училища в община Разград са на едноменен режим на обучение.

С Решение № 507 от 18.07.2024 г. на Министерски съвет шест училища са включени в *Списък на иновативните училища в Република България за учебната 2024/2025 година*: НПТГ „Шандор Петьофи”, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, гр. Разград и ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, в сравнение с предходната учебна 2023/2024 г., когато в същия списък са включени седем училища от общината (с Решение № 469 от 07.07.2023 г. на Министерски съвет – НПТГ „Шандор Петьофи”, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград и ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград).

През 2023 г. и 2024 г. в град Разград развиват своята дейност три центъра за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), които предоставят на децата и учениците от община Разград различни възможности за извънкласни дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта: ЦПЛР - Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“.

За учениците от други общини, предпочели средните училища на община Разград, се предлагат

добри условия за живот и възпитание в **Центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие**, с капацитет 500 места. През 2023/2024 г. в ЦПЛР - Ученическо общежитие, гр. Разград се наблюдава увеличение на броя на учениците и групите в сравнение с предходната година. Сформирани са 13 групи с 321 ученици.

В община Разград от няколко години развива своята дейност **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование**, както и **Филиал към Русенски университет „Ангел Кънчев” – Русе**.

Предучилищно образование

В град Разград функционират две общински детски ясли с утвърдени традиции в отглеждането и възпитанието на деца до 3 годишна възраст - Детска ясла „Звездици” и Детска ясла „Слънчево детство”. Съществуват и 3 яслени групи, които са разкрити към ДГ № 6 „Шестте ястребинчета”, гр. Разград; ДГ № 11 „Детелина”, гр. Разград и ДГ „Осми март”, с. Дянково с основна задача подпомагане на семействата при отглеждане и възпитание на децата в ранна детска възраст.

Броят на детските ясли в община Разград остава същия през последните години, а в броя на децата се отбелязва леко повишение, както се вижда в *Таблица 6*.

Таблица 6: Детски ясли и брой деца в детските ясли в община Разград

Показатели	Година	
	2023	2024
Детски ясли в община Разград (брой)	2	2
Капацитет	144	144
Общ брой деца	119	135

Детски градини

През 2023 г. и 2024 г. на територията на община Разград функционират 20 детски градини, в които като институции от системата на предучилищното и училищното образование се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование и ЗПУО. Десет от детските градини се намират в селата на община Разград, а десет детски градини са в град Разград. От общо 22-те населени места в община Разград в 12 няма детски градини (в с. Радинград, с. Черковна, с. Просторно, с. Пороище, с. Ушинци, с. Побит камък, с. Недоклан, с. Балкански, с. Дряновец, с. Липник, с. Островче и с. Осенец).

С Решение № 850 от 30 ноември 2023 г. на Министерски съвет е приет *Списък на средищните детски градини и училища в Република България за учебната 2023/2024 година*, в който са включени 1 детска градина и 7 училища в община Разград – ДГ „Здравец“, с. Гецово, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград, ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски“, с. Раковски. С Решение № 74 от 13 февруари 2025 г. е приет на *Списък на средищните детски градини и училища в Република България за учебната 2024/2025 година*, в който са включени само горесцитираните 7 училища.

През учебната 2023/2024 година (данни към 01.01.2024 г.) в общинските детски градини са обхванати общо 1 499 деца, разпределени в 67 целодневни групи. Сформирана е и 1 целодневна група с 10 деца в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 1 полудневна група с 14 деца в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец. В три детски градини от общината (ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград, ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград и ДГ „Осми март“, с. Дянково) функционират 3 яслени групи с общ брой 57 деца. Броят на обхванатите деца в задължителна предучилищна възраст (4, 5 и 6-годишни деца) към септември 2023 г. са 1 411 деца, от които 4-годишни - 474 деца, 5 – годишни - 479 деца и 6 – годишни - 458 деца.

През учебната 2024/2025 г. (данни към 01.01.2025 г.) в детските градини на общината са обхванати **общо 1 544 деца**, разпределени в 67 целодневни групи. Сформирана е и 1 целодневна група с 14 деца в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 1 полудневна група с 21 деца в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец. В трите детски градини с яслени групи (ДГ № 6 „Шестте ястребинчета“, гр. Разград, ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград и ДГ „Осми март“, с. Дянково) броят на групите се запазва на 3 групи, както и

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

броят на децата в тях - 59 деца. Децата в задължителна предучилищна възраст (4, 5 и 6 - годишни деца) са 1082 към 01.02.2025 г., като 4-годишни – 334, 5 - годишните са 350 деца, а 6 - годишните са 398 деца.

Броят на детските градини в общината, броят на групите, броят на децата от 2 до 6 - годишна възраст са отразени в Таблица 7.

Таблица 7: Общ брой деца в ДГ (яслени и целодневни групи) и подготвителните групи в училищата

2023/2024 уч. г. (данни към 01.01.2024 г.)			2024/2025 уч. г. (данни към 01.01.2025г.)		
брой ДГ	брой групи	брой деца	брой ДГ	брой групи	брой деца
20	69	1580	20	69	1638

Отчитайки броя на децата, наличният капацитет на детските градини, както и наличната база са достатъчни за пълното обхващане на децата в детските градини. В 9 (девет) от детските градини има действащ физкултурен салон. Капацитетът на детските градини през отчетния период е отразен по-долу в Таблица 8.

Таблица 8: Капацитет (леглова база), брой деца и новоизградени зали, кътове и съоръжения в детските градини на територията на община Разград през 2023 г. и 2024 г.

Населено място	Детска градина	Капацитет (леглова база) на ДГ	Брой деца в ДГ през 2023/2024 г.	Брой деца в ДГ през 2024/2025 г.	Наличие на новоизградени физкултурни салони, специализирани стаи, зали, кътове за деца и др. в ДГ
Разград	ДГ № 2 "Лудогорче"	150	126	126	не
Разград	ДГ № 3 "Приказка"	144	123	123	зала - Рожден ден - 2023 г.
Разград	ДГ № 4 "М. Палаузов"	150	150	150	обособена мултифункционална среда, включваща 4 зони - интерактивна, сензорна, спортна и подкрепяща зона за занимания на децата.
Разград	ДГ № 5 "Незабравка"	120	110	109	сензорна стая
Разград	ДГ № 6 "Шестте ястребинчета"	180	138	132	не
Разград	ДГ № 7 "Васил Левски"	104	102	99	не
Разград	ДГ № 8 "Р. Княгиня"	100	64	64	помещения за дейности по интереси
Разград	ДГ № 11 "Детелина"	160	123	125	солна стая, интерактивна зала за деца със СОП
Разград	ДГ № 12 "Зорница"	176	176	171	не
Разград	ДГ № 14 "Славейче"	156	127	138	не
с. Дянково	ДГ "Осми март"	132	74	79	не
с. Гецово	ДГ "Здравец"	50	34	33	не
с. Стражец	ДГ "Пролет"	40	25	26	спортна площадка по проект
с. Раковски	ДГ № 1 "Щастливо детство"	25	17	18	1 стая- пригодена за физкултурен салон, 1 стая - на приказките
с. Раковски	ДГ № 2 "Пролет"	24	17	17	не
с. Ясеновец	ДГ № 2 "Дора Габе"	77	76	75	не
с. Благоево	ДГ "Георги Димитров"	25	9	7	не

с. Киченица	ДГ "Митко Палаузов"	24	14	15	не
с. Мортагоново	ДГ "Радост"	50	21	14	детска площадка
с. Топчии	ДГ "Гълъбче"	36	25	25	преграден коридора в ДГ и изграден детски кът

Двадесетте общински детски градини са на целодневна организация на задължителното предучилищно образование, разполагат с добра материално-техническа база, педагогически и непедagogически персонал с опит и добра квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата.

В детските градини се осигурява равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпът до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности.

В допълнителните форми на обучение в детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности на всяко дете – ранно чуждоезиково обучение, занимания по различните видове изкуства, танци и други.

Училищно образование

В община Разград е изградена добра мрежа от образователни институции, покриваща нуждите от образование и личностно развитие на учениците от училищна възраст. В резултат на образователната политика на Община Разград на територията на общината е постигнат оптимален модел на образователна инфраструктура – наличие на основни, средни училища, профилирани и професионални гимназии, специализирано училище, с цел предоставяне възможности за обучение на учениците във всички етапи на средното образование и задържане на учениците в училищата на общината.

През 2023 г. и 2024 г. година в община Разград училищата са общо 20 на брой и се разпределят по следния начин:

Общински училища

- 13 неспециализирани училища, от които:
 - 10 основни училища (5 в град Разград - ОУ „Васил Левски”, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов”, гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий”, гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев”, гр. Разград и 5 в общинските села - ОУ „Елин Пелин”, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон”, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски”, с. Раковски, ОУ „Отец Паисий”, с. Дянково, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ясеновец;
 - 1 средно училище – Средно училище „Христо Ботев”, гр. Разград;
 - 2 профилирани гимназии - ППМГ „Акад. Никола Обрешков”, гр. Разград с профил „природоматематически”, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф”, гр. Разград с „чуждоезиков” профил;
- 1 специализирано училище – Спортно училище, гр. Разград;
- 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”, гр. Разград.

Държавни училища

• 5 професионални гимназии - НППГ „Шандор Петьофи”, гр. Разград, ПГИ „Робер Шуман”, гр. Разград, ПГХТБТ „Мария Кюри”, гр. Разград, ПГТС „Христо Смирненски”, гр. Разград, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина”, гр. Разград.

Към началото на учебната 2023/2024 година (данни към септември 2023 г.) общият брой на учениците на територията на община Разград е 5 720 ученици, от които 4 375 ученици са в общинските училища и 1 345 ученици в държавните училища.

През 2023 г. в първи клас са постъпили 422 ученици в началото на учебната година (356 от тях са в града и 66 – в селата).

През учебната 2024/2025 година (към месец декември 2024 г.) броят на учениците в общински училища е 4 441 ученици и в държавни училища 1 398 ученици, общо 5 839 ученици на територията на община Разград.

През учебната 2024/2025 година в първи клас са постъпили общо 371 ученици в началото на учебната година (312 в града и 59 в селата).

През учебната 2023/2024 г. за първи път успешно стартира електронния прием на деца в първи клас в общинските училища на територията на град Разград в изпълнение на приетата с Решение № 549 от Протокол № 40 от проведено заседание на 25.10.2022 г. на Общински съвет – Разград Наредба № 30 за електронен прием в първи клас в общинските училища на територията на град Разград. Наредбата има за цел да се регламентират условията, реда и критериите за осъществяването на приема на деца в първи клас, да се гарантира равен достъп до образование на подлежащите на задължително училищно образование ученици чрез автоматизирано и централизирано класиране на децата в първи клас в училищата в град Разград.

4.2. Деца и ученици

4.2.1. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

Децата и учениците със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, според своите нужди изискват конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и прилагане на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място в сътрудничество с другите институции.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности (СОП) и хронични заболявания, успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти се осъществява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО), с подкрепата на общината.

Във всяко училище/детска градина за децата със СОП се осигурява обща и допълнителна подкрепа - работи се с дете или ученик по конкретен случай в зависимост от индивидуалните особености и нужди на детето; работи се с родителите и с психолози за успешна интеграция на деца с хиперактивно поведение - индивидуална работа и работа в групите, в които се интегрират деца със СОП и се работи за подпомагане неговото развитие като за всяко дете/ученик, за което/който е установена необходимост от допълнителна подкрепа, се разработва индивидуален план за работа с него, като са осигурени специалисти (ресурсен учител, логопед или психолог според конкретния случай), назначени в самата детска градина или училище. В образователните институции, където няма такива специалисти, се използват услугите на специалистите от РЦПППО – Разград, след подадени заявки от директорите на институциите. Те заедно с учителите в детската градина/училището извършват обследване на децата от различните целеви групи, разработват индивидуален план за развитие на всяко дете и работят за подпомагане на тяхното развитие. В работата си с децата със СОП учителите и специалистите използват съвременни образователни ресурси.

Образователните институции в общината целогодишно работят за осигуряване на подкрепяща среда за обучение и възпитание, самостоятелно разработват и прилагат цялостни политики за подкрепа за личностно развитие на детето, за изграждане на позитивен организационен климат, за утвърждаване на позитивна дисциплина и изграждане на достъпна архитектурна среда, които се базират на идеите и принципите на приобщаващото образование. В 24 образователни институции е осигурен достъп за хора с увреждания, осигурени са устройства за хора в инвалидни колички (ПГПЧЕ „Екз. Йосиф“, ПГССХВТ „А. Кънчев“, външен асансьор в НПТГ „Ш. Петъфи“). Изградени са рампи за достъп до сградите за деца и ученици с двигателни трудности, осигурени са устройства за хора в инвалидни колички, изградени са санитарни възли, съвременни оборудвани класни стаи и обособени кабинети за работа с деца/ученици, осигуряващи позитивна среда и/или кабинети за ресурсно обучение, осигурени са дидактически материали, необходими за обучението на децата със СОП.

За децата със специални образователни потребности е необходимо да се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, чрез:

- използване възможностите за приобщаващо образование, регламентирани в Закона за предучилищното и училищното образование;
- осигуряване на подкрепяща среда за децата със специални образователни потребности, включваща финансиране участието на учителите в обучителни програми за интегрирано обучение;
- дейности и инициативи за мотивиране на родителите на деца със специални образователни

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

потребности, децата им да посещават масовото училище;

- прилагане на интерактивни методи за формиране на общочовешки ценности у децата, основани на толерантност и доверие;
- изграждане на подходяща архитектурна среда за достъп на децата с увреждания до училищата и ДГ;
- популяризиране на добрите практики за интегриране на децата със специални образователни потребности;

По данни от НЕИСПУО през уч. 2024/2025 г в образователните институции в община Разград се обучават и възпитават 152 деца и ученици със СОП (32 деца в детските градини и 120 ученици в училищата).

През учебната 2024/2025 г. за децата и учениците с говорни нарушения е осигурена логопедична подкрепа от специалисти-логопеди от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград или назначени такива в някои училища и детски градини. Назначени логопеди са в шест образователни институции (четири училища - ОУ „Н. Икономов“ – 1, ОУ „И. С. Тургенев“ – 1, ПГТС „Хр. Смирненски“ – 1, ПГО „Ст. Н. Спасо-Еленина“ – 1) и две детски градини (ДГ № 2 „Лудогорче“ – 1 и ДГ № 11 „Детелина“ – 1).

В училищата и детските градини съществуват условия за работа на деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна подкрепа. В шест училища са назначени 9 ресурсни учители, които оказват допълнителна подкрепа на деца и ученици със СОП (ПГССХВТ „А. Кънчев“ – Разград - 1, ПГТС „Хр. Смирненски“, гр. Разград – 1, ОУ „Н. Икономов“ гр. Разград -3, ОУ „И. С.Тургенев“ - 2, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 1, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград – 1).

В 10 училища са назначени 12 психолози (ПГИ „Р. Шуман“ – 1, ОУ „И. С. Тургетев“ -1, НППГ „Ш. Петьофи“ – 1, ПГТС „Хр. Смирненски“ – 1, ППМГ „Акад. Н. Обрешков“ – 1, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“ – 1, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – 1, ОУ „В. Левски“ – 1, ОУ „Н. Икономов“ – 3, ОУ „Отец Паисий“ - 1).

С цел повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, работещи с деца със СОП, са провеждани вътрешноинституционални квалификации в детските градини, проведен е обучителен курс на педагози от детските градини за ранна скринингова диагностика. Двама педагогически специалисти от СУ „Христо Ботев“ гр. Разград са в специализирано обучение на тема: „Обучения на педагогически специалисти за диференциране и адаптиране на учебното съдържание и за методи на обучение, съобразени с индивидуалните потребности на децата и учениците, на които се предоставя допълнителна подкрепа, за оценяване на текущия и годишния напредък от обучението на децата и учениците, както и за съвместна работа в група/в класната стая между ресурсните учители, другите педагогически специалисти и помощниците на учителя“ в гр. Баня.

По Проект „Подкрепа за приобщаващо образование“, финансиран по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г. през 2023 г.е предоставена допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца със СОП и деца с дарби в областите наука и изкуство в ДГ № 4 „М. Палаузов“, гр. Разград и развиване социални умения и подобряване езиковото и комуникационно развитие на 9 ученици от ОУ „Д-р П.Берон“, с. Осенец.

Деца с увреждания за 2023 г. и за 2024 г. (по данни на РЗИ – Разград):

Таблица 9: Деца с увреждания по видове заболявания

ВИДОВЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ	ОБЩИНА РАЗГРАД	
	2023	2024
1. Деца с физически увреждания	125	156
2. Деца с психични и поведенчески разстройства	41	61
в т.ч. 2.1. с умствена изостаналост:	9	13
- лека умствена изостаналост	2	5
- умерена умствена изостаналост	3	4
- тежка умствена изостаналост	4	4
- дълбока умствена изостаналост	0	0

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

Забележка: Данните са извлечени от Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ), на база преминали лица за освидетелстване и преосвидетелстване, която датира от 15.10.2020 г.

Таблица 10: Деца с увреждания по възраст

Период	Общ брой деца с физически увреждания и с психични и поведенчески разстройства в община Разград	0-3 години	4-6 години	7-14 години	15-18 години
2023 г.	166	15	17	79	55
2024 г.	217	12	27	114	64

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и с хронични заболявания в училищната среда.

С цел приобщаване на децата със специални образователни потребности (СОП) в училища и детски градини им се осигурява участие и изява в редица мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици.

4.2.2. Деца и ученици в риск от социално изключване.

Превенцията на отпадането от училищна възраст, намаляване дела на напусналите образователната система и предприемане на мерки за обхващане и задържане на децата и учениците в задължителна училищна и предучилищна възраст са от изключителна важност. Отпадането на учениците от училище може да се определи като процес, повлиян от множество фактори. Те си взаимодействат по сложен и различен начин във всяка отделна ситуация, което налага адекватни действия от заинтересованите страни – училища/детски градини, общини, социално подпомагане, органите на реда.

Механизмът за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст дава възможност да се търсят нови и да се подобрят утвърдените действия на заинтересованите страни – образователните институции, общините, отделите за социално подпомагане, както и от учениците и техните родители.

В изпълнение на ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, ежегодно със заповед на началника на РУО – Разград се определят районите и екипите за обхват, в които се включват представители на ангажираните институции. С цел подпомагане дейността на екипите за обхват и в изпълнение на дейностите по Национална програма „Заедно за всяко дете” се провеждат междуинституционални работни срещи с членове на екипите за обхват, които се организират от РУО – Разград по общини.

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории:

1. *Икономически причини* - безработицата, ниските доходи, пониженият жизнен стандарт и бедността поставят децата в условия, водещи до повишен риск от отпадане от училище. В резултат на финансовите и икономически затруднения децата са принудени да помагат на семействата си, което води до нарушаване на участието им в учебния процес. Друга икономическа причина е миграция на родителите. Често при миграция на родителите децата остават в семействата на роднини, които не проявяват интерес към образованието. През последните години се засили и тенденцията родителите да вземат децата си в чужбина: за месеци, а често – и за постоянно.

2. *Социални причини* - свързват се с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликти, напрежение и кризи в семейството, отрицателно въздействие на домашната среда, функционална неграмотност или ниско образование на родителите, деца и ученици в риск от извършване на противообществени прояви, домашно насилие, незачитане правото на избор на децата и др.

3. *Образователни причини* - Образователните причини са свързани с липсата на мотивация, затрудненията при усвояване на учебния материал, ниските образователни резултати, начина на оценяване, големият брой отсъствия, влошената дисциплина, насилието и агресията в училище; наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.

4. *Етнокултурни причини* - това са специфичните етнически, религиозни и езикови измерения. Натискът на етнокултурните традиции сред уязвими етнически общности и групи предопределят специфичните причини за преждевременното напускане на училище: отсъствие на познавателна мотивация, ниска степен на готовност за училище, липсва мотивация на родителите за получаване на образование от децата им, по-ранното стъпване в брак; страх на родителите поради опасност от открадване; по-ниска ценност на образованието и др.

За деца и ученици, непосещаващи ДГ/училище са предприети мерки – посещение на адрес, справки в МВР за местоживеенето, дейности за обща и допълнителна подкрепа, допълнително обучение по учебни предмети, осъществяване на взаимодействие с родителите за включване и задържане на децата и учениците в образователната система и предоставяне на информация на кмета на общината за констатирани нарушения на задълженията на родителите с цел налагане на наказания по реда на чл. 347 от Закона за предучилищното и училищното образование. Сравнителните данни за двете учебни години са отразени в по-долу в Таблица 11 (данни от РУО-Разград).

Таблица 11

	2023/2024 учебна година	2024/2025 учебна година
Общ брой обходени адреси на деца и ученици в община Разград	За областта 601	319
Брой деца/ученици, заминали в чужбина	61	42
Брой върнати деца и ученици в ДГ/училища	За областта 45	14
Брой деца/ученици, неоткрити на адрес	51	73
Брой деца/ученици, неоткрити и предадени на МВР за работа по механизма	51	73

По данни на ГРАОН за учебната 2023/2024 година подлежащите на задължително предучилищно образование (4, 5 и 6-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са общо 1688 деца и по настоящ адрес – 1411 деца. Подлежащите на задължително училищно образование (7-годишни деца) за учебната 2023/2024 година в община Разград по постоянен адрес са 652 деца, а по настоящ адрес – 520 деца.

За учебната 2024/2025 година подлежащите на задължително предучилищно образование (4, 5 и 6-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са общо 1 701 деца и по настоящ адрес – 1 413 деца. Подлежащите на задължително училищно образование (7-годишни деца) в община Разград по постоянен адрес са 597 деца, а по настоящ адрес – 467 деца.

За осигуряването на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, както и с цел превенция от отпадането им от образователната система в община Разград се осъществяват чрез:

- осигуряване на транспорт на децата в задължителна предучилищна възраст и за учениците от населени места, в които няма детска градина или училище по смисъла на чл. 283, ал. 2 от ЗПУО. През 2023 г. на община Разград е предоставен нов училищен автобус от Министерство на образованието и науката за превоз на деца и ученици, поради силното амортизиране на тези, които са използвани до момента.

- обезпечаване с учебни помагала, учебници и пособия и познавателни книжки за децата във всички групи в детските градини и за учениците от 1. до 12 клас в общинските училища.

Намаляването броя на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст се осъществява и чрез:

- партньорство на общината и училищните общности с РУО – Разград, Дирекция „Социално подпомагане“, НПО и други институции за местни инициативи с цел реинтегриране на вече отпадналите от училище ученици;
- разработване на механизъм за ежедневно информиране на родителите за отсъствията и закъсненията на децата и учениците;
- осигуряване на безопасна и сигурна среда (осигурена охрана и видеонаблюдение в училищата, превенция срещу агресията);
- здравно обслужване на децата и учениците в детските градини и училищата и гражданско образование;
- целодневна организация на обучение;

Педагогическите екипи на училищата и Община Разград разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици. Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане във все повече училища се прилагат нови подходи, добри практики на други педагогически колективи, разработват се проекти, търси се съдействие от родителската общност за подобряване на училищната среда. Образователните институции осъществяват дейности и различни задачи, насочени главно към превантивната работа с учениците за задържането им в училище. Изготвени са програми за работа с децата в риск, включващи: анализ на състоянието, като се очертават и причините за това и се набелязват мерките за въздействие и закрила, в т. ч. работата с родителите.

Педагозите и социалните работници в по-голяма степен обръщат внимание върху слабата заинтересованост на родителите по отношение образованието на техните деца и по-общо – върху проблема за отговорното родителство и работят в посока привличане на родителите като партньори на образователната институция.

За децата, които нямат равен старт (деца, недостатъчно добре владеещи български език, деца с увреждания, деца от социално слаби семейства и др.), е необходимо да се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, чрез:

- използване възможностите за приобщаващо образование, регламентирани в Закона за предучилищното и училищното образование;
- прилагане на интерактивни методи за формиране на общочовешки ценности у децата, основани на толерантност и доверие;
- подкрепа на инициативи за социализация на децата, за които българският език не е майчин;
- подкрепа на извънкласните дейности за осмисляне на свободното време на децата и учениците чрез насочването им към дейности за развитие на индивидуалните им способности и интереси.

За децата от уязвимите групи, чрез прилагане на иновативни подходи, педагогическите кадри успяват, макар и трудно, да променят съществуващия модел и начин на мислене сред ромското общество. Иновативните методи допринасят за засилване мотивацията за включване на деца и родители от етническите малцинства в училищния живот, да общуват повече на български език и да повишат своята грамотност. Групите по интереси, които се създават в училищата и детските градини, допълнителните занимания с тези деца и ученици спомагат за формирането на социални и граждански компетентности и по-лесното им приобщаване и задържане.

В училищата се организират допълнителни дейности, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти, с цел пълното приобщаване на учениците от ромски произход към цялостния училищен живот:

- Привличане на родителската общност в процеса на образователна, социална реализация на децата и учениците, включването им в съвместни училищни инициативи, открити уроци и др., за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца, виждайки постигнатите резултати, да променят своето отношение към училището като институция.
- Подобряване на образователната среда, в която протича процеса на интеграция (интерактивни класни стаи в някои училища и детски градини, съвременен оборудване, създаване на позитивен климат в училището или детската градина за привличане на децата);
- Интеграционни дейности за деца и младежи, чрез организиране на съвместни инициативи, инициативи за изграждане на култура на толерантност и уважение към младежите в риск; подпомагане ученици от малцинствата;

- Съхранение и развитие на културната идентичност на децата чрез организирани прояви в интеграционна среда.

С цел стимулиране на посещаемостта на децата в детските градини се организират дейности по интереси в специално обособени кътове, които са обзаведени и оборудвани с необходимите мебели, демонстрационни и манипулативни материали, дидактични и учебно-технически средства, канцеларски и изобразителни материали, интерактивна дъска, мултимедия, компютър, лаптоп, интернет, костюми, игри, играчки и др., където децата могат да упражняват следните дейности:

- драматизации и театрални игри
- изобразителни и приложни дейности
- безопасно движение по пътищата
- гражданско образование и екологично възпитание
- музика, танци и спорт.

В горепосочените зали/кътове/кабинети се провеждат дейности по интереси, с цел реализиране на допълнителни форми на педагогическо взаимодействие и за предоставяне на обща подкрепа за личностното развитие на всяко дете и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата в училищата и детските градини.

За създаване на интерес към детското заведение и към образователната система като цяло и с цел мотивиране на децата в риск в ДГ ежедневно се прилагат съвременните обучителни методи, улесняващи научаването, като:

- интерактивни техники – например работа по двойки, работа в малки групи, ролеви игри, мозъчни атаки, симулации, други обучителни игри и т.н.;
- ангажиране на различни сетива за по-ефективно научаване – например чрез използване на кукли, други играчки, картинки, музика, видео, обучителен софтуер и т.н.;
- организиране на пространството за улесняване на процеса на учене и взаимодействие – например чрез подреждане на столовете в кръг, обособяване на места за работа в малки групи, на кътове за игра и т.н.;
- активно въвличане на детето – например чрез ангажиране с решаване на проблеми, разглеждане на казуси, зачитане на детските възгледи и т.н.;
- създаване на защитена среда за научаване – например чрез въвеждане на правила, използване на загаряващи упражнения и упражнения за „разтопяване на леда“, даване на позитивна обратна връзка и т.н.;
- поставяне на ясни и реалистични цели, както и разделяне на пътя към целта на малки стъпки, които могат да формират гръбнака на подробни индивидуални образователни планове;
- позитивно коментиране и преформулиране на индивидуалните различия;
- насърчаване на взаимопомощта, например по метода „връстници помагат на връстници“ и много други похвати, с които изобилства съвременната литература в сферата на преподаването и научаването.

През 2024 г. са отпуснати общо 260 386 лв. **целови средства от МОН за работа с деца и ученици от 1. до 12. клас от уязвими групи** за общинските училища и детски градини (ОУ "Отец Паисий", с. Дянково, ДГ "Осми март", с. Дянково, ОУ "Д-р Петър Берон", с. Осенец, Професионална гимназия по селско стопанство и хранително-вкусови технологии "Ангел Кънчев", гр. Разград, ДГ "Райна Княгиня" № 8, гр. Разград, ОУ "Георги Сава Раковски", с. Раковски, ДГ №1 "Щастливо детство", с. Раковски, ДГ № 2 "Пролет", с. Раковски, ОУ "Елин Пелин", с. Стражец, ДГ "Пролет", с. Стражец, ДГ "Гълъбче", с. Топчий, ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец и ДГ № 2 "Дора Габе", с. Ясеновец) и 71 537 лв. за държавните училища (ПГХТБТ „М. Кюри, ПГТС „Хр. Смирненски и ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина).

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал. В образователните институции

са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма.

Работата с деца от различни етноси налага учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда. През отчетния период 2023 г. и 2024 г. в училищата целогодишно се работи с ученици в риск. Поддържа се връзка и с техните родители (настояници) за по-добри резултати. Дава се възможност за допълнителни часове за консултация по различните предмети, мотивиране и включване на ученици с изяви дарби в общински, национални и международни конкурси, както и включване в извънкласни дейности според индивидуалните им интереси. С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в детските градини и училища се наблюдават добри практики за организиране и провеждане дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи (напр. отбелязване на Ден на толерантността с различни мероприятия, запознаване на децата и учениците с традициите и обичаите на различните етноси и др.);

Целта на образователните институции е родителската общност да бъде привлечена в процеса на образователна и социална реализация на децата и учениците чрез различни подходи за привличане на родителите за участие в училищния живот не като зрители, а като реални партньори – включване на родителите в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи и открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своите нагласи към училището като институция. Работи се в насока сътрудничество и взаимодействие със семействата на деца от уязвими групи за разясняване на ползите от образованието за техните деца, реализиране на планирани от педагогическите екипи образователно-възпитателни дейности, празници, чествания. Осъществена е екипна работа между заинтересованите страни (училище, родители, местни институции) за издирване на непосещаващите, предотвратяване на отпадането и преждевременното напускане на училище и за реинтеграцията на вече отпадналите деца и ученици.

За успешното реализиране на приобщаващото образование допринася изключително много **работата по проекти и национални програми.**

През 2024 г. стартира **проект BG05SFPR001-1.003-0001 „Силен старт“**, който продължава до 2029 год., финансиран по Програма "Образование" 2021-2027, съфинансиран от Европейския съюз. Проектът предвижда да разгърне потенциала на децата от предучилищното образование чрез подкрепа за личното им развитие с оглед по-успешна социална реализация. Целите на проекта са подобряване приобщаващия характер на предучилищното образование с фокус върху децата от уязвими групи, в това число роми, за намаляване на необхванатите и отпаднали от образование деца в задължителна училищна възраст. Насърчаване и разгръщане на потенциала за личностно развитие на учениците за трайното им приобщаване в училищното образование и подобряване на образователните им резултати. По проекта е предвидено допълнително обучение по БЕЛ, интензивно работа с родители от уязвимите групи, което ще оказва влияние от една страна на плавната адаптация на детето към новата среда, а от друга страна изгражда положително отношение в общността към ползите от образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ) и от образованието като цяло. Една от дейностите по проекта дава възможност за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, вкл. нови в системата учители и осъществяване на обща подкрепа за личностно развитие за достъп и трайно приобщаване на деца в предучилищното образование. Проектът се явява като продължение на проект BG05M2OP001-3.005-0004 "Активно приобщаване в системата на предучилищното образование", по който се осигуряваше допълнително обучение по български език за деца невладеещи добре езика и в който участваха активно детските гради в община Разград, ОУ „И. С. Тургенев“, гр. Разград и ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец.

През 2023 г. и 2024 г. **продължава изпълнението на Национална програма „Без свободен час“** на МОН за осигуряване на непрекъснатост на педагогическо взаимодействие в детските градини и училищата. С програмата се постига оптимална организация на предучилищното и училищното образование чрез осигуряване на непрекъснат учебен процес при отсъствие на педагогически специалист (ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград, ОУ "Н. Й. Вапцаров", ПГПЧЕ „Екз. Йосиф“, СУ "Христо Ботев", ПГО "Станка Николица Спасо-Еленина", ОУ „Н. Икономов“).

НП "Хубаво е в детската градина" - Програмата цели изграждане на подкрепяща, приемна, безопасна, мултикултурна, интерактивна среда; споделяне на иновативни практики за провеждане на дейности с децата и семействата в и извън детската градина и за насърчаване на двигателната активност на децата. През 2024 г. класираните детски градини са: ДГ № 5 "Незабравка", гр. Разград, ДГ № 6

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

"Шестте ястребинчета", гр. Разград, ДГ № 7 "Васил Левски", гр. Разград, ДГ № 8 "Райна Княгиня", гр. Разград, ДГ № 11 "Детелина", гр. Разград, ДГ № 12 "Зорница", гр. Разград, ДГ № 14 "Славейче", гр. Разград. Целта е изграждане на позитивна образователна среда, подкрепяща здравословното хранене и здравословния начин на живот на децата, насърчаване на здравословен начин на живот чрез физическа активност. Повишаване на осведомеността за ползите от здравословно хранене. Приобщаване на родителите към живота и дейността на детската градина, чрез прякото участие във всеки етап от реализацията на дейностите.

Проект „Успех за теб“, финансиран по Програма "Образование" 2021-2027, съфинансиран от Европейския съюз, е друг проект, който спомага за подобряване на приобщаващия характер на училищната образователна система с фокус върху учениците от уязвими групи и намаляване дела на преждевременно напусналите училище; повишаване на мотивацията на учениците за учене и стимулиране на творческите им изяви, изграждане на подкрепяща общност, в която участниците се чувстват приобщени и значими, както и повишаване капацитета на педагогическите специалисти за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, съобразно индивидуалните потребности на всеки един ученик и на непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори, социални работници, помощници на учителя (ОУ "Васил Левски", ОУ "Отец Паисий", гр. Разград, ОУ „И. С. Тургенев“, ОУ "Д-р П.Берон", с. Осенец, ОУ "Г. С. Раковски", с. Раковски, ОУ "Елин Пелин", с. Стражец, ОУ "Св. Св. Кирил и Методий", с. Ясеновец, ПГТС "Христо Смирненски", ПГССХВТ "Ангел Кънчев" гр. Разград, ПГХТБТ "М. Кюри", ПГО "Станка Николица Спасо-Еленина"). Специфичните цели на проекта са:

-Подобряване на приобщаващия характер на училищната образователна система с фокус върху учениците от уязвими групи, в това число роми, и намаляване дела на преждевременно напусналите училище;

-Повишаване на мотивацията на учениците за учене и стимулиране на творческите им изяви;

-Изграждане на подкрепяща общност, в която участниците се чувстват приобщени и значими с оглед повишаване активността на учениците от уязвими групи в основното образование;

-Повишаване капацитета на педагогическите специалисти за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, съобразно индивидуалните потребности на всеки един ученик и на непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори, социални работници, помощници на учителя, подкрепящи учениците от уязвими групи и техните родители.

Национална програма "Заедно за всяко дете" на МОН (ПГТС "Христо Смирненски", ПГПЧЕ „Екз. Йосиф“ - Модул 2. „Добри практики за взаимодействие с родителите на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст“). Програмата е насочена към децата и учениците, които не са обхванати в образователната система, за които има риск от отпадане от училище и детска градина или са напуснали преждевременно образователната система. Целта на програмата е повишаване на ефективността в работата на институциите по обхващане и включване в образователната система на ученици в задължителна училищна възраст и подобряване на достъпа до училищното образование и качеството му чрез създаване и поддържане на благоприятна образователна среда за стимулиране и устойчиво образователно развитие. Дейностите по модула следва да осъществяват взаимодействие между институциите и родителската общност за прилагане на интегриран подход при реализирането на мерки за подобряване на обхвата на децата и учениците и включването им в системата на предучилищното и училищно образование.

С цел превенция на преждевременното напускане на образователната система, както и повторно включване, социализиране и адаптиране в детските градини и училища се наблюдават добри практики за организиране и провеждане на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи (**напр. отбелязване на Ден на толерантността с различни мероприятия, запознаване на децата и учениците с традициите и обичаите на различните етноси и др.**);

През 2023 г. детските градини и училищата работят по проекти, насочени към приобщаване на деца от етническите малцинства и създаване на равен старт за всяко дете, гарантиране на равен достъп до качествено образование на децата от етническите малцинства, развитие на мултикултурна среда, толерантност и развиване на разнообразни форми на интеркултурно образование, насочено към запазване и развитие на културната идентичност на етническите малцинства. Такъв проект е проектът на ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец "Интеркултурен модел на детска градина" към Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ). В проекта са включени 50 деца, чиято цел е да се въведат разнообразни форми на занимания на децата в детската

градина в с. Ясеновец, което ще доведе до запазване и развитие на тяхната културна идентичност и задържането им в образователната система.

Работата с деца от различни етноси изисква от учителите да усвояват знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда. През учебната 2023/2024 г. в образователните институции са работили 7 образователни медиатори, а през учебната 2024/2025 г. те са 12 на брой. В с. Раковски един медиатор покрива и двете детски градини в селото. През 2022 г. образователните медиатори са назначени по НП „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“ на МОН. Към настоящия момент такава възможност дават стартиралите през 2024 г. проекти „Силен старт“ за детските градини и Проект „Успех за теб“ за училищата, като се осъществяват и дейности за обучения на педагогическия и непедагогическия персонал за повишаване на техния капацитет в сферата общата и допълнителна подкрепа. Образователните медиатори подпомагат взаимодействието с родителите на учениците от уязвими групи, чрез:

- Организиране и осъществяване на дейности, осигуряващи редовно посещение на училище и пълноценно участие на учениците в образователния процес;

- Съдействие при обхващането и оставането на учениците, подлежащи на задължително обучение в училище;

- Провеждане на индивидуални срещи с родители на ученици от уязвими групи за мотивиране и за пълноценно интегриране на учениците в образователната среда, съобразно специфичните и възрастовите им особености и потребности;

- Организиране на родителски лектории и колективни дискусии за повишаване на познанията относно правата и задълженията в образованието;

- Съдействие за взаимно опознаване на учениците от различните етнически групи и вероизповедания, за създаване на атмосфера на разбирателство и толерантност и за спазване правата на детето.

През изминатата учебна година 69 служители в училища и детски градини са преминали обучения за работа в мултикултурна среда, а през уч. 2024/2025 г. такива обучения са преминали 51 служители.

В училищата се предлагат извънкласни занимания и клубове по интереси, като целта е превръщане на училището в по-привлекателно място за развитие и изяви. Учениците посещават групите с интерес и желание, като това ги приобщава към училище. През учебната 2024/2025 г. 5 731 деца и ученици са обхванати в извънкласни дейности. Формирането на клубове и занимания спомага за по-добрата интеграция на учениците от уязвимите групи, такива от ромски произход и социално слаби семейства. Това дава възможност на децата и учениците да вземат участие в различни състезания, конкурси и олимпиади на общинско, регионално, национално и международно ниво, като през 2023/2024 уч. г. техният брой е около 3 818 деца и ученици, а през 2024/2025 г. – 2 756 деца и ученици. Броят на учениците заели призови места на състезания, конкурси и олимпиади е 1 195 през 2023/2024 уч. г.

За учениците с обучителни затруднения се организира и провежда допълнително обучение по учебните предмети с превантивна цел, както и за преодоляване на системни пропуски при усвояване на учебното съдържание, като педагогическите специалисти оказват непрекъснато съдействие с поставянето на индивидуални задачи и проекти През учебната 2024/2025 г. е осигурено допълнително обучение по предмети в училищата на 777 ученици, а 3 463 ученици са включени в консултации по предмети. В детските градини допълнително обучение по български език се осигурява на 539 деца, невладеещи езика в достатъчна степен. Това води до повишаване на самочувствието на по-трудно интегриращите се деца и по-лесното им приобщаване към училищната общност.

Целодневната форма на обучение (ЦДО), която се осъществява в училищата има също голям принос за приобщаването на учениците към училищния живот и най-вече тези от различните етнически групи. ЦДО включва възпитаващи дейности и занимания по интереси в следобедните часове, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците.

Родителската общност бе привлечена в процеса на образователна, социална и трудова реализация на децата и учениците. Родителите бяха включени в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи, открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своето отношение към училището като институция. През 2023/2024 г. са проведени 55 срещи с родители на деца от уязвимите групи с цел намаляване на общностния натиск за ранни бракове. През настоящата 2024/2025 г. са проведени 16 такива срещи. В ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец са проведени 4 родителски срещи за профилактика на рака на маточната шийка, създаден е родителски клуб. Прилагат се различни подходи за привличане на родителите за участие в училищния живот не като зрители, а като реални партньори – включване на родителите в срещи на обществени съвети, в съвместни училищни инициативи и открити уроци, за да станат съпричастни към обучението и възпитанието на техните деца и виждайки постигнатите резултати да променят своите нагласи към училището като институция. Работи се в насока сътрудничество и взаимодействие със семействата на деца от уязвими групи за разясняване на ползите от образованието за техните деца, реализиране на планирани от педагогическите екипи образователно-възпитателни дейности, празници, чествания.

Деца в риск от насилие или жертви на насилие

През отчетния период 2023 г. - 2024 г. във връзка със създаването и функционирането на междуинституционален екип за координиране на дейностите в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се работи в насока подобряване на координацията и сътрудничеството между институциите, имащи отношение към работата с децата в риск (жертви на насилие и тормоз в училище и/или в семейството, в риск от насилие, с рисково поведение). Това се осъществи чрез прилагане на *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*, както и *Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и Алгоритъм за прилагането му*, утвърден със заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката. Основната цел е намаляване проявите на агресия и тормоз сред младите хора, както и намаляване на рисковото поведение сред учениците.

Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция се прилага с цел подобряване на координацията и сътрудничеството между институциите по отношение на работата с децата в риск (жертви на насилие и тормоз в училище и/или в семейството, кибертормоз, в риск от насилие, с рисково поведение се прилага. През 2024 г. са проведени 36 бр. срещи по координационния механизъм, свикани от ДСП-Разград (отдел „Закрила на детето“).

При постъпване на информация в ДСП - Разград се предприемат незабавни действия по компетентност от страна на служителите в ОЗД. Всяка информация за дете, отпаднало или в риск да отпадне от училище се завежда сигнал, който се отработва и информацията се връща на компетентния орган.

Закрилата на детето съгласно Закона за закрила на детето се осъществява чрез:

1. съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда;
2. настаняване в семейство на роднини или близки;
3. осиновяване;
4. настаняване в приемно семейство;
5. предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа;
6. полицейска закрила;
7. специализирана закрила на обществени места;
8. информиране за правата и задълженията на децата и родителите;
9. осигуряване на превантивни мерки за сигурност и защита на детето;
10. осигуряване на правна помощ от държавата;
11. специални грижи за децата с увреждания;

13. вземане на временни мерки за закрила на дете в случаите и при условията на Регламент (ЕС) 2019/1111 относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвличане на деца, наричан по-нататък "Регламент (ЕС) 2019/1111", и Конвенцията за компетентността, приложимото право,

признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, съставена в Хага на 19 октомври 1996 г.

Целогодишно се осъществява целенасочена работа и във всички образователни институции в община Разград за изграждане на подкрепяща среда. Осъществява се съвместна работа на всички педагогически специалисти за изграждане на атмосфера на доверие, толерантност, подкрепа и приемане на различията – беседи в ЧК, както и работа с деца/ученици от уязвимите групи и родители им. На видно място в ДГ и училища са поставени информационни материали в помощ на родителите за сигнали за помощ при насилие и телефон за връзка с институциите. Провеждат се родителски срещи, беседи, съвети и насоки към родителите за отглеждането и възпитанието на децата. През уч. 2023/2024 г. 206 служители от образователните институции и 2243 деца и ученици са преминали обучения за разпознаване на видовете насилие и тормоз, а през уч. 2024/2025 г. – 158 служители и 2458 деца и ученици.

В институциите в системата на предучилищното и училищното образование има разработен план за работа по Механизма за противодействие на тормоза и насилието. С приетите планове за превенция на насилието се цели да се ограничат и елиминират предпоставките и рисковите фактори в средата в ДГ и училища, допринасящи за проява на насилие. Провеждат се анкети през годината за оценка на тормоза в училището, оценка на проблема, анализ на проявите на училищен тормоз и разработване на превантивни дейности - водене на регистрационен дневник, повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, оптимизиране системата за наблюдение и контрол, изпълнение на процедури за реагиране в случаи на тормоз. Постига се създаване на позитивна среда и климат в училището.

От извършения анализ се отчита, че проявите на насилие спрямо деца е както в семейна среда, така и извън семейната такава.

Рисковите фактори в средата, които могат да повлияят на обучението на учениците, са:

- Нестабилна семейна среда;
- Агресивно поведение и ниска мотивация на учениците;
- Негативно влияние на неподходящ приятелски кръг;
- Лесен достъп до психоактивни и наркотични вещества;
- Нисък социален статус на семействата. Склонност децата да бъдат ползвани като работна ръка с цел допълнителни доходи в семейството;
- Трудности при усвояване на учебния материал и ниска мотивация;
- Нереалистична представа за модел на поведение.

Създаването на условия за активно социално приобщаване на децата от социално уязвими групи е важно условие за привличане и задържане на децата в риск, предвид етническата специфика на разградски регион. С цел успешно интегриране в образователната система на децата, учениците и младежите от етническите малцинства са необходими условия, насърчаващи разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна социализация и реализация в живота. В тази връзка усилията са насочени към подобряване на сътрудничеството и взаимодействието между всички заинтересовани страни - местна власт, училища, детски градини, всички други институции, имащи отношение към развитието на децата.

4.2.3. Деца и ученици с изявени дарби.

Община Разград стимулира талантливите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изявени дарби.

Три центъра за подкрепа за личностно развитие на територията на община Разград също предлагат разнообразни форми за извънкласни дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките и технологиите, изкуствата и спорта - ЦПЛР - Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“.

В гр. Разград, освен центровете за подкрепа за личностно развитие, алтернативни форми на извънкласни дейности предлагат Музикална школа „Илия Бърнев“, частни формации към читалище „Напредък“ и Народно читалище „Развитие 1869“ и спортни клубове, които работят за развиването на творческите заложби и талант на децата и учениците от общината.

За осмисляне на свободното време на децата и учениците, както и за развитие на индивидуалните им способности и интереси, в училищата се провеждат занимания по интереси в областта на науките, Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

изкуствата, технологиите и спорта. Чрез тях се насърчава участието на учениците в национални и международни олимпиади и състезания. През 2024 г. ученици от две общински училища участваха в НП „Ученически олимпиади и състезания“ (ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“) за стимулиране на учениците със стипендии.

През 2024 г. 9 общински училища участват в Модул „Изкуства“ по НП „Заедно в изкуствата и спорта“ (ПГССХВТ "Ангел Кънчев", ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, СУ „Хр. Ботев“, ОУ „Васил Левски“, ОУ „Никола Икономов“, ОУ „Отец Паисий“ – Разград, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец и ОУ „Е. Пелин“, с. Стражец) и 7 общински училища по Модул „Спорт“ (ОУ "Иван Сергеевич Тургенев", ОУ „Отец Паисий“ – Разград, ОУ „Васил Левски“, ОУ „Никола Икономов“, ПГССХВТ "Ангел Кънчев", ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ и ОУ „Г. С. Раковски“, с. Раковски). Целта е осигуряване на условия за личностно развитие на учениците чрез екипно взаимодействие при участието и изявата им в колективни спортове и изкуства, насочени към стимулиране на техните интереси, способности и компетентности; засилване на интереса на учениците за участие в групи/отбори за колективни спортове и изкуства и за изяви в областта на танцовото, музикалното и театралното изкуство.

В детските градини е осигурена възможност децата да посещават допълнителни форми по избор - народни танци, модерни танци, балет, езиково обучение - английски език, руски език.

- Създадени са условия и предоставени възможности за равно участие на всички деца в събития, организирани от Община Разград, в т.ч.

- Фестивали- Шарена въртележка; Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествени занаяти; Белите нощи на Разград, „Читалищата- Живото наследство на България“

- Други събития от културен календар- 24 май, 1 ноември. Великденски празници, национални и местни празници; фолклорни и традиционни селищни събори, Коледни и новогодишни празници.

- Коледен концерт на детски градини.

- Подпомагане творческата дейност на деца и формации, чрез осигуряване на възможности за изява в други населени места и чужбина.

- Предоставяне на възможности на всички представители на ЦПЛР и частни формации, работещи с деца, за участие в събития от културен календар на Община Разград.

- Разширяване възможностите за участие на деца в иновативни и традиционни форми, предоставени от културни институти в Разград- РИМ- Разград, РБ „Проф.Боян Пенев“, ХГ „проф. Илия Петров“, ТМФЦ

- Реализиране на редица тематични образователни концерти и беседи - Капански ансамбъл, ТМФЦ, РИМ - Разград, РБ „Проф.Боян Пенев“

- Включване на художествените състави на ЦПЛР -ЦРД и читалищата в културния афиш на Община Разград и при събития с общинско и национално значение. (Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествени занаяти; Белите нощи на Разград, „Читалищата - Живото наследство на България“, 24 май, 1 ноември. Великденски празници, национални и местни празници; фолклорни и традиционни селищни събори, Коледни и новогодишни празници).

- Осигуряване на условия и подкрепа на децата за изява на техния талант чрез участия в разнообразни конкурси, фестивали, концерти и постигнати призови места в тях.

5. Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Законът за предучилищното и училищното образование регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование и въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата - обща и допълнителна.

Съгласно чл. 178 от ЗПУО, **общата подкрепа** за личностно развитие включва (Таблица 12):

Таблица 12

Форми и дейности	Осигурява се от:
1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти	всички институции
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО	само училища
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език	само детски градини
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове	само училища
5. консултации по учебни предмети	само училища

6. кариерно ориентиране на учениците	всички институции
7. занимания по интереси	всички институции
8. библиотечно-информационно обслужване	само училища
9. грижа за здравето	всички институции
10. осигуряване на общежитие	училища и общежития
11. поощряване с морални и материални награди	всички институции
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение	всички институции
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения	всички институции
14. логопедична работа	всички институции

Общата подкрепа обединява съществуващите видове образователна среда у нас – образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), вкл. центрове за специална образователна подкрепа, общежития и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности. В детската градина и в училището общата подкрепа свързва всички услуги, които представляват базисни грижи за физическото, психичното и социалното благополучие, както и мотивиращи и развиващи интересите дейности.

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда. В образователните институции са осигурени условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма. Дейностите за обща и допълнителна подкрепа на всички деца и ученици, които имат необходимост от такава, се определят като приоритетна във всички детски градини и училища. За това говори интересът на педагозите към повишаване на квалификацията за работа с деца, имащи нужда от допълнителна подкрепа.

Родителите заедно с учителите са най-сигурният ресурс за децата. Те са желан от училището партньор, защото имат информация и различна гледна точка за детето, а също така, защото за тях, както и за училището, е важно детето да се развива и да се чувства добре. Родителите получават, но и дават информация и опит, с които помагат на учителите да опознаят по-добре детето. Приоритет в образователната политика на всяко училище и детска градина е полагането на усилия за изграждането на отношения на доверие и взаимна подкрепа с родителите, както и включването им като основен партньор.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва (чл. 187, ал. 1 от ЗПУО):

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици (чл. 187, ал. 2 от ЗПУО):

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изяви дарби;
4. с хронични заболявания

Допълнителната подкрепа се осигурява от детските градини, от училищата, от центровете за подкрепа за личностно развитие и специализирани обслужващи звена. (чл. 187, ал. 4 от ЗПУО).

5.1. Дейности на образователните институции и общинска администрация в подкрепа за лично развитие на децата и учениците.

Обща и допълнителна подкрепа в образователните институции в община Разград за учебните 2023/2024 г. и 2024/2025 година (Таблица 13):

Таблица 13

Учебна година	Брой образователни институции	Брой ученици, одобрени след извършена оценка на индивидуалните потребности за оказване допълнителна подкрепа от РЕПЛРДУСОП	Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа	Брой деца и ученици със СОП с осигурена доп. подкрепа от РЦПППО	Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа от училището/ДГ	Брой ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа от други институции (ползващи услуги в социалните центрове)	Брой ресурсни учители в образователната институция	Брой психолози в образователната институция	Брой логопеди в образователната институция	Осигурен достъп за хора с увреждания - 1 за "да", 0 за "не"
2023/2024	43	145	175	93	119	23	13	11	8	24
2024/2025	43	153	189	128	113	29	9	12	6	24

Учебна година	Брой ученици в целодневна организация на обучението	Брой ученици, обхванати в извънкласни дейности	Брой срещи с родители за намаляване на общността натиск за ранни бракове	Брой застрашени от отпадане ученици, ползващи услуги на образователни медиатори	Брой образователни медиатори	Брой служители, преминали обучение за работа в мултикултурна среда	Брой служители, преминали обучение за разпознаване на видовете насилие и тормоз	Брой ученици, преминали обучение за разпознаване на видовете насилие и тормоз	Брой ученици, участвали в състезания, конкурси и олимпиади	Създаден екип за подкрепа в училище и ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Създаден план за подкрепа в училище/ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Осигуряване на обща подкрепа в училище/ДГ - 1 за "да", 0 за "не"	Брой ученици, получаващи обща подкрепа в училище
2023/2024	1901	5365	55	102	7	69	206	2243	3818	31	33	30	2107
2024/2025	1923	5731	16	164	12	51	158	2458	2756	32	34	30	2023

Учебна година	Осигуряване на допълнително обучение по предмети – 1 за "да", 0 за "не"	Брой ученици с осигурено допълнително обучение по предмети	Брой ученици, включени в консултации по предмети	Брой деца в ДГ, на които се осигурява допълнително обучение по български език	Наличие на библиотека в образователната институция – да/не	Брой ученици, ползващи библиотечно-информационно обслужване	Брой компютърни кабинети в образователната институция	Брой ученици, получаващи стипендии	Брой ученици, заели призови места на състезания, конкурси и олимпиади
2023/2024	24	722	3236	361	22	2155	51	1302	1195
2024/2025	31	777	3463	539	22	2346	52	1262	669

Дейности от общата подкрепа за лично развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, които изискват общинско координиране:

• **Кариерно ориентиране**

Кариерното ориентиране е залегнало като *Специфична цел 6: Подкрепа за кариерното ориентиране и консултиране на учениците* в годишния план за изпълнение на Стратегията за подкрепа за лично развитие на децата и учениците в община Разград (2023 г. - 2024 г.) и включва взаимодопълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование

Стратегия за подкрепа за лично развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

От няколко години кариерното ориентиране и консултиране на учениците и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти на общинско ниво се осъществява приоритетно от Център за подкрепа за личностно развитие – ЦУТНТ, гр. Разград и се реализира чрез изпълнение на следните дейности:

1. Индивидуална и групова работа с учениците от всички степени на училищното образование, включваща подобряване тяхната мотивацията за учене, за професионална реализация и кариерно развитие и търсене на работа.
2. Предоставяне на актуална информация за организацията и съдържанието на средното и висшето образование, характеристиките на профилите, професиите и специалностите, които се изучават в училищната система, динамиката и потребностите на пазара на труда.
3. Организиране форуми по кариерно ориентиране, дни на кариерата и други събития на училищно, общинско и областно равнище.
4. Работа по теми от Програма за кариерно ориентиране, провеждане на дискусии върху тематични филми, изпълнение на интерактивни упражнения, работа с Националния портал за кариерно ориентиране (<http://orientirane.mon.bg>).

Постигнати резултати: повишен брой ученици, информирани за видовете професии и своевременно изградена нагласа и мотивация за избор на професия. Брой ученици, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране е 3050 общо в областта (2230 ученици в община Разград) и брой подпомогнати педагогически съветници, класни ръководители и учители – 56.

В резултат е осъществена обща подкрепа чрез кариерно ориентиране с цел подготовка за преход към следваща степен; подкрепа за мотивация за продължаване на образованието за участие на пазара на труда. Дейността се осъществява чрез държавно субсидиране.

Кариерно ориентиране и консултиране на ученици в риск.

Кариерното ориентиране на учениците със СОП се извършва от Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЕПЛРДУСОП). Изразява се в информиране на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас.

ЦПЛР-ЦУТНТ осъществява и кариерно ориентиране и насочване към професия и на младежи от уязвими етнически малцинства, както и мотивиране на младежи и родители за продължаване на образованието след VII клас и завършване на първи гимназиален етап и втори гимназиален етап.

През 2023 г. са посетени всички основни училища в гр. Разград и ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково, в които са проведени групови обучения в 42 паралелки.

През 2024 г. проведените групови обучения в основни училища в община Разград, вкл. ОУ „Отец Паисий“, с. Дянково, ОУ „Г.С.Раковски“, с. Раковски, ОУ „Св.св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, са в 22 паралелки.

След всяко обучение по кариерно ориентиране и консултиране, са провеждани множество индивидуални консултации с ученици и част от техните родители от уязвими етнически малцинства. Като резултат от тези дейности се отчита намален риск от отпадане на младежи от уязвими етнически малцинства и насочването им към професия.

Качеството и високите постижения в ПОО (професионално образование и обучение) са решаващи за повишаването на привлекателността му. Важно условие за създаването на адаптивна работна сила е включването в ПОО на мотивирани обучавани с интереси и нагласи за професионална реализация и кариерно развитие по професията, която изучават. Затова ключова роля в повишаване мотивацията на учениците и техните родители има ранното кариерно ориентиране на младите хора, което може да им даде ясна представа за възможна реализация и ползата от професионалното образование. В тази насока дейностите по кариерно ориентиране на ЦПЛР – ЦУТНТ в град Разград играят съществена роля за учениците от общинските училища и професионалните гимназии чрез: разкриване на интересите, нагласите и мотивацията на учениците за избора на образование и професия; свързване на индивидуалните особености с изискванията на желаното образование; решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация; подкрепа за вземане на решения, свързани с продължаване на образованието и формиране на умения за планиране на кариерното развитие.

На територията на община Разград функционират шест професионални гимназии, които дават възможност на учениците да получат образование и професионална подготовка в различни сфери. Те подготвят кадри със средно образование в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, технологии в биопроизводствата и химичните производства, системно програмиране и компютърна техника и технологии, автотранспортна техника и строителство, икономика, мениджмънт и туризъм, организация и технология на козметичните и фризьорски услуги. Образователната политика на Община Разград е ориентирана към разкриване и поддържане на паралелки и специалности, които да са привлекателни за учениците от общината и региона, както и към подпомагане личностното развитие на младите хора в община Разград, чрез предоставяне на необходимите условия за качествено обучение и активно социално приобщаване. В този аспект от изключително значение е кариерното ориентиране за бъдещата професионална реализация на учениците от гимназиален и прогимназиален етап, чрез реализиране на дейности като:

- организиране на информационни кампании за ранна кариерна ориентация на учениците съвместно с представители на местните работодатели и ВУЗ-ове от страната;

- организиране на срещи, инициативи при съвместното участие на училищната общност, образователни центрове и представители на работодателски организации чрез повишаване информираността на учениците за реалните условия на работа, видовете професии, търсени на пазара на труда;

- подобряване на взаимоотношенията между местния бизнес и образователните институции чрез прилагане на дуалната система на обучение и увеличаване на възможностите за ученически стажове.

Кариерното ориентиране и консултиране заедно с прилагането на дуалната форма на обучение (обучение в реална работна среда) в професионалните гимназии могат да съдействат за намаляване и на отпадането на ученици от образователната система, осъществяване на плавен преход от училище към по-късна професионална реализация и намаляване на младежката безработица. Професионалното образование изисква по-силна връзка между професионалните училища и фирмите. В тази система (дуалната) водещ партньор на училищата е частният сектор, който не само инвестира в своите бъдещи кадри, но и споделя отговорността за качеството на професионалното обучение.

През последните няколко години в средните училища моделът на **дуалната форма на обучение (работа в реална работна среда)**, както и тенденцията **за прием на ученици в STEM профили и професии**, се е утвърдил като ефективен модел на обучение. Това води до стабилизиране на връзката „бизнес-училище“. Развитието на дуалната система на обучение дава възможност за тясна обвързаност между образователната система и реалните потребности на пазара на труда.

Обучението по STEM профили и професии по своята същност е насочено към развитие на творческия потенциал в областта на приложните науки. Обучението води до повишаване на качеството чрез прилагане на усъвършенствана методика и нарастване на капацитета на училището чрез изграждане на училищна STEM-среда, повишаване квалификацията на учителите за прилагане на методи, адекватни на целите на обучението в STEM-направление и въвеждане на иновации в посока на развиване на проектно-базираното обучение.

Държавният план-прием ежегодно се реализира по определени от МОН индикативни целеви стойности по професионални направления и по профили. За разглеждания период държавният план-прием е реализиран на 100% при спазване на целевите стойности. Реализираните STEM профили и професии са посочени в *Таблица 14 (данни от РУО-Разград)*:

Таблица 14: STEM профили и професии

Училище	2023/2024 учебна година	2024/2025 учебна година
ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“	Природни науки	Природни науки
ППМГ „Акад. Никола Обрешков“	Математически	Математически
	Софтуерни и хардуерни науки	Софтуерни и хардуерни науки
	Природни науки	Природни науки
	Приложен програмист/ Приложно програмиране	Приложен програмист/ Приложно програмиране

НПТГ „Шандор Петъфи“	Системен програмист, Системно програмиране	Приложен програмист/ Приложно програмиране
	Машинен техник, Машини и системи с ЦПУ	Машинен техник, Машини и системи с ЦПУ
	Електротехник, Електрически машини и апарати	Електротехник, Електрически машини и апарати
	Техник на компютърни системи, Компютърна техника и технологии	Техник на компютърни системи, Компютърна техника и технологии
	Мехатроника, Мехатроника	Техник по автоматизация, Автоматизация на непрекъснати производства
	Техник на енергийни съоръжения и инсталации, Възобновяеми енергийни източници	
ПГИ „Робер Шуман“	Спедитор-логистик, Спедиция, транспортна и складова логистика	Спедитор-логистик, Спедиция, транспортна и складова логистика
ПГТС "Хр. Смирненски"	Техник по транспортна техника, Автотранспортна техника	Техник по транспортна техника, Автотранспортна техника
	Строителен техник, Строителство и архитектура	Строителен техник, Строителство и архитектура
ПГССХВТ "Ангел Кънчев"	Техник на селскостопанска техника, Механизация на селското стопанство	Техник на селскостопанска техника, Механизация на селското стопанство
ПГХТБТ "Мария Кюри"	Лаборант, Технологичен и микробиологичен контрол в химични производства	Лаборант, Технологичен и микробиологичен контрол в химични производства
	Биотехнолог, Технология в биопроизводствата	Биотехнолог, Технология в биопроизводствата
		Химик-технолог, Технология на фармацевтични и парфюмерийно-козметични продукти
Общ брой паралелки:	16	14

Професионалните гимназии в общината разполагат с нужната материално-техническа база и с нужния преподавателски капацитет за специализираната професионална подготовка. Интегрират се нови образователни технологии в учебния процес по професионална подготовка, като целта е създаване на нов дизайн на учебната среда, стимулираща личностното развитие на учениците.

Образователната политика на Община Разград е ориентирана към разкриване и поддържане на паралелки и специалности, които да са привлекателни за учениците от общината и региона, както и насърчава подготовката на специалисти със средно образование не само за традиционните за региона отрасли на промишлеността, но и обучението по нови специалности и професии.

В община Разград учениците могат да придобият професионална квалификация в 6 професионални гимназии, 1 профилирана гимназия и 1 специализирано училище. За учениците, избрали обучение за придобиване на професионални знания и умения е изключително важно да се явят и успешно да положат държавните изпити за придобиване на професионална квалификация по теория и практика на професията.

За учебната 2023/2024 година допуснати до изпитите за придобиване на професионална квалификация са общо 271 ученици от 7 училища. Успешно положили изпитите са 253 ученици – 93%. Данните по училища са в Таблица 15(данни от РУО-Разград):

Таблица 15.

Училище	Професия, специалност	2023/2024 учебна година
Професионална гимназия по	Данъчен и митнически посредник / Митническа и данъчна администрация	23

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

икономика „Робер Шуман"	Спедитор-логистик / Спедиция, транспортна и складова логистика	10
	Икономист / Икономика и мениджмънт	17
	Организатор на туристическа агентска дейност / Организация на туризма и свободното време	21
	Хлебар-сладкар / Производство на хляб и хлебни изделия	4
Национална професионална техническа гимназия „Шандор Петъфи"	Приложен програмист, Приложно програмиране	20
	Техник на компютърни системи, Компютърна техника и технологии	18
	Електромонтьор, Електрообзавеждане на производството	17
	Техник на енергийни съоръжения и инсталации, Топлотехника - топлинна, климатична, вентилационна и хладилна	22
	Машинен техник, Машини и системи с ЦПУ	19
ПГХТБТ „Мария Кюри"	Биотехнолог/ТБ дуална форма на обуч.	13
	Лаборант/ТМБК в ХП дневна форма	9
ПГССХВТ „Ангел кънчев"	Техник на селскостопанска техника/ Механизация на селското стопанство	13
	Фермер/ Производител на селскостопанска продукция	1
	Хлебар-сладкар/ Производство на хляб и хлебни изделия	5
ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина"	Козметик (ДФО)- Организация и технология на козметичните услуги	12
	Фризьор (ДФО) - Организация и технология на фризьорските услуги	11
ПГТС „Христо Смирненски"	Техник по транспортна техника, Автотранспортна техника	5
Спортно училище	Помощник-треньор	13
Общо:		253

Дуалната система на обучение дава възможност на учениците да придобият знания и умения по избраната професия като се обучават паралелно на две места. В професионалната гимназия те придобиват теоретични знания по професията, а практическото обучение за придобиване на професионални умения се реализира на реално работно място при конкретен работодател. Това води до стабилизиране на връзката „бизнес-училище“.

Броят на учениците в дуална форма на обучение по училища е посочен в Таблица 16:

Таблица 16: Брой ученици в дуална форма на обучение по училища (данни от РУО-Разград)

Училище	2023/2024 учебна година	2024/2025 учебна година
НПТГ „Шандор Петъфи“	124	103
ПГИ „Робер Шуман“	18	59
ПГТС "Хр.Смирненски"	15	0
ПГССХВТ "Ангел Кънчев"	65	30
ПГХТБТ "Мария Кюри"	17	10
ПГО "Станка Николица Спасо-Еленина"	37	38
Общо:	276	240

Прилагането на модела на дуалното обучение е възможност за предоставяне на практическо обучение чрез реализиране на стажове и практики. Такава възможност през 2023 г. дават:

Проект BG05M2OP001-2.015-0001 „Ученически практики - 2“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

Европейските структурни и инвестиционни фондове (ПГТС "Христо Смирненски" – обхванати 20 ученици, НПТГ "Ш. Петьофи" – 13 ученици, ПГИ "Р. Шуман" – 41 ученици, ПГХТБТ "М. Кюри" – 20 ученици), чиято цел е повишаване на ефективността от партньорствата между училищата, осъществяващи професионална подготовка и работодателите за подобряване на практическите умения на учениците в съответствие със специфичните нужди на пазара на труда. Чрез проекта се постига осъществени партньорства с работодателите, осигуряване на допълнителни възможности за достъп до практическо обучение за подобряване уменията на учениците за работа в реална работна среда.

Проект BG05M2OP001-2.014-0001 „Подкрепа за дуалната система на обучение“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. По проекта участват професионалните гимназии - НПТГ "Ш. Петьофи" – 98 ученици, ПГИ "Р. Шуман" – 7 ученици и ПГХТБТ "М. Кюри" – 15 ученици. Целта на проекта е да подпомогне адаптирането на професионалното образование и обучение спрямо динамиката на пазара на труда и да подкрепи развитието на уменията за професиите на настоящето и бъдещето. Като постигнат резултат са проведени пробни стажувания на учениците, обучение на учители по професионална подготовка и на наставници на учениците, както и улесняване на прехода от образование към работа.

През 2024 г. професионалните гимназии имаха възможността и участваха в:

Проект BG05SFPR001-3.001-0001-C01 „Модернизирание на професионалното образование и обучение“, финансиран по Програма "Образование" 2021-2027 (ПГТС "Христо Смирненски" – обхванати 15 ученици, ПГССХВТ "Ангел Кънчев" гр. Разград - 4 ученици и 4 представители на бизнеса, НПТГ "Ш. Петьофи" – 100 ученици и ПГО "Станка Николица Спасо-Еленина" – 25 ученици по дейност 8). Развитие на уменията за професиите на настоящето и бъдещето. Основната цел на проекта е свързана с предлагане на модерно и качествено професионално образование и обучение, отговарящо на бързо променящите се нужди на пазара на труда. В резултат успешно са проведени обучения на ментори от бизнеса и успешно обучени ученици в реална работна среда.

Програма „Еразъм+“, финансирана от ЕС - сновната цел на програмата е насърчване на младежкото участие, повишаване качеството на неформално учене, в резултат - подобряване на езикови и професионални знания, умения и компетентности (ПГХТБТ "М. Кюри" –25 ученици и ПГССХВТ "Ангел Кънчев" гр. Разград - обучени 40 ученици от двете партньорски училища и 8 учители, целта е създаване на иновативна методология за младежи, младежки работници от НПО и учители, с цел да подпомогне младите хора в придобиването на житейски умения, необходими за допълване на формалното образование. Проектът се изпълнява в партньорство от две гимназии и две неправителствени организации от България и Румъния: ПГССХВТ „Ангел Кънчев“ и Dare To Scale Academy Association - Варна от българска страна и Scoala Gimnaziala Cleja - окръг Бакъу и Innovation Education Lab от румънска.

- **Осигуряване на общежитие**

За осигуряване на общежитие на учениците от областта в гр. Разград се предлагат добри условия за живот и възпитание в **Центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие**, с капацитет 500 места. През 2023/2024 г. в ЦПЛР - Ученическо общежитие, гр. Разград се наблюдава увеличение на броя на учениците и групите в сравнение с предходните две години. Сформирани са 13 групи с 321 ученици.

В Общежитието се настаняват ученици от 5. до 12. клас, които продължават образованието си в гр. Разград. Осъществява следните дейности: подпомага интелектуалното, емоционалното и физическото развитие и социалната адаптация на учениците; подпомага професионалната насоченост и придобиването на компетентности, необходими за успешна реализация; подпомага формирането на нагласи и мотивация за учене; формира отношения на толерантност и уважение; подпомага познаването на националните културни ценности; осъществява консултативна дейност с ученици по различни учебни дисциплини; организира колективни и индивидуални форми на изява на учениците; участва в регионални и национални инициативи.

- **Грижа за здравето**

За сигурността и здравето на децата и учениците в детските градини и училищата общината осигурява в рамките на подсиуреното държавно финансиране функционирането на здравни кабинети. Всички здравни кабинети се обслужват от медицински специалисти, съгласно Закона за здравето. През

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

учебните 2023/2024 г. и 2024/2025 г. в община Разград броят на здравните кабинети в училищата и детските градини се запазва - общо **34 здравни кабинети**, от които **20 в училищата и 19 в детските градини** (ДГ № 2 „Дора Габе“, с. Ясеновец се помещава в две сгради - централна и филиал, като здравни кабинети има и в двете сгради), а **броят на квалифицираните медицински специалисти е 31**. Те осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците. Тяхната дейност е насочена предимно към изпълнение на социална и здравна политика, насочена към децата и учениците – профилактика и диагностика на често срещани заболявания в ранна детска възраст, промоция на здравето, осигуряване на медицински специалисти и оборудване на здравни кабинети в училища и детски градини., както и превенция на рисковото поведение сред младите хора – зависимости от психоактивни вещества и болести предавани по полов път, безопасен интернет, тютюнопушене, енергийни напитки, алкохол. Провеждане на превантивни лекции, презентации от медицински специалисти в здравните кабинети в образователните институции. През 2024 г. са проведени 37 беседи с 1251 деца и ученици.

Основните дейности на медицинските специалисти в училищното и детското здравеопазване към отдел „Социални дейности и здравеопазване“ към Община Разград се изразяват в:

1. Медицинско обслужване за оказване на първа долекарска помощ на децата и учениците до пристигането на специализиран екип на спешна медицинска помощ.
2. Провеждане на профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите фактори в детските заведения и училищата.
3. Осъществяване контрол върху хигиенното състояние на децата и учениците, помещенията и храната.
4. Участие в изготвянето на дневното и седмично меню в детското заведение и в ученическия стол с цел осигуряване на здравословно хранене на децата и учениците.
5. Извършване на органолептична оценка на качеството на всяко ястие и документиране в книга за дегустация преди разпределянето на храната.
6. Организиране и участие в регионални, национални и международни програми, свързани с профилактика и промоция на здравето на децата и учениците.
7. Организиране и провеждане на програми за здравно образование на децата и учениците.
8. Наблюдение на физическото развитие и определяне на физическата дееспособност на децата и учениците.
9. Участие в подготовката, подбора и провеждането на различни форми на отдих, туризъм и обучение на децата и учениците.
10. Участие в образователното и професионално ориентиране на учениците при преминаване в по-горна степен на обучение.
11. Организиране и провеждане на профилактични и противоепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване разпространението на заразните и паразитни заболявания в детското заведение и училището.
12. Регистриране на здравното и имунизационно състояние на децата и учениците в лична здравно - профилактична карта, въз основа на данните получени от личния лекар на детето и ученика.

В изпълнение на социалната и здравна политика, насочена към децата и учениците **Регионална здравна инспекция – Разград организира и проведе** през отчетния период следните дейности: профилактика и диагностика на често срещани заболявания в ранна детска възраст, както и промоция на здравето и превенция на рисковото поведение сред младите хора, като **през 2023 г са проведени:**

• здравно-образователни дейности, свързани с превенция на рискови поведенчески фактори - тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене, ниска физическа активност :

1. Мултимедийна презентация: „Вредата от тютюнопушенето“ - 1 обучение и демонстрация с пушещата кукла Сю с целева група 19 участници - ученици от 5 клас - в ОУ „Отец Паисий“ - гр. Разград през м. януари 2023 г.;

2. Мултимедийна презентация: “Алкохолът – разумната мярка. Истини и митове за алкохола“ - 1 обучение и демонстрация с алкоочила с целева група – общо 21 участници - ученици от 5 клас на ОУ „Отец Паисий“ през м. януари 2023 г.;

3. Мултимедийна презентация: “Алкохолът – разумната мярка “ - 1 обучение и демонстрация с алкоочила с ученици от 5 клас на СУ „Христо Ботев“ - 10 участници през м. април 2023 г.;

4. Мултимедийна презентация: „Здравословно хранене на подрастващите“ - 1 обучение с ученици

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

от 5 до 8 клас от училища на гр. Разград – 50 участници от 1 смяна на Еко Лято 2023 г., проведено в ЦПЛР - ЦУТНТ – гр. Разград през м. юли 2023 г.;

5. Мултимедийна презентация: „Спри сега, за по-добро здраве – утре“, относно вредното въздействие на тютюнопушенето и демонстрация с пушещата кукла Сю - 2 обучения с ученици от 5 до 9 клас от училища на гр. Разград – общо 74 участници от 2 и 3 смяна на Еко Лято 2023 г. през м. юли 2023 г. в ЦПЛР - ЦУТНТ – гр. Разград;

6. Мултимедийна презентация: „Вредата от тютюнопушенето“ - 1 обучение и демонстрация с пушещата кукла Сю с ученици от 5 клас на СУ „Христо Ботев“ - общо 14 участници през м. ноември 2023 г. в СУ „Христо Ботев“, гр. Разград.

Обученията са осъществени със средства от бюджета на РЗИ – Разград. В резултат от дейностите е постигнато повишаване информираността на децата и придобиване на знания и умения на учениците за здравословно хранене, здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда и предпазване от инфекциозни заболявания.

• **Дейности по превенция на рисковото поведение сред младите хора – зависимости от психоактивни вещества и болести предавани по полов път:**

1. Мултимедийна презентация „Любовта е всеки ден - не само днес“ по повод 14 февруари - АнтиСПИН кампания - 2 обучения с ученици от 9 и 10 клас на ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ гр. Разград – общо 48 участници, проведено през м. февруари 2023 г.;

2. Мултимедийна презентация „Любовта е всеки ден - не само днес“ по повод 14 февруари - АнтиСПИН кампания - 4 обучения с ученици от 11 и 12 клас на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград – общо 91 участници, проведено през м. февруари 2023 г.;

3. Мултимедийна презентация „Превенция на ХИВ/СПИН“ - 1 обучение с ученици 9-12 клас, от училищата в гр. Разград, 15 доброволци от БМЧК, проведено през м. септември 2023 г. в БЧК – Разград;

4. Мултимедийна презентация „ХИВ/СПИН - разпространение, начини на заразяване и превенция“ - АнтиСПИН кампания - 2 обучения с ученици от 9 - 12 клас от ПГТС „Хр. Смирненски“, Разград – 57 участници и ученици от 9 - 12 клас от ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, Разград – 25 участници в периода ноември - декември 2023 г. в двете гимназии.

В резултат от проведените обучения учениците са придобили повече знания за безрисково сексуално поведение и пораженията на психоактивните вещества върху здравето. Разпространени са здравно-информационни материали по темите по време на проведените инициативи.

През 2024 г. са проведени:

• **здравно-образователни дейности, свързани с превенция на рискови поведенчески фактори - тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене, ниска физическа активност :**

1. Мултимедийна презентация: „Алкохолът - разумната мярка“ - 1 обучение и демонстрация с алкоочила с ученици от 5 клас на СУ „Христо Ботев“ - 17 участници, проведено през м. януари 2024 г.;

2. Мултимедийна презентация: „Туберкулоза - как да се предпазим“ - 2 обучения с ученици от 7 клас на ОУ „Ив. Тургенев“ и 7 клас на ОУ „Н. Икономов“ – общо 64 участници, проведени през м. март 2024 г.;

3. Мултимедийна презентация „Приказка за зъбките“ - 2 обучения с подаръци – четки и пасти за зъби за всяко дете. Участвали деца от 3 и 4 група на ДГ 5 „Незабравка“, гр. Разград и ДГ 4 „М. палаузов“, гр. Разград – общо 110 участници през м. април 2024 г.

4. Кампания по повод 31 май „Защитата на младите хора от тютюневата индустрия“ с ученици от учебни заведения гр. Разград - 32 участници, проведено през м. май 2024 г. на Пешеходна зона -Разград;

5. Мултимедийна презентация „Вредата от тютюнопушенето“ - 3 обучения с ученици от 5 до 8 клас от училища на гр. Разград – общо 104 участници в 1, 2 и 3 смяна на Еко Лято 2024 г. през м. юли 2024 г. в ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград;

6. Мултимедийна презентация: „Вредата от тютюнопушене и злоупотреба с алкохол“ -- 1 обучение с ученици от 3 клас на СУ „Христо Ботев“ - 20 участници през м. септември 2024 г.;

7. Спортна инициатива по повод „Европейски ден на спорта в училище“ с ученици от 1-7 клас от ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Осенец - 55 участници през м. септември 2024 г. Осигурени грамоти и награди за участниците;

8. Беседа „Как да се храним здравословно?“ - 1 обучение с деца от ДГ 2 „Лудогорче“, гр. Разград - 55 участници през м. октомври 2024 г.;

9. Видеоклип „Вредатата от тютюнопушенето - демонстрация с пушещата кукла Сю“ с деца от ДГ 4 „Митко Палаузов“, Разград - 56 участници през м. ноември 2024 г.;

10. Открито занятие „Цветовете на здравето – „Готвим и рисуваме с вкус и вдъхновение“ с ученици от 8 - 11 клас от клуб „Млад кулинар“ към ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград - 28 участници Осигурени награди и грамоти за участниците, проведено през м. ноември 2024 г.;

11. Мултимедийна презентация „Спри сега, за по-добро здраве утре“, относно вредата от тютюнопушенето с ученици от 5а клас на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград – 25 участници, през м. декември 2024 г.;

12. Мултимедийна презентация: „Алкохолът-разумната мярка“, с демонстрация с алкоочила с ученици от 5а клас на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград – 23 участници през м. декември 2024 г.

Обученията са осъществени със средства от бюджета на РЗИ – Разград. В резултат от дейностите е постигнато повишаване информираността на децата и придобиване на знания и умения на учениците за здравословно хранене, здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда и предпазване от инфекциозни заболявания.

• Дейности по превенция на рисковото поведение сред младите хора – зависимости от психоактивни вещества и болести предавани по полов път:

1. Мултимедийна презентация „Отговорността е секси - използвай презерватив“ по повод 14 февруари - АнтиСПИН кампания - 6 обучения с ученици от 10 - 11 клас на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград - 93 участници; ученици от 8 -12 клас на ПГССХВТ „Ангел Кънчев“, гр. Разград – 61 участници; ученици от 8а клас на ППЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград - 24 участници, проведени през м. февруари 2024 г. в гимназиите;

2. Мултимедийна презентация „Предай нататък – знанието - не вируса“ по повод 1 декември - АнтиСПИН кампания - 2 обучения с ученици от 8 - 12 клас на ПГО „Ст. Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград - 42 участници и ученици от 10б клас на ППЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград – 23 участници през периода ноември и декември 2024 г.;

3. Проведени 2 анкетни проучвания на тема: „ХИВ/СПИН - знаем ли достатъчно“ с ученици от 11 клас на ППМГ „Акад. Никола Обрешков“, гр. Разград - 91 участници през м. февруари 2024 г. и с ученици от 10б клас на ППЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград - 97 участници през м. декември 2024 г.

В резултат от проведените обучения учениците са придобили повече знания за безрисково сексуално поведение и пораженията на психоактивните вещества върху здравето. Разпространени са здравно-информационни материали по темите по време на проведените инициативи и презервативи по време на АнтиСПИН – кампаниите.

В ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград всяка година се осъществяват образователно-възпитателни инициативи, свързани със здравословното хранене, безопасността на децата и младите хора в – сформирани са клубове „Здравословен живот“, дискуссионен клуб „Здраве“.

Всяка година образователните институции получават средства по ПМС № 46 от 19 март 2020 г. за определяне на минимални диференцирани размери на паричните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност на деца и ученици в институции в системата на предучилищното и училищното образование и във висшите училища за осъществяване на спортни дейности, оборудване със спортни пособия и развиване на физическото възпитание и здравето на децата.

В ДГ № 7 „в. Левски“, гр. Разград се реализира проект „Спортен час в детската градина“ по НП "Спортен час" на Министерството на младежта и спорта, чиято цел е да се повиши двигателната култура на децата между 4 и 7 години, да се положат основите на физическата подготовка, да се усвоят основни познания за баскетбола, подвижните игри и спорта като цяло.

Своята превантивна дейност в сферата на здравословния начин на живот успешно реализира Общинския съвет по наркотични вещества (ОбСНВ) в град Разград и Превантивно-информационен център (ПИЦ) към него. Усилията им са насочени към превенция употребата на наркотици, чрез активното включване на училището и младите хора в дейности, насочени към повишаване информираността за рисковете от употреба на наркотици, развиване на социални умения и компетенции, формиране на нагласи за здравословен начин на живот, повишаване на гражданската активност. Дейността им се изразява в провеждане на кампании, лекции, беседи, изработване на информационни материали, обучения на ученици от 2. до 12. клас по теми свързани с вредата от алкохола, наркотиците,

тютюна и др., като кореспондират и с директорите на училища, педагогически съветници и психолози.

- **Хранене**

Организацията на училищното хранене е в правомощията на училищните ръководства. Те сключват договори с ОП „Ученическо и столово хранене и почивно дело“ или с фирми, доставчици на кетъринг.

Храненето на децата в общинските детски градини се осъществява на основание сключени договори с фирми, доставчици на хранителни продукти, като за детските градини в селата, които са на неделегирани бюджет договорите се сключват между Община Разград и фирмите. Храната за децата се приготвя на място в детските градини.

С цел подобряване на качеството и разнообразието на храната, пълноценното и здравослово хранене на децата общинските детски градини и училища участват в схемите на Държавен фонд „Земеделие“ – схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“ с цел подпомагане приема на разнообразни храни, необходими за изграждането на здрав и жизнен детски организъм; придобиване на знания за здравословното хранене, създаване на навици за устойчиво следване и утвърждаване на здравословните принципи в храненето.

- **Логопедична работа**

За всяко дете/ученик, за което/който е установена необходимост от допълнителна подкрепа, се разработва индивидуален план за работа с него, като са осигурени нужните специалисти. За децата и учениците с говорни нарушения е осигурена логопедична подкрепа от специалисти логопеди, назначени в самата детска градина или училище. При липса на тикива специалисти се ползват от услугите, предоставени от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград (РЦПППО), които по график работят с децата/учениците на място в образователната институция.

- **Поощряване с морални и материални награди**

Община Разград стимулира талантливите деца и ученици, координира общинските детски изяви в областта на художественото творчество, науката, спорта и осъществява специална закрила на учениците с изяви дарби. За тази цел всяка година Общински съвет - Разград приема Мерки за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изяви дарби на община Разград, като наградата за талантливи и даровити деца се е превърнала в традиция, с увеличаващ се брой на отличените с всяка година. През 2023 г. са предоставени еднократни финансови стимули и грамоти на 138 деца с изяви дарби от община Разград по *Мерки за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изяви дарби на Община Разград за 2023 г.*, приети с Решение № 10 по Протокол № 2 от проведено заседание на 30.11.2023 г. на Общински съвет – Разград). Бюджетът на програмата за 2023 г. е 30 000 лв., а 3 деца са получили едногодишна стипендия по Програма на мерките за закрила на деца с изяви дарби от държавни, общински и частни училища през 2023 г. приета с Постановление № 175 от 4 октомври 2023 г. на Министерски съвет.

През 2024 г. 9 деца са получили едногодишна стипендия по *Програма на мерките за закрила на деца с изяви дарби от държавни, общински и частни училища за 2024 г.* и 95 деца са наградени по Мерки за насърчаване на творческите заложи и потребности на деца с изяви дарби на Община Разград за 2024 г. (*Решение № 148 по Протокол № 11 от проведено на 30.07.2024 г. заседание на Общински съвет – Разград*), като бюджетът на програмата за 2024 г. е увеличен на 35 000 лв.

Община Разград стимулира и подкрепя младежите по повод 24 май – „Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност“ с учредените награди „Отличник на випуск“ и „Студент на годината“. През 2023 г. с награди „Отличник на випуска“ и „Студент на годината“ са наградени 19 ученици и 1 студент за отличен успех през целия курс на обучение с общ размер на средствата 15 600 лв. През 2024 година са наградени 19 ученици и 1 студент с общ размер на средствата 18 660 лв.

- **Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения**

За разпознаване на обучителните трудности на децата и учениците съгласно изискванията на Наредба за приобщаващото образование на МОН са създадени в училищата и детските градини екипи Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) за всяко конкретно дете и ученик, за което се извършва оценка на индивидуалните потребности и се предоставя допълнителна подкрепа. Разработени са планове за допълнителна подкрепа, а при необходимост и индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП и седмично разписание, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика. В училищата се извършват допълнително обучение и консултации на учениците, имащи обучителни затруднения по учебни предмети.

В детските градини, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст:

- Извършва се оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6-годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование), чрез дейности по оценяване на децата в детските градини на 5 и 6-годишна възраст с обучителни затруднения с цел установяване готовността им за училище.

- Извършва се входяща диагностика от детските учители на децата във всяка една от групите.

- Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца – извършва се съгласно глава втора, раздел I на Наредба за приобщаващото образование (чл. 9 и чл. 11 от Наредбата) и включва три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа. Процедурата по ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности се извършва от педагогически специалисти от всички детски градини, преминали предварително обучение за това. За подпомагане овладяването на български език от деца, които не владеят български език достатъчно добре се провеждат допълнителни ситуации/модули, както и чрез участие в проект „Силен старт“.

• Квалификацията на педагогическите специалисти

Политиката на Община Разград в областта на образованието е да се повишат резултатите от управленската и образователно-възпитателната работа в институциите в системата на предучилищното и училищното образование чрез надграждане на знанията, уменията и компетентностите на педагогическите кадри в контекста на учението през целия живот. Системното повишаване на квалификацията на педагогическите кадри в община Разград винаги е било важна задача, защото непрекъснатият процес на усъвършенстване и обогатяване компетентностите им води до ефективно изпълнение на изискванията на изпълняваната работа и за кариерно развитие.

Повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти се извършва от специализирани обслужващи звена, от висши училища и научни организации, а също и от обучителни организации, чиито програми за обучение са одобрени от МОН. Системата за обучение и повишаване на квалификацията на педагогическите кадри е основен източник на получаване за педагозите и управленските кадри на нова информация, нови знания и нови навици.

Обученията съответстват на държавните нормативни изисквания за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и се провеждат по утвърдени програми. Обучението се базира на научна и учебно-методическа литература, както и на иновативни практики и доказан опит на международни партньори и колеги от образователната общност. Системата за повишаване на квалификация е в постоянен режим на развитие и е насочена към бъдещето.

През отчетния период продължава проект "Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти", финансиран по ОП „Наука и образование за интелигентен разтеж“ 2014-2020 г., чиято цел е повишаване качеството на образованието. В проекта са включени 18 педагогически специалисти от ПГХТБТ „М. Кюри“, а през 2024 г. 4 учители от ОУ „Е. Пелин“, с. Стражец са взели участие в НП „Квалификация на педагогическите специалисти“, Модул 1, Дейност 11.1.5. Обучение на педагогически специалисти за самооценка и управление на качеството“.

За повишаване квалификацията на учителите и тяхното кариерно развитие се организират и други вътрешноучилищни и извънучилищни квалификации на регионално и национално ниво. В детските градини и училищата на община Разград вътрешноквалификационната дейност се осъществява в методически обединения – обсъждане на уроци, организиране на училищни мероприятия, организиране на държавни квалификационни изпити.

През учебната 2024/2025 г. (към 15.09.2024 г.) числеността на персонала във всички образователни институции на територията на община Разград (общински и държавни училища, детски градини и ЦПЛР) е 1 091, от тях 758 души е педагогически персонал и 333 души - непедагогически персонал. От общия брой 758 педагогически персонал – 564 са в училищата, 148 са в ДГ и 46 в ЦПЛР. От общия брой 333 непедагогически персонал – 158 са в училищата, 147 са в ДГ и 28 – в ЦПЛР.

Брой педагогически специалисти с I ПКС (общо в общински и държавни училища, детски градини, ЦПЛР) – 45 педагози, II ПКС – 114 педагози, III ПКС – 65 педагози, IV ПКС – 196 педагози и V ПКС – 136 педагози. От общия брой педагози: 177 педагогически специалисти са с образователно-квалификационна степен „бакалавър“, „магистър“ – 558, „професионален бакалавър“ – 24 (Таблица 17):

Таблица 17: Численост на персонала в образователните институции през уч. 2024/2025 г. (данни към 15.09.2024 г.)

Общ брой персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Образователно-квалификационна степен (ОКС) на педагогически персонал			ПКС				
			магистър (брой)	бакалавър (брой)	професионален бакалавър (брой)	Първа ПКС (брой)	Втора ПКС (брой)	Трета ПКС (брой)	Четвърта ПКС (брой)	Пета ПКС (брой)
1091	758	333	558	177	24	45	114	65	196	136

Общ брой педагогически специалисти преминали през квалификации през 2023 и 2024 г. – 725 специалисти, от които 523 педагози са от училищата, 157 са от детските градини и 45 специалисти от ЦПЛР, проведени:

- по програми от Информационния регистър на МОН – 331 педагогически специалисти;
- от Висши училища – 236 педагогически специалисти;
- от научни организации – 95 педагогически специалисти;
- от специализирани обслужващи звена – 157 педагогически специалисти;
- по Национална програма "Квалификация" – 59 педагогически специалисти;
- по Оперативни програми – 18 педагогически специалисти;
- от обучителни институции в чужбина – 1 педагогически специалисти;
- от РУО - 87 педагогически специалисти;
- от община – 22 педагогически специалисти;
- Институционална – външна – 283 педагогически специалисти;
- Вътрешно-училищни квалификации – 829 педагогически специалисти;

С цел развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. През отчетния период се работи за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за придобиване и усъвършенстване на компетентностите за идентифициране на потребностите от обща и допълнителна подкрепа. Проведени са обучения на училищно, общинско и на областно ниво за педагогически специалисти, работещи с деца и ученици със СОП от РЦПППО:

- Обучения за обучители за прилагане на картата за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности и с хронични заболявания във връзка с прилагането на Международна класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на деца;
- Квалификационен курс «Майсторство в квалификацията» в Консултативен център Плиска, София;
- Семинар/презентация «Влиянието на гледането на телевизия при децата и учениците със СОП» - вътрешно-квалификационна дейност;
- Семинар/презентация «Речеви дефицити при деца в ДГ» - вътрешно-квалификационна дейност;
- Семинар/презентация «Интерактивни методи за развитие на творческото мислене и въображение

- при деца със СОП» - вътрешно–квалификационна дейност;
- Национално обучение за ментори „Стъпки заедно“ – програма за превенция на тормоза и насилието в училище» на УНИЦЕФ;
 - Обучителна програма «Функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със СОП и с хронични заболявания». Проект на карта за функционална оценка на ДУСОП и с хронични заболявания;
 - Обучение «Развитие на метафоричното мислене и образния език при деца и ученици с типично и атипично развитие» на „Глооса Терапи“ ЕООД и други.

Участие в семинари, кръгли маси, конференции, работни срещи и др.

№	Вид	Тема	Дата	Място на провеждане	Организатор на събитието
1.	Европейска конференция	„Ресурсните учители и специалните потребности в приобщаващото образование“	07.02.2023	Гр. София	НАРУ и РЦПППО – София град
2.	Официален прием на Президента на Република България	Прием по повод Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.	24.05.2023	Национален исторически музей гр. София	Президент на Република България г-н Румен Радев и съпругата му г-жа Десислава Радева
3.	Уебинар	Представяне и насоки за използване на безплатна апликация за символна комуникация. Допълващата и алтернативна комуникация (ДАК) и използването на апликацията за символна комуникация С-борд	13.03.2023	Онлайн	UNICEF
4	Национална конференция	Прилагане на ICF-CY в приобщаващото образование	17-19. 11.2023 г.	Бургас	РЦПППО-София-град
5	5-та Международна конференция	“Допълваща и алтернативна комуникация” 24-26 ноември 2023 г.	24-26 ноември 2023 г	онлайн	АСИСТ Помагачи технологии
6	Национална конференция	„Актуални предизвикателства и добри практики в приобщаващото образование“	14.06. 2024г	Пловдив	РЦПППО гр.Пловдив ПУ- Педагогически факултет
7	Семинар	Програма за учители за развиване на умения за позитивна самооценка и увереност у учениците	1.06.2024 2.06.2-24	онлайн	„Институт за прогресивно образование“

Квалификационни форми организирани от РЦПППО – Разград

№	Вид	Тема/направление	Продължителност
1	Обучение в ОУ „Васил Априлов“ гр. Исперих на членовете на училищните ЕПЛР	Обучения за прилагане на Карта за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности и с хронични заболявания във връзка с прилагането на Международната класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на децата	16 часа 03.10.2023 г.
2	Обучение в СУ „Христо Ботев“ гр.	Обучения за прилагане на Карта за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със	16 часа 04.10.2023 г.

	Кубрат на членовете на училищните ЕПЛР	специални образователни потребности и с хронични заболявания във връзка с прилагането на Международната класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на децата	
3	Обучение в Дом на учителя гр. Разград на членовете на училищните ЕПЛР	Обучения за прилагане на Карта за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности и с хронични заболявания във връзка с прилагането на Международната класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на децата	16 часа 05.10.2023 г.
4	Обучение в Дом на учителя гр. Разград на членовете на училищните ЕПЛР	Обучения за прилагане на Карта за функционална оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности и с хронични заболявания във връзка с прилагането на Международната класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на децата	16 часа 06.10.2023 г.
5	Обучение в ПГ „Васил Левски“ гр. Исперих на всички учители и директора	Допълнителна подкрепа: - функциите на координатора; - членове на училищния екип за подкрепа за личностно развитие – задължения, заседания, протоколи; - индивидуалната форма на обучение; - индивидуалните програми на учителите; демонстрация на начин на изготвяне; - доклади от учителите, преподаващи по учебни предметите и оказване на съдействие на екипите за подкрепа за личностно развитие.	1 час 16.11.2023 г.
6	Онлайн работна среща с директори и координаторите в училищата	по въпроси, свързани с допълнителната подкрепа - функциите на координатора; - членове на училищния екип за подкрепа за личностно развитие, заседания, протоколи; - индивидуалната форма на обучение; - индивидуалните програми на учителите; - доклади от учителите, преподаващи по учебни предметите и оказване на съдействие на екипите за подкрепа за личностно развитие.	1 час 16.11.2023 г.
7	Онлайн работна среща с директори и координаторите в детските градини	по въпроси, свързани с допълнителната подкрепа - функциите на координатора; - членове на училищния екип за подкрепа за личностно развитие, заседания, протоколи; - индивидуалната форма на обучение; - индивидуалните програми на учителите; - доклади от учителите, преподаващи по учебни предметите и оказване на съдействие на екипите за подкрепа за личностно развитие.	1 час 21.11.2023 г.
8	Семинар за директорите на детските градини и представители на отдел „Образование“ към общините	По въпроси, свързани с осъществяване на Ранна скринингова оценка и насоки за стимулиране развитието на тригодишните деца. На семинара присъстваха от РУО ст. експерт по ОСО и ПО на Галина Пантелеева и ст. експерт за обучението в начален етап Д. Христова.	2 часа 15.05.2024 г.

Трайна тенденция в национален мащаб, която се проектира и в община Разград е повишане на средната възраст на педагогическия персонал в институциите от предучилищното и училищното образование и поэтапното пенсиониране на значителна част от учителите. Същевременно е нисък процентът на младите специалисти, които започват работа в образователните институции.

Като инструмент за стимулиране на директори и учители и популяризиране на положителни практики и модели в образованието в Община Разград е учредена награда „Учител на годината“ и

награда „Директор на годината“. С тях ежегодно се отличават учители и директори на детски градини и училища като оценка за техните значими заслуги. Наградите дават добра възможност за популяризирането на добрите практики и за доразвиване и обогатяване прилагането на добри управленски модели.

Мотивирането на заетите в системата на образованието се постига чрез прилагане на система от мерки, каквито са осигурените: достъп до квалификация, удобства на работното място, улеснено придвижване към работното място, грижа и внимание за здравето на всеки човек.

В тази връзка Национална програма „Профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти“ на МОН е насочена както към предоставяне на ефективни стратегии за справяне със стресорите на работното място и превенция на бърнаут синдром, така и към укрепване на здравето и благополучието; ранно откриване на заболяване, преди пълното разгръщане на клиничната симптоматика, и насочване за ранно лечение за подобряване на прогнозата и намаляване на честотата на тежките симптоми и хронифициране на заболяването; повишаване на грижата за качество на живот и благосъстояние. През 2024 г. по програмата са участвали ПППЧЕ "Екзарх Йосиф", ОУ "Никола Икономов", ОУ "Никола Йонков Вапцаров", СУ "Христо Ботев", ОУ "Георги Сава Раковски" с. Раковски, ППМГ "Академик Никола Обрешков", ПГССХВТ "Ангел Кънчев", ЦПЛР- ЦРД, ДГ № 3 "Приказка", гр. Разград, ДГ № 4 "Митко Палаузов", гр. Разград, ДГ № 6 "Шестте ястребинчета", гр. Разград, ДГ № 14 "Славейче", гр. Разград.

За осигуряване равен достъп до качествено образование за всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст през 2023 и 2024 година са осъществени следните дейности от Община Разград:

- за всички ученици, които са от населени места, в които няма училище или съответния вид професионална подготовка, както и за децата от детските градини – поставени при същите условия – без детска градина в населеното място, където живеят, е **осигурен транспорт до училище**, гимназия или детска градина, в съответствие с нормативните изисквания на Министерство на образованието и науката; През 2023 г. на община Разград е предоставен нов училищен автобус от Министерство на образованието и науката за превоз на деца и ученици, поради силното амортизиране на тези, които са използвани до момента.

- **обезпечаване с учебни помагала, учебници и пособия и познавателни книжки за децата във всички групи в детските градини и за учениците от 1. до 12 клас в общинските училища.** Подадени са заявки до издателства за осигуряване на познавателни книжки за децата от всички възрастови групи за детските градини от общината, които не са на делегиран бюджет. Община Разград обезпечава със задължителна училищна документация (ЗУД) за началото и края на всяка учебна година детските градини в селата на недегиран бюджет. От учебната 2024 – 2025 година за безвъзмездно ползване се осигуряват учебници и учебни комплекти за ученици от VIII клас до XII клас по учебните предмети от общообразователната подготовка.

- осигуряване на условия за активно спортуване и възпитаване на позитивно отношение към спорта и грижата за здравето и участие в събитията от спортния календар на Община Разград и редица международни спортни състезания, домакинства на национални състезания, Общински ученически игри, състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства;

- осигурена е **целодневна организация на обучение** в основните училища;

В целодневна организация на обучение през учебната 2023/2024 година са включени 1 901 ученици в основни училища в община Разград и в СУ „Христо Ботев“, а през учебната 2024/2025 година - 1 923 ученици. Целодневната форма на обучение включва възпитаващи дейности и занимания по интереси, социализация на учениците за развитие на умения за работа в екип, устойчивост на вниманието, изграждане на положителна нагласа към образованието и повишена мотивация за учене, ограничени предпоставки за отпадане на социално слаби ученици от училище, поради затруднения в усвояването на учебното съдържание и задържането им в училище. Повечето време, в което учениците прекарват в училище, дава възможност за активното им участие в различни програми и проекти с цел по-добро усвояване на учебния материал и постигане на по-добри резултати. Въвеждането на целодневната организация има изключително добър ефект върху по-доброто овладяване на знанията по различните учебни предмети и върху успеваемостта на учениците.

- **поддръжката и модернизирането на материално-техническата база** - за постигане на ефективен образователно-възпитателен процес в съвременното училище, важно условие е обучението

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

на децата и учениците да се осъществява в съвременна образователна среда. Това се постига чрез осигуряване на добра материално-техническа база в системата на училищното и предучилищното образование, чиято поддръжка и модернизиране е заложено като приоритет в образователната политика на Община Разград и в Плана за интегрирано развитие на община Разград 2021 – 2027 г. (ПИРО). Това се осъществява чрез извършване на ремонтни дейности по сградния фонд на училищата и детските градини в община Разград (боядисване, освежаване, саниране, внедряване на мерки за енергийна ефективност, изграждане на нови отоплителни инсталации и др.), както и чрез изграждане на интерактивна образователна среда в съответствие с актуалните образователните тенденции. Доброто състояние на сградния фонд винаги е било важна предпоставка за осигуряване на качество на образованието и добри условия за обучение.

- В края на 2023 г. ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград кандидатства с проект, изготвен със съдействието на Община Разград, по Програма за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища за периода 2024-2026 г., Модул 3 „Изграждане и основен ремонт на открити спортни площадки“, Дейност 1 „Изграждане на нова спортна площадка“. Проектът предвижда изграждане на спортна площадка, на която да се обособят три игрища – игрище за волейбол, игрище за футбол/хандбал и игрище за баскетбол. Целта е стимулиране на физическата активност и упражняване на разнообразни спортни дейности от учениците, както и провеждане на качествен учебен процес в часовете по физическо възпитание и спорт, а също така и за извънкласни спортни занимания.

- През 2023 г. приключи реализацията на проект „Изграждане на спортна площадка със специализирана спортна настилка за нуждите на ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, СУ „Христо Ботев“ и Спортно училище в ПИ 61710.505.2523, гр. Разград“ на обща стойност 165 083 лв. по Програма за изграждане и основен ремонт на спортни площадки в държавните и общинските училища, Модул 1 „Изграждане спортни площадки със специализирана спортна настилка“. На комбинираното съоръжение ще могат да се практикуват 5 вида спорт - волейбол, баскетбол, хандбал, футбол и лека атлетика. По проекта беше предвидено на игрищата да бъдат монтирани и следните съоръжения: баскетболни кошове и волейболна мрежа.

- Приключил е и проекта за ремонт на физкултурния салон в Основно училище „Васил Левски“, гр. Разград, одобрен по Годишна програма за поддържане, ремонт, реконструкция, цялостно обновяване или създаване на нови спортни обекти и/или спортни съоръжения в държавните и общинските училища на стойност 99 998 лв.

- През 2023 г. приключи изпълнението на текущи ремонти и довършителни дейности в детските градини, намиращи се в селата в община Разград: ДГ „Здравец“, с. Гецово (ремонт на покрив), ДГ № 2 „Дора Габе“ с. Ясеновец (подмяна на дограма, паркет, частичен ремонт на покрив и извънреден ремонт на спалня, поради наличие на дървеници, обновени са и детските легла в една от групите), ДГ № 2 „Пролет“, с. Раковски (ремонт в спалнята, санитарни помещения и преддверието), ДГ „Гълъбче“, с. Топчии (подменена дограма в коридора), ДГ „Осми март“, с. Дянково (подмяна на дограмата на цялата сграда), ДГ „Радост“, с. Мортагоново (подменена дограма в една от залите) и ДГ „Пролет“, с. Стражец (ремонт на санитарно помещение).

- В процес на реализиране е проект „Улесняване на достъпа до качествено образование и обучение чрез подобряване на условията за пребиваване в ЦПЛР - Ученическо общежитие Разград“ по ДОГОВОР за финансиране на инвестиция по Националния план за възстановяване и устойчивост № BG-RRP-1.011-0034-C01 с Изпълнителна агенция „Програма за образование“, инвестиция 2 „Модернизация на образователна инфраструктура“ и Община Разград. Целевата група на проекта е 320 ученици. С него се цели подобряване на условията на живот в ученическо общежитие Разград и осигуряване на благоприятна среда за учене и самоподготовка на ученици, които не живеят, но се обучават в гр. Разград. Предвидените дейности по проекта са свързани с изпълнението на мерки за енергийна ефективност в сградата на общежитието, в т.ч. полагане на топлоизолация по фасадите, подмяна на котли и частична подмяна на отоплителна инсталация, инсталиране на слънчеви колектори за топла вода и на фотоволтаична централа за собствени нужди.

- В ДГ № 4 „Митко Палаузов“, гр. Разград е първата детска градина, в която е открита Сензорна и Стимулираща зона. Те са част от мултифункционална иновативна среда от 4 зони, изградена и оборудвана поетапно през последните 4 години по различни проекти на МОН, по които работи екипът на детската градина, както и със средства от бюджета на градината. Виртуална стена, интерактивен под, огледала на емоциите, фиброоптичен дъжд са част от елементите от интерактивната среда, която ще се

ползва от 150-те възпитаници на детската градина. В Стимулиращата зона се осъществява подкрепа на деца със специфични потребности и особености в индивидуалното развитие – деца със затруднения в когнитивните функции, с хронични заболявания, със специални потребности, таланти и даровити деца.

- През 2024 г. в ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград е открита Стая за сензорна терапия. Това е приобщаваща зала, която може да се ползва както индивидуално, така и групово. В нея се развиват сензорни умения, но може да се използва и за формиране на релаксационна психомоторика, действия стимулиращо и може да се развиват различни умения, фина моторика, развива се мозъчната дейност, координацията, а също и приятелски взаимоотношения. Реализацията на проекта за сензорна стая е съвместна на детската градина и на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград. В ДГ № 5 „Незабравка“, гр. Разград, през м. юни беше открит и нов кът за занимания на открито в двора на детска градина.

- Открита е фитнес зала за деца в ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград със средства от спонсори, като иновативен подход при обучението и здравното възпитание на децата.

- „Създаване на еко-кът "Зелена занималня" в ДГ № 11 „Детелина“, гр. Разград по Национална кампания „Чиста околна среда“ ПУДООС с цел формиране на екологична култура и самосъзнание у децата в ДГ „Детелина“, създаване на желание и на трайни навици за опазване на околната среда. Обхванати са 130 деца. Постигнатият резултат е изграждане на ценностна система, ориентирана към здравословен начин на живот, формирана позитивна нагласа към природата и на умения за общуване с околната среда.

- През месец октомври 2024 г. приключи изграждането на нови детски площадки в ДГ „Радост“, с. Мортагоново и ДГ „Пролет“, с. Стражец по проекти, финансирани от Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/. В ДГ „Радост“, с. Мортагоново е доставено и монтирано комбинирано детско съоръжение.

- През 2024 г. приключи изпълнението на текущи ремонти и довършителни дейности в детските градини, намиращи се в селата в община Разград: ДГ „Здравец“, с. Гецово на стойност 11413,70 лв. – ремонт на санитарни помещения на децата; освежаване на помещенията в детската градина; ДГ № 1 „Щастливо детство“, с. Раковски на стойност 3912, 98 лв. – ремонт на козирката и частичен ремонт на покрив; ДГ № 2 „Пролет“, с. Раковски на стойност 2873,88 лв. – освежаване на занималнята; ДГ „Радост“, с. Мортагоново - ремонт на фасадата на детската градина на стойност 2476,92 лв. и частичен ремонт на покрив на стойност 1196, 80 лв.; ДГ „Георги Димитров“, с. Благоево на стойност 4235,76 – ремонт на таван и покрив на детската градина; ДГ „Гълъбче“, с. Топчии – ремонт на покрив на стойност 24 750 лв. и укрепване на таван на стойност 1161,60 лв.

- Извършен беше и ремонт на покрива на учебната сграда на ЦПЛР – ЦУТНТ;

- Одобрен е проект на ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград – 100 000 лв., изготвен със съдействието на Община Разград по Програма за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища за периода 2024 - 2027 г., Модул 3 „Изграждане и основен ремонт на открити спортни площадки“, Дейност 1 „Изграждане на нова спортна площадка“.

- Одобрени са също проекти за изграждане на нова спортна площадка в НППТ „Ш. Петъофи“ – 91 000 лв., ПГХТБТ „Мария Кюри“ – 160 000 лв. и основен ремонт на съществуваща спортна площадка в ОУ „В. Левски“, гр. Разград на стойност 84 000 лв.

- По Програмата за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища за периода 2024 – 2027 г. е одобрена и Професионална гимназия по селско стопанство и хранително-вкусови технологии „Ангел Кънчев“ за основен ремонт на физкултурен салон към гимназията на стойност 599 300 лв.

През отчетния период в образователните институции в община Разград са привлечени допълнителни финансови средства за подобряване на материално - техническата им база и осигуряване на една по - съвременна и иновативна образователна среда **чрез участие по национални програми на МОН, както и други проекти по оперативни програми:**

НП "Безопасност на движението по пътищата" на МОН за изграждане на площадки по БДП. Целта е формиране и развитие на компетентности за отговорно поведение на децата, свързани с безопасността на движението по пътищата. Изграждане на външна и вътрешна площадка по БДП и създаване оптимални условия за реализиране на глобалната цел на възпитателно-образователния процес по БДП, която изисква у децата от 1 до 4 група да се изградят елементарни представи и понятия за

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

пътното движение и начални умения за безопасно придвижване като пешеходци. Тази глобална цел се конкретизира по възрасти и се постига поетапно, чрез конкретни цели и задачи, при всяка педагогическа ситуация и допълнителна форма на педагогическо взаимодействие. В резултат е развита сензориката на децата (възприемане и различаване цветове и форми, движение, анализиране на информация от светлинни и звукови сигнали). Децата различават улично платно и тротоар, знаят кой къде се движи, къде е опасно да се движат и защо, че не трябва да се движат сами, умеят да се ориентират в елементарна пътна ситуация и да спазват определени правила при движение (през 2024 г. са одобрени за участие ДГ № 4 "Митко Палаузов", гр. Разград, ДГ № 5 "Незабравка", гр. Разград, ДГ № 8 "Райна Княгиня", гр. Разград, СУ "Христо Ботев", ОУ „Отец Паисий” с. Дянково, ОУ "Елин Пелин" с. Стражец).

НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда", която цели осигуряване на условия за равен достъп до предучилищно и училищно образование и повишаване качеството на образователния процес чрез създаване условия за атрактивно обзаведени помещения за дейности по интереси и за съвременни материали, книги и игри, стимулиращи личностното развитие на учениците. През 2024 г. по Модул 2 „Подкрепа на децата и учениците в ЦПЛР по чл. 49 ал. 1 т. 1 и 2 и ал. 3 от ЗПУО“ са участвали ЦПЛР- ЦУТНТ, ЦПЛР – ЦРД и ПГПЧЕ „ Екз. Йосиф“, гр. Разград.

ЦПЛР-ЦУТНТ реализира два проекта:

- **проект „Приложно-технически дейности на открито в съвременна, сигурна и достъпна образователна среда"**, чиито цели са: да се създадат условия за занимания на открито за клубовете от приложно-техническия профил в съвременна, сигурна и достъпна образователна среда; да се обособи и изгради кът за дейности на открито, където ще бъдат използвани съвременни технически средства, привлекателни за клубовете в направление „Технологии“; да се осигури модерно оборудване за работата на 8 постоянно действащи групи в направление „Технологии“; да се проведат приложно-технически дейности с всички ученици от направление „Технологии“ през цялата учебна година и ваканциите по авторски образователни програми на педагогическите специалисти – ръководители на клубове. По проекта са обхванати клубове: „Конструирание и моделиране“, „Авиомоделизъм“, "Компютърен свят", "Млад приложник" и „Млад техник“.

- **проект "Лудогорски кариерен компас"** за кариерно ориентиране и консултиране на всички ученици на територията на областта и възстановяване на транспортните разходи на кариерните консултанти. Постигнати резултати: Придобити знания за различните видове професии, за основните характеристики, отговорности и изискваните знания и умения за тяхното упражняване, разбиране на връзката учене - умения – успех и изградено уважение към труда и професиите. Разширени познания за различни професии, техните характеристики и изисквания за овладяването и информираност за възможностите за по-нататъшно образование и др.

ЦПЛР – ЦРД – проект "Създаване на занимателни учебни пространства" с основна цел създаване на обучителна среда за изучаване на английски език. Предоставяне на занимателни и интерактивни ресурси за подобряване на езиковите умения. Обхванати по проекта са 206 ученици във възрастта I-VI кл. Подобро е учебното пространство. Повишена мотивацията сред учениците.

ПГПЧЕ „ Екз. Йосиф“, гр. Разград участва в Модул 1 „Съвременна среда за качествено обучение по хуманитарни науки, по география и икономика, по технологии и предприемачество и за целодневна организация на учебния ден“ на националната програма. Целта е да се постигне осигуряване на привлекателни съвременни условия за ученици и учители в класни стаи/учебни кабинети за обучение по хуманитарни науки, по география и икономика и по технологии и предприемачество, в стаи за занимания по интереси за целодневна организация на учебния ден, в училищни библиотеки/кът за четене. Обхванати са 524 ученици. С проекта се постига равен достъп до образование, повишаване качеството на образователния процес и опазването на живота и здравето на участниците в образователния процес.

През 2023 г. трите центъра за подкрепа на личностното развитие са подобрили своята материална база по НП „Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците” - Модул 1 „Подкрепа на децата и учениците за работата в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от ЗПУО“, както следва:

ЦПЛР - УСШ "Р. Бухтев" - Подобряване на материално-техническата база със съвременни и високо-качествени пособия за тенис на маса; повишаване мотивацията в децата за занимания със спорт; Увеличаване обхвата на децата желаещи да спортуват. По този начин са създадени условия и възможности за участие на школниците в безплатни занимания със спорт, подобряване на здравния статус и дееспособност, въздействие чрез спорт за формиране на умения за работа в екип, толерантност и солидарност, морално волеви качества, спазване принципите за спортменство, използването на спорта

като превенция срещу нетолерантността, насилието и агресията сред децата;

ЦПЛР – ЦРД – проект „Изкуството в дигиталния свят“ – за обзавеждане и оборудване на съвременен компютърен кабинет. Повишаване и засилване на интереса на учениците, обхванати 110 ученика от I-VII кл. В резултат е засилен интереса на децата за участие в общински, национални и международни конкурси.

ЦПЛР – ЦУТНТ – проект „С модерни технологии в познавателните дейности на учениците“, чиято цел е да се създадат съвременни условия за развитие на интересите, способностите и компетентностите на учениците при работата в направление „Технологии“; да се обновят техническите средства, използвани в подготовката на учениците от приложно-техническия профил в специализирания кабинет; да се осигури модерно оборудване за работата на 4 постоянно действащи групи в направление „Технологии“; да се проведат образователни дейности с 56 ученици през цялата учебна година и ваканциите по авторски образователни програми на педагогическите специалисти в направление „Технологии“.

През 2024 г. стартира проект **BG-RRP-1.015 - „Училищна STEM среда“** по План за възстановяване и устойчивост на МОН за изграждане на училищни STEM центрове и цели да повиши интереса на учениците към науките и технологиите, да насърчи дигитализацията в образованието, да изгради култура на иновации сред училищната общност и да даде възможност на младите хора за успешно бъдеще в България. Проектът е все още в реализация.

- ППМГ "Акад. Н. Обрешков" - изграждане на STEM среда
- Спортно училище;
- ОУ "Никола Йкономов" – изграждане на STEM център и 6 бр. ВОСКС (високотехнологични оборудвани и свързани класни стаи) в училище;
- ОУ "Отец Паисий", гр. Разград – изграждане на STEM център;
- СУ "Христо Ботев"-
- ОУ „ИванС Тургенев“ - изграждане на 8 високо технологично оборудвани кабинети;
- ПГССХВТ "Ангел Кънчев" гр. Разград - изграждане на STEM център в три отделни стаи по две направления - Природни науки и Математика и информатика.;
- НПТГ "Ш. Петъфи" - осигуряване на физическата среда и техническото оборудване и обзавеждане на STEM пространства в училищното образование с оглед създаване на интегрирана учебна среда от ново поколение, която да поощри и подкрепи образователните иновации в обучението и преподаването в сферата на STEM и да се повиши интересът към науките и научните изследвания у учениците.
- ПГИ "Р. Шуман" - Осигуряване на физическата среда и техническото оборудване и обзавеждане на STEM пространства в училищното образование.

НПТГ "Ш. Петъфи" – проект BG-RRP-1.014-0001 "Изграждане на център за високи постижения в професионалното образование и обучение", финансиран от Европейския съюз - НПВУ „NextGenerationEU“ по Стълб „Иновативна България“ – компонент 1 „Образование и умения“, инвестиция 2 „Модернизация на Образователна инфраструктура“. Проектът е в процес на реализация. Целта му е осигуряване на модерна и високо-технологична материална база, с която да предоставим съвременно обучение на учениците по дадена професия, за да отговорят на изискванията на пазара на труда. Засилване на взаимоотношения с висши учебни заведения и бизнес и създаване на нови с международни партньори, с които да осъществяваме съвместни дейности. Осигуряване на добра база в учениците, която да бъде надградена със знания и умения при постъпване във висши училища. Провокиране на интерес към старите, по-малко популярни професии, които са силно търсени и гарантират успех на пазара на труда. Мотивация и подготовка на учениците за успешна личностна и професионална реализация чрез развитие на умения за работа с нови дигитални технологии. Внедряване на мерки за постигане на енергийна ефективност и опазване на околната среда. Повишаване качеството и приложимостта на образованието. Формиране на грамотни, иновативни, отговорни и активни граждани. Целенасочено да осигурим гъвкаво, адаптивно, модерно, пазарно ориентирано и качествено професионално образование по актуалните специалности. Целева група – 500 ученици.

През 2023 г. ПГССХВТ "Ангел Кънчев" участва в НП "Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда", Модул "Съвременна среда за качествено обучение по хуманитарни науки, изкуства и спорт", с цел създаване на подходящи условия за качествен учебно-възпитателен

процес чрез обновяване на два кабинета по хуманитарни науки и на съществуващата училищна библиотека с кът за четене. В резултат са обновени два кабинета по хуманитарни науки, обогатен книжен фонд на съществуващата училищна библиотека и създаден кът за четене.

ПГТС "Христо Смирненски" участва по НП "Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда" 2023, модул "Площадки за обучение по БДП", по който е изградена външна площадка по БДП.

- достъп на всяко дете и ученик до качествени информационно - комуникативни технологии;

Достъпът до информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за съвременните деца е неразделна и все по-важна част от достъпа до образование. Електронизацията на учебния процес е ключов елемент на модерното училище, а навлизането на иновации, базирани на ИКТ, в системата на образованието оптимизира процеса на обучение и повишава неговата ефективност. През учебната 2023/2024 г. в образователните институции функционират 51 компютърни кабинети, а през следващата учебна година те са 52.

При обучението в образователните институции се използват все повече съвременни ИК технологии - използване на социалните мрежи в образователния процес, предоставяне на съдържание и аудио и видео ресурси чрез интернет технологиите – социални мрежи, блогове, сайтове и др., електронно, мобилно и смесено обучение, виртуална и добавена реалност в обучението; смартфони, лаптопи, интерактивните бели дъски, мултимедийни системи, т.е. постепенно дигитализиране на образователния процес и успешно реализиране на обучение в електронна среда.

През 2023 г. проект BG05M20POO1-5.001-0001 „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове, с конкретен бенефициент - Министерството на образованието и науката даде възможност за подпомагане на техническото обезпечаване на образователните институции и да гарантира създаването на равни условия за всички ученици за развитие на дигитална грамотност, като бяха осигурени преносими технически устройства (лаптопи) за ученици и учители. Това от своя страна гарантира непрекъснатост на образователния процес.

По проект BG05M2OP001-2.012 "Образование за утрешния ден" са проведени обучения на учители от основните училища за работа с дигитални ресурси и внедрена платформа за образователни услуги и съдържание с цел въвеждане на иновативни методи на преподаване чрез съвременни ИКТ. В ОУ „В. Левски“ е проведено обучение с 12 педагогически специалисти на тема: „Ефективно използване на свободни образователни ресурси и дигитално учебно съдържание в обучението“. В ОУ „И. С. Тургенев“ по проекта е изграден клуб по ИКТ. В проекта участват още ОУ „Н. Й. Вапцаров“ и ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград. Участва също и ОУ "Елин Пелин", с. Стражец, където учениците са придобили знания и умения с програмата Scratch, подходяща за лесно създаване на блокови програми, игри, анимации и истории и имаща за цел да помогне на учениците за усвояването на основни принципи в програмирането, да се научат да боравят с цикли, да анимират обекти, и да се научат да работят в екипи, да създават и да защитават проекти.

За поредна година са включени институции от системата на предучилищното образование в Националната програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование“ (НП ИКТ), в която са заложени дейности по осигуряване на модерни средства за достъп до образователни ресурси и обучение в системата на училищното образование, както и устойчиво развитие на опорната образователна мрежова инфраструктура с възможност за бъдещо разширение и поетапно обхващане на всяка образователна институция. За поредна година е осигурена и интернет свързаността на всяко училище. Основната цел на програмата е подобряване достъпността, качеството и възможностите за обучение в системата на предучилищното и училищното образование, достъпа до съвременни ИКТ, чрез внедряване на образователни иновации и създаване на условия за устойчивото им развитие.

През 2024 г. финансиране по програмата са получили ОУ "Васил Левски", ОУ "Никола Икономов", ОУ "Никола Йонков Вапцаров", ОУ "Иван Сергеевич Тургенев", ОУ "Отец Паисий", СУ "Христо Ботев", ОУ „Отец Паисий“ с. Дянково, ОУ "Д-р Петър Берон" с. Осенец, ОУ "Георги Сава Раковски" с. Раковски, ОУ "Елин Пелин" с. Стражец, ОУ "Св. Св. Кирил и Методий" с. Ясеновец, ПГПЧЕ "Екзарх Йосиф", ППМГ "Академик Никола Обрешков", ПГССХВТ "Ангел Кънчев", Спортно училище, ЦПЛР- ЦРД, ЦПЛР- ЦУТНТ, ЦПЛР- УСШ.

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

По същата национална програма е осигурен електронен дневник за всички 20 детски градини в община Разград, средствата за които са 18 000 лв.

Национална програма „Иновации в действие“, чиято цел е осигуряване на целенасочена подкрепа за творчески работещите училища и учители, които търсят и постигат промяна в начина на преподаване и усвояване на знанията и уменията при формиране на компетентности чрез създаване на творческа среда с фокус върху иновативни учебни планове и нови учебни програми, проектно - базирано обучение, съвместно преподаване, интердисциплинарно преподаване, изграждане на професионални училищни общности. Нарастването на броя на иновативните училища показва устойчивост в процесите на училищните иновации и доказва, че се създава иновативно пространство – с общи цели, възможности и желание за обмен на нововъведения. За учебната 2024/2025 година по Модул 2 *„Мобилност за популяризиране и мултиплициране на добри иновации между училищата“* са одобрени 4 общински училища (ОУ „Н. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий“ Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград) и 1 държавно училище – НПТГ „Ш. Петъфи“, гр. Разград, а за предходната 2023 г. в програмата са участвали ОУ „Н. Вапцаров“, гр. Разград и ОУ „Е. Пелин“, с. Стражец.

Успешно продължава обучението на децата в ДГ № 3 „Приказка“, гр. Разград по метода „Монтесори“. През учебната 2024/2025 в детската градина функционират вече 4 (четири) такива групи. Методът „Монтесори“ се утвърди последните няколко години като ефективен метод за обучение на деца и интересът сред родителите продължава да нараства.

Национална програма „България – образователни маршрути“ – програмата дава възможност за осъществяване на съвременно образование на XXI век чрез обучение, възпитание и социализация на всички ученици, по всяко време и навсякъде. Подобен подход подпомага затвърждаването и надграждането на знанията и уменията, придобити в училище. Получените знания чрез преживяване извън училището, чрез различни образователни маршрути и посещения на културни, научни и държавни институции, допринасят за личностното и гражданско развитие на учениците, за патриотичното им възпитание, както и за придобиване на трайно, интегрирано знание.

Националната програма се реализира за първи път през 2023 г. и интересът на училищата към нея е изключително голям. За разширяване на интереса у децата и учениците към българската идентичност, култура, традиции и литературно наследство, за утвърждаване на духовните ценности и формиране на активна гражданска позиция е разработен модул „Културните, държавните и научните институции като образователна среда“. С изпълнението на дейностите по модула в културните, държавните и научните институции (музеи, галерии, театри, планетариуми, обсерватории, научни институти, обществени библиотеки, институции на централната или местната власт и др.) се формират нагласи за учене през целия живот и умения за самостоятелно учене чрез участие на учениците в културно-образователни инициативи, програми и проекти, ще се насърчи четенето и повишаването на грамотността, ще се подкрепи придобиването на ключови компетентности чрез реализиране на междупредметни връзки и чрез екипни проектни дейности.

През 2024 г. програмата е насочена към провеждането на образователни маршрути с цел активно учене и извън училище. Дейностите допринасят за обогатяване на когнитивните способности, подобряване на социалния и здравословния начин на живот на учениците, създаване на умения за работа в екип, ефективна комуникация, толерантност, екологична култура, естетическо възпитание (ОУ "Васил Левски", ОУ "Никола Икономов", ОУ "Иван Сергеевич Тургенев", ОУ "Отец Паисий", гр. Разград, ППМГ "Академик Никола Обрешков", ПГССХВТ "Ангел Кънчев").

Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

5.2. Дейности за допълнителна подкрепа на деца със СОП от община Разград, осъществени от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград. Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална рехабилитация и интеграция и др.

Осигуряването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания и успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти се осъществява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО), с подкрепата на общината чрез изпълнението на дейности, заложен в Годишния план за изпълнение на общинската стратегия за

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование. През 2024 г. бе приета Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград (2023 - 2024 г.) и Годишен план на дейностите за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Разград за 2024 г. в изпълнение на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград.

Единствен за област Разград, в град Разград осъществява дейността си **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО)**, в който се предлагат дейности, свързани с организационно и/или методическо подпомагане, квалификацията на педагогическите специалисти и с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Към РЦПППО – Разград функционира **Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности (РЕПЛРДУСОП)**. Регионалният екип се създава със заповед на директора на регионалния център до 15 септември и работи целогодишно. В него са включени 10 специалисти от регионалния център, а председател на екипа е експерт от РУО - Разград.

Основните функции на РЕПЛР са:

- Одобрява или не одобрява предоставянето на допълнителна подкрепа след оценка от екип за подкрепа на личностното развитие /ЕПЛР/ в детската градина/училището;
- Извършва оценка на деца и ученици със специални образователни потребности при невъзможност за формиране на ЕПЛР в детската градина/училището;
- Организира повторна оценка при несъгласие на родителя с оценката от ЕПЛР;
- Извършва оценка за насочване за обучение в специалните училища и ЦСОП;
- Подпомага процеса на осигуряване на допълнителна подкрепа;
- Предоставя методическа подкрепа;
- Информира родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас и изготвя становище за насочването им;
- Отлага по обективни причини от задължително обучение в I клас деца със специални образователни потребности, но за не повече от една учебна година;
- Извършва допълнителна специализирана оценка и изразява становище относно потвърждаване или отхвърляне на препоръка на ЕПЛР на ученика относно преминаване от дневна форма на обучение в индивидуална;
- Извършва преценка за обучението на ученик, настанен в болница;
- Извършва и други функции, предвидени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

В началото на всяка учебна година, след като се получат заявки от директорите на детските градини и училищата от какви специалисти и колко на брой се нуждаят за оказване на допълнителна подкрепа на децата и учениците със СОП, се сформират ресурсните групи и се разпределят специалистите със заповед за работа в съответните учебни заведения. След което, директорите на училищата пускат заповеди, за да бъде сформиран екип за всяко дете и ученик. На всяко едно дете/ученик се извършва оценка на индивидуалните потребности. Всеки специалист изготвя писмен доклад за извършената оценка, който представя на председателя на екипа в 3-дневен срок от извършването ѝ. Всеки педагог попълва съответната част в Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика, а за тези, на които им предстои реоценка се попълва кратка карта за функционална оценка.

При подадени заявления до директорите на учебните заведения от родители на деца и ученици за извършване на оценка, такава се извършва своевременно от екипите за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в училищата или детските градини, а там, където липсваха такива, от мобилна група към РЕПЛРДУСОП. След направената оценка следва и потвърждаваща оценка от мобилна група към РЕПЛРДУСОП. След доклад на председателя на РЕПЛРДУСОП до директора на РЦПППО – Разград и той излиза с писмено становище за всяко дете/ученик.

Брой деца със СОП, които се обучават в детските градини по чл. 35 от ЗПУО – 57, от които 48 деца в Разград в 8 детски градини и 9 деца в община Разград в 5 детски градини.

Брой ученици със СОП, които се обучават в училищата по чл. 38 и 39 от ЗПУО – 57, от които 35 ученици в Разград в 5 училища и 22 ученици в община Разград в 4 училища.

Брой на специалистите, които работят с децата със специални образователни потребности в края на 2024 год.:

- Ресурсни учители – 10;
- Логопеди – 2;
- Психолози – 4.

В изпълнение на Мярка 2: *Участие на ученици със СОП в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици* от годишния план за изпълнение на Стратегията за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград (2023 - 2024 г.) са реализирани следните дейности - организиране на инициативи и мероприятия от РЦПППО, училища и детски градини, в които могат да участват ученици със СОП.

Педагогическите специалисти от регионалния център винаги откликват на поканите на училищата и детските градини за съвместна работа. Децата и учениците със СОП се включват в организираните от учебните заведения мероприятия, подпомагани от специалистите да се изявят и да се чувстват равноправни и приети. Участват в извънкласни дейности, тържества, излети, спортни и др. мероприятия, организирани от училищата и детските градини по техен утвърден план, в изработване на украси, конкурси и всякакви инициативи. Организиран се при възможност тематично дейности за включване на децата и учениците, чрез които те разкриват своите умения и възможности:

- Участие в открит урок;
- Участие в тържества по повод 6 май и 24 май;
- Участие в спортни игри на Спешъл Олимпикс;
- Съвместно участие по общ сценарий на децата от групата и ученици от ОУ „Отец Паисий“ – гр. Разград по случай Деня на будителите със стихчета и песнички;
- Коледен благотворителен базар;
- Есенен спортен празник в ПГ ХТБТ „Мария Кюри“;
- Ден на толерантността, 3-ти март, Коледно тържество;
- „Лазаровден“;
- Посещение на Дом за стари хора – поздрав с песни и стихчета;
- юбилей на читалище „Напредък“ – участие с танц;
- Конкурс за рисунка – гр. Бургас: „Аз рисувам водна лилия“ и др.
- Участие в конкурси - Национален детски конкурс „Картичка за мама“, Конкурс „Аз обичам България и традициите ни“ организиран от РЦ Бургас – категория песни, Конкурс „Аз обичам България и традициите ни“ организиран от РЦ Бургас – категория стихотворение, конкурс „Народните будители“ за рисунка, Община Сунгурларе, ЦПЛР – ОДК Сунгурларе Национална изложба-конкурс „Свети Трифон Зарезан“ – 2023 и много други.

Специалистите осъществяват добър контакт с ученици, учители и родители.

Различните изяви и участия на децата, в които те се чувстват равноправни членове на обществото дават възможност на всички да се убедят, че децата и учениците със специални образователни потребности могат и знаят, а това спомага тези ученици да не напускат учебното заведение.

Ресурсните учители методически подпомагат децата със СОП за техните изяви, мотивират ги за работа, формират положителни нагласи за включване и участие в обществено-културния живот, развиват и обогатяват полезните им умения.

Участия с деца/ученици в спортни състезания

В рамките на националната кампания „Да играем заедно!“ и Европейската футболна седмица в периода 25 май – 2 юни 2024 г. Регионален център – Разград в партньорство с училища от областта организира училищни спортни празници „Да играем заедно!“ по футбол и народна топка с участие на смесени отбори на младежи със и без интелектуални затруднения. Като целта е Регионалният център заедно с общообразователните училища да предложат нови възможности за децата с и без интелектуални затруднения да играят заедно национално популярните игри футбол и народна топка.

В края на месец май 2024 год. в пет от седемте общини на областта се проведе среща по футбол и народна топка по повод кампанията „Да играем заедно“. В община Разград – 9 срещи, община Завет – 2 срещи, община Кубрат – 2 срещи, община Исперих – 2 срещи, община Лозница – 1 среща, от които 8 по народна топка и 8 по футбол.

Всички ученици, подкрепиха своите съученици със специални образователни потребности и показаха, че революцията е приобщаването! Включиха се общо 169 ученици. Те с голяма отдаденост участваха в турнирите по футбол и народна топка. Учениците със специални образователни потребности и техните партньори (съученици), споделиха своята огромна радост от преживените моменти изпълнени с много усмивки и емоции. Бяха доволни от съвместната игра със своите съученици.

Регионален център – Разград се помещава в сградата на бившия МУЦ, който е публична общинска собственост. След изпратена е докладна до Община Разград за състоянието на асфалтовата настилка на терена пред регионалния център, същият е включен в програмата за ремонт на община Разград и през 2024 год. е асфалтиран.

В много учебни заведения, в които се обучават деца и ученици със СОП има подsigурени добри условия за работа – самостоятелни ресурсни кабинети, но има и такива, където липсват. Най-често причина за липсата на самостоятелен кабинет е недостигът на помещения, което налага често да се ползват свободни класни стаи или методически класни стаи в детските градини, което затруднява качеството на процеса на допълнителна подкрепа особено през зимния сезон.

Оборудването на ресурсните кабинети и снабдяването с дидактични материали и помощни средства се осъществява предимно от Регионален център – Разград - различни дидактични игри и материали, пъзели, обучителни материали, книжки с 3D ефекти, дървени пъзели с цифри и количества, с дърво, яйце на Колумб и др.

Регионалният център оборудва в ДГ „Детелина“ Разград през 2023 год. сензорна стая, в която работят специалистите от регионалния център с децата със СОП.

През 2023/2024 учебна година регионалният център продължи в детските градини, в които има по-голям брой деца да обзавежда сензорни стаи. В ДГ „Лудогорче“ гр. Разград има малък кабинет и регионалният център го оборудва с дидактични материали за работа. Изгради нов сензорен кабинет с работни кътове за специалистите в ДГ „Незабравка“ гр. Разград, а детската градина, е закупила по-дребни дидактични материали, секционни шкафове, маси и столчета.

През 2024 година регионалният център оборудва със секционни шкафове, бюро и голяма работна маса кабинета в ПГ ХТБТ „Мария Кюри“ гр. Разград.

За всички специални педагози са осигурени мобилни компютри, в регионалния център разполагат и с мултифункционални копирни устройства. Специалните педагози разполагат с богат набор от дидактични материали, помощни средства и образователни материали, необходими за децата/учениците от конкретната група, които са закупени от регионалния център и се използват от учебните заведения.

Оценяването на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа се осъществява чрез взаимодействие между ЕПЛР в детските градини и училищата с Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със СОП (РЕПЛРДУСОП) към РЦПППО за образователни институции, които нямат експертен капацитет за създаването на пълни екипи.

РЕПЛРДУСОП за 2023 год.:

- Направена оценка на 95 ученици, от които 8 са с препоръка за индивидуална форма на обучение и 1 за допълнителна подкрепа в ЦСОП.
- Направена оценка на 19 деца.
- 1 дете е отложено от задължително обучение в I клас за 1 учебна година;
- Насочени ученици за обучение след завършен 7 клас – 4.

РЕПЛРДУСОП за 2024 год.:

- Направена оценка на 78 ученици, от които 3 са с препоръка за индивидуална форма на обучение.
- Направена оценка на 34 деца, от които 2 за допълнителна подкрепа в ЦСОП.
- 8 деца са отложени от задължително обучение в I клас за 1 учебна година;
- Насочени ученици за обучение след завършен 7 клас – 7.

РЕПЛРДУСОП е предоставил е методическа подкрепа на екипите в детските градини и училищата.

Съгласно разпоредбите на чл. 8 - чл. 11 от Наредбата се извършва ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца. Във връзка с това се осъществяват следните дейности:

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

1. Процедура по ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности.

2. Участие на специалисти от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) в обучение за учители „Ранна скринингова оценка и насоки за стимулиране развитието на тригодишните деца“.

3. Извършване на обучение, организирано от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО), на педагогическите специалисти в детските градини, които ще извършват оценяването.

През 2023 и 2024 година регионалният център обучи двама специалисти като учители и те започнаха обучението на всички детски учителки от област Разград по ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности на децата от 3 до 3,6 год. За период от 4 години ще бъдат обучени всички детски учителки в област Разград.

В периода от 07. до 11.10.2024 год. за четири дни се проведе обучението на всички детски учителки на I група в детските градини. На 10.10.2024 год. и на 11.10.2024 год. бяха обучени учителките от община Разград. През следващите 3 години също ще се обучават учителките на I група, с което цикълът ще бъде завършен.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се осъществява още **чрез карьерно ориентиране на учениците със СОП от Регионалния екип за РЕПЛРДУСОП към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование - Разград**. Подкрепата се изразява в информиране на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас и изготвяне на становище от РЕПЛРДУСОП за насочването на ученици със специални образователни потребности, които ще получат удостоверение за завършен VII клас, за продължаване на обучението им в профили и специалности от професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние.

Всяка година РЕПЛРДУСОП консултира ученици и родители за продължаване на обучението им в профили и специалности от професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние. Родителите на всички ученици са информирани за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация за ученици със СОП след VII клас. Още през месец април, след като се информирахме за утвърдения план прием за ученици след завършен VII клас бяха информирани всички, след което са проведени още срещи-разговори. От завършващите седми клас ученици със СОП всички са насочени за обучение в професионални гимназии.

Специалисти от РЕПЛРДУСОП участваха в Комисията за насочване на ученици с хронични заболявания, с физически и сензорни увреждания, със специални образователни потребности по чл. 120, ал. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование, от домове за деца, лишени от родителска грижа, и от центровете за настаняване от семеен тип и ученици към РУО Разград. Насочени са всички ученици подали необходимите документи до комисията.

РЕПЛРДУСОП за 2023 год.:

- Насочени ученици за обучение след завършен 7 клас – 4.

РЕПЛРДУСОП за 2024 год.:

- Насочени ученици за обучение след завършен 7 клас – 7.

Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за социална интеграция и рехабилитация и др.

През 2023 и 2024 г. в община Разград се предлагат следните видове социални услуги:

1. Рехабилитация, социализация, психологическо консултиране на деца и ученици с увреждания и техните семейства в **Дневен център за деца и младежи с увреждания (ДЦДМУ) – Разград за деца и младежи от 3 до 18 годишна възраст и от 18 до 29-годишна възраст с физически и/или психически увреждания, говорни дефекти**. В центъра се осъществяват следните дейности и социални услуги в

- дневна грижа;
- информиране и консултиране (като специализирана услуга);
- застъпничество и посредничество;
- терапия и рехабилитация;

- обучение за придобиване на умения (като специализирана услуга);
- подкрепа за придобиване на трудови умения (за младежи над 16-годишна възраст).

Целта е да се постигне развитие на умения за самостоятелност и социална интеграция на децата и младежите с увреждания; надграждане ресурсите от знания, умения и нагласи за успешна житейска, професионална и творческа реализация на младежите с увреждания, както и консултиране на родителите, а също и намален брой деца и младежи с увреждания, настанявани извън семейството им.

Предоставя се индивидуална педагогическа подкрепа за децата с увреждания.

2. Дейности и предоставяне на социални услуги в Центрове за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания:

- Резидентна грижа
- Информирание и консултиране (като специализирана услуга);
- Застъпничество и посредничество;
- Терапия и рехабилитация (само за децата и младежите с ментални увреждания и само стандартите за терапия);
- Обучение за придобиване на умения (като специализирана услуга).

Този вид социална услуга се предоставя в **Комплекс от центрове за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания (КЦНСТДМУ)**. Деца и младежи с увреждания, лишени от родителска грижа, за които няма възможност да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки и роднини или в приемно семейство и не могат да водят самостоятелен начин на живот. Основната цел е предоставяне на сигурна и защитена среда за пълноценното израстване и развитие на децата и младежите, чрез индивидуализирана грижа и подкрепа, в условия близки до семейната среда, осигурява 24-часова грижа за посрещане на ежедневните потребности и потребностите за развитие на децата и лицата, или за осигуряване на подкрепа за водене на самостоятелен начин на живот, осигуряващи по-добро качество на живот и възможности за пълноценно развитие и социално включване. еца до 18-годишна възраст с трайни увреждания, за които до момента на настаняването им в ЦНСТДМУ няма възможност да бъдат отглеждани в биологичното им семейство, в семейството на близки и роднини или в приемно семейство и лица от 18 до 25-годишна възраст (младежи) с увреждания, за които не е възможно да бъдат подкрепени в семейството или да водят самостоятелен начин на живот.

Основната дейност на Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания е съобразена с изпълнение на Закон за закрила на детето, Закон за социалните услуги и правилниците за тяхното прилагане, Наредба за качеството на социалните услуги. Дейността е насочена към пълноценно физическо, емоционално и познавателно развитие и социално включване на всяко дете и лице в естествената за него среда.

Екип на Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания - социален работник, специалист социални дейности, медицински специалисти.

2. Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) „Емилиян“, гр. Разград

Услугите на центъра за предназначени деца с увреждания, емоционално-поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушения в развитието и техните семейства. В ЦСРИ се осъществява извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение, застъпничество и посредничество, терапия и рехабилитация, обучение за придобиване на умения (като общодостъпна и като специализирана услуга), подкрепа за придобиване на трудови умения/за младежи над 16 – годишна възраст.

Дейности и предоставяне на социални услуги в Център за социална рехабилитация и интеграция:

- информирание и консултиране (като общодостъпна и като специализирана услуга);
- общностна работа;
- застъпничество и посредничество;
- терапия и рехабилитация;
- обучение за придобиване на умения (като общодостъпна и като специализирана услуга);
- подкрепа за придобиване на трудови умения (за младежи над 16-годишна възраст).

В резултат са проведени консултации и обучения в ЦСРИ „Емилиян“ гр. Разград на семейства на деца с увреждания; дейности за подкрепа, рехабилитация на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на децата с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на децата от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното включване (около 61 деца с увреждания в рамките на общия максимален брой

места на ЦСРИ „Емилиян“).

3. Център за работа с деца на улицата (ЦРДУ) гр. Разград – ЦРДУ е предназначен за деца, живеещи трайно или частично на улицата, техните семейства и близко обкръжение от маргинализирани или други общности до навършване на 18-годишна възраст на децата. В ЦРДУ се предоставят следните социални услуги - „Информирание и консултиране“/като специализирана услуга, „Застъпничество и посредничество“, „Общностна работа“, „Терапия и рехабилитация“ /само стандартите за терапия/, „Обучение за придобиване на умения“ /като специализирана услуга/ и „Осигуряване на подслон /за деца в кризисна ситуация, в светлата част на денонощието/“. Чрез дейността на центъра се подпомага превенцията на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на тези деца, индивидуална работа с детето и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, ограмотяване на децата, обучение в родителски умения.

4. Общностен център за деца и семейства е нова социална услуга, разкрита от 01.11.2024 г. с Решение № 184/29.10.2024 г. на Общински съвет Разград и Заповед № РД 01-2019/19.09.2024 г. на изпълняващия функциите на Изпълнителен директор на Агенция за социално подпомагане за предварително одобрение за създаване на нови социални услуги. Услугата е делегирана от държавата дейност, която се управлява от Община Разград и представлява продължение на дейностите по реализираните от 2016 г. до 01.11.2024 г. проекти „Бъдеще за децата в Община Разград“ и Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата в Община Разград. Общностен център за деца и семейства гр. Разград е социална услуга, която има комплексен характер. Брой потребители на социалната услуга/капацитет/: 35 потребители.

Социалните услуги в Общностен център за деца и семейства са за:

- бъдещи родители;
- семейства с деца от 0 до 18-годишна възраст;
- деца със специфични потребности и техните родители
- деца със забавяне в развитието;
- деца с двигателни нарушения;
- деца с атипично поведение – нарушена адаптация, тревожни състояния, проблеми с общуването и др.;
- деца с логопедични проблеми;
- деца с диагностицирано увреждане;
- деца в риск по смисъла на Закона за закрила на детето

Социални услуги и дейности за подкрепа които се предоставят са:

1. Информирание и консултиране /като общодостъпна и като специализирана услуга/ – дейност за изследване и разбиране заедно с лицето на проблеми и затруднения, които то среща за постигане на основните цели в неговия живот, запознаване и обмисляне на възможните решения и действия за преодоляването им.

2. Застъпничество и посредничество:

2.1. Застъпничество - дейност за подкрепа на лицето да защити и да отстоява своите права и потребности в рамките на налични правни и административни процедури.

2.2. Посредничество – осъществяване на координация между служител на социалната услуга със служители от други институции, организации и административни органи в интерес на заинтересованото лице, което има нужда от конкретна подкрепа за реализиране на своите права и потребности. Даване на насоки за работа с ведомства и организации; Придружаване на срещи или участие в срещи с представители на ведомства и организации с цел достъп на семейството до наличните услуги.

3. Общностна работа: Съвкупност от дейности, които се осъществяват в уязвими общности или групи, насочена към превенция и защита, както и към стимулиране на общностното развитие; Мобилна превантивна общностна работа.

4. Терапия и рехабилитация /само стандартите за терапия/:

4.1 Терапия – съвкупност от различни дейности за развиване, възстановяване, поддържане или подобряване на социални умения, умения за самообслужване, комуникация, разрешаване на емоционални конфликти, овладяване на поведението, понижаване на тревожността, подобряване на

самооценката, възможност за труд и други, както и социализиращи дейности за лица във висок риск от социално изключване.

4.2. Рехабилитация – дейност, която има за цел да подобри физическата сила и функционалното здраве на лица с увреждания и лица с проблеми в опорно – двигателния апарат и ставите, както и възстановяване и развитие на сензорните умения на лица с увреждания, извън обхвата на медицинската рехабилитация.

5. **Обучение за придобиване на умения /като общодостъпна и като специализирана услуга/** дейност за подготовка на деца за придобиване на умения за самостоятелност, независим живот, самостоятелно справяне с проблеми и затруднения.

Основни цели на екипа на Общностен център за деца и семейства са постигане на:

- Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността, чрез инвестиция в ранното детско развитие.
- Подобряване на равния и навременен достъп на всяко дете до качествени и устойчиви услуги, както и до други видове консултативна подкрепа с цел превенция на рисковете от изоставяне на детето, намаляване на негативните тенденции, свързани с детската бедност и подобряване качеството на живот.
- Създаване на включваща, приемаща и стимулираща развитието среда за децата с различни затруднения, нарушения и увреждания в община Разград и подкрепяща среда за техните семейства.
- Да съдейства за възстановяване и/или развитие на потенциала на децата със затруднения, нарушения и увреждания и възможностите им за социална интеграция.
- Създаване на подкрепяща среда, повишаване на родителския капацитет, чрез формиране на практически умения за отглеждане и възпитание на детето.
- Създаване и укрепване на връзката „родител-дете“.
- Повишаване на самочувствието и увереността на родителите и разширяване на мрежата за подкрепа при справяне с ежедневните трудности.

Деца с противообществени прояви

Съвременната действителност поставя подрастващото поколение пред редица специфични изпитания. Децата със своята възрастова и емоционална незрялост, с липсата си на опит и желанието за себеизява често попадат в рискови ситуации, стават извършители на асоциални и противоправни деяния или жертви на такива. Ето защо грижата за тяхното предпазване и защита са приоритетна политика в държавата и общината ни.

В община Разград тази политика се реализира от няколко институции, една от които е **Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН)**. Основните направления на работа в Комисията, вменени като задължения както от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, така и от програмните документи на Община Разград, са насочени към анализ на състоянието и причините за противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, подготовка и провеждане на възпитателни дела, привеждане в изпълнение на възпитателните мерки, организиране и координиране на превантивната дейност на територията на общината. По традиция се оказва методическа подкрепа на педагогическите съветници и училищни психолози относно работата им с проблемни ученици.

През отчетния период Комисията работи в състав от 13 човека, представители на различни институции, определени със заповед на кмета, съобразно чл. 6 от ЗБППМН.

В Местната комисия за БППМН през 2024 г. са разгледани общо 24 възпитателни дела. От тях 9 са за кражби на лично и обществено имущество, 5 за агресивни прояви на подрастващи и нанасяне на телесни повреди спрямо връстници. Една преписка е била за вербална агресия. Три за увреждане на чуждо имущество и 1 случай с една девойка, мислеща за самонараняване. Останалите деяния са притежание на наркотично вещество, управление на МПС без необходимите документи, бягства от училище и от дома и други.

Извършители на противоправните прояви са били 34 деца, от които 9 са момичета. От всички деца 9 са били малолетни и 25 непълнолетни. Половината от деянията са извършени групово. Спрямо всички проявени са предприети възпитателни мерки съгласно чл. 13 от Закона за БППМН, като най-ефективните са работата с обществен възпитател или с психолог. Това е процес, в който активно трябва да сътрудничат и родителите на децата. Работата показва, че това се получава в около една трета от случаите, тъй като много от родителите са от маргиналните общности, с ниско интелектуално ниво и

малък възпитателен капацитет и не успяват да подкрепят усилията на специалистите. През отчетната година родителите на 15 от проявените деца са с осъдителни присъди за престъпления.

Проведени са 53 работни срещи с училищни комисии по превенция (УКП), училищни психолози, педагогически съветници, ресурсни учители и класни ръководители за обсъждане на казуси на проблемни деца относно извършени от тях противообществени прояви, набиране на характеристични данни, планиране на корекционни дейности.

В *Консултативния кабинет по проблемите на детската личност*, в който екипът на комисията се състои от юрист, психолози и педагози, се провежда безплатно консултиране по график в обособен кабинет не само на проявените, но и на деца в риск и техните родители от общината. Проведени са и консултации с 29 родители, които срещат затруднения при възпитанието на децата си.

Брой консултирани деца с противообществени прояви от МКБППМН:

- Индивидуални консултации – общо 34 деца (9 малолетни и 25 непълнолетни);
- Семейни консултации – общо 24 деца (9 малолетни и 15 непълнолетни).

Като орган и по превенцията МКБППМН в общината, планово осъществява поредица от общински инициативи, чрез които да се насърчават учениците да провеждат екипни, позитивни събития за развиване на добродетели и ценности за безконфликтно общуване, взаимно уважение, толерантност и просоциално поведение:

1. Издаване и разпространение на информационни материали:

- *Превантивен, позитивен календар за годината /стенен/* (тираж – 450 бр.) - предоставя информация за специални дати и събития, които да се отбележат класово и да осигурят позитивни съвместни преживявания за децата, да снижават стреса в екипите и да допринесат за подобряване на взаимоотношенията им. С него са обезпечени всички паралелки от общината и извънучилищните заведения;

- Книгоразделител – линейка – 500 бр. на тема „Правила за безконфликтно общуване“.

2. Общински Конкурс за класови дейности по специалните дни в Позитивния календар под наслов „Ние, заедно, можем“. Активизира творческите възможности на децата в екипни дейности чрез, които развиват позитивните отношения и толерантността помежду си и се предпазват от агресията и насилието. Участници са ученици и родители - 580 човека.

3. Инициатива „Малка книжка за големи добротворци“ - помагало за учениците от начален етап, чрез което в часовете на класа се работи за разпознаване на собствените чувства и за правилното им изразяване и овладяване. Работено с 280 бр. книжки.

4. Дни на отворените врати в МКБППМН - посещения и беседи за законодателството, касаещо малолетните и непълнолетните и произтичащите им от него задължения – 100 участници.

5. Първа РазГРАДСКА игра на открито – първа превантивна дейност съчетаваща дигитални и реални дейности на участващите отбори, която обогатява знанията им за правните институции. Участвали 120 ученици.

6. Пети фотоконкурс „Моето различно, щуро лято“ - дава възможност на подрастващите да творят през ваканционните дни, да откриват красотата край себе си, да запълват времето си с полезни дейности. Участвали 156 ученици.

7. Беседи на тема „Безопасно лято“ в рамките на Еко лято 2024. Обхванати 100 деца.

На територията на общината продължава своята дейност **Общинският съвет по наркотични вещества (ОБСНВ)** и **Превантивно-информационен център (ПИЦ)** към него. Общинският съвет по наркотични вещества (ОБСНВ) е държавно-делегирана дейност към Община Разград, на основание чл. 15, ал. 2 и ал. 6 от ЗКНВП и чл. 17 и чл. 21, ал. 1, т. 2 от Правилника за организацията и дейността на Националния съвет по наркотични вещества. ОБСНВ разработва, приема и координира общински програми за борба срещу разпространението, употребата и злоупотребата с наркотични вещества и има своята роля и отговорност за изпълнението на Националната стратегия и плана за действие към нея на местно равнище. Обединява усилията на институциите и неправителствените организации, при разработване и прилагане на превантивни програми срещу употребата на наркотици.

Превантивно-информационният център (ПИЦ) осъществява превантивна дейност, събира, съхранява и анализира информация на общинско ниво, необходима за осъществяването, координирането и оценяването на програмите за борба срещу употребата и злоупотребата с наркотични вещества.

Целта на Общински съвет по наркотични вещества и Превантивно – информационен център Разград е да фокусират усилията си към осъществяване на превантивни дейности сред учащите се в област Разград. Работата е насочена към реализиране на образователни кампании и изработване на информационни материали, целящи разясняването на видовете психоактивни вещества, вредата и последиците от тяхната употреба. Целта на тези кампании е не само да се повиши информираността на учениците за въздействието на наркотичните вещества, но и да се моделира тяхното здравословно поведение за в бъдеще. Ограничаването на риска от употреба и злоупотреба с наркотици в града може да стане чрез изграждане и поддържане на устойчиви, ефективни и рентабилни превантивни програми за деца и млади хора, семейства и повишаване съпричастността на институциите, организациите и обществото като цяло.

Осъществяването на превантивните кампании и дейностите е в резултат на съвместните усилия на държавни, общински и неправителствени организации. ОбСНВ активно си сътрудничи с институции като РЗИ, ОД МВР, инспектори от ДПС, отдел „Образование, младежки дейности и спорт”, отдел „Социални дейности и здравеопазване” в Община Разград, МКБППМН, РУО - Разград, местни медии, директори, педагогически съветници, психолози и медицински специалисти от училищата на територията на община Разград.

През 2023 г. акцентите по отношение на **превантивната дейност** бяха поставени върху провеждане на мероприятия, свързани с ограничаване на разпространението и употребата на наркотични вещества чрез обединяване на усилията на институциите, имащи отношение към проблема. Във връзка с реализиране на дейностите, заложен в Плана за работа на Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център към него, за превенция на употребата и злоупотребата с наркотични вещества за 2023 г., приет с решение № 628 по протокол № 44 от 28.02.2023 г. на Общински съвет - Разград, през цялата 2023 г. по график **бяха обхванати 2442 ученици от 2 до 12 клас от училищата** в област Разград (ДГ „Митко Палаузов“ с.Киченица, ДГ „Радост“, с.Мортагоново, ОУ „Васил Левски“ гр. Разград, ОУ „Ив. С. Тургенев“ гр. Разград, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий“ гр. Разград, ОУ „Н. Икономов“ гр. Разград, СУ „Христо Ботев“, гр. Разград, ОУ „Хр. Смирненски“ гр. Кубрат, ОУ „Петър Берон“, с. Осенец, ПГИ „Робер Шуман“, гр. Разград, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград, ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, гр. Разград, НППГ „Шандор Петьофи“, гр. Разград, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“, гр. Разград, ПГТС „Христо Смирненски“, гр. Разград, Спортно училище, както и сборни групи от ЦПЛР-ЦУТНТ, гр. Разград, ЦПЛР-Ученическо общежитие, ЦНСТДМУ - гр. Разград, ЦНСТДБУ - гр. Разград, СНЦ „Жанета“, гр. Разград и БЧК.

През 2023 година основните усилия на ОбСНВ и ПИЦ са насочени към превенция употребата на психоактивни вещества, чрез активното и целенасочено включване на училището и младите хора в дейности, насочени към информиране за рисковете от употреба на наркотици, развиване на социални умения и компетенции, формиране на нагласи за здравословен начин на живот, повишаване на гражданската активност, както и предлагане на алтернативна ангажираност за свободното време. Основен партньор в работата на ОбСНВ и ПИЦ са ученици-доброволци от училищата.

Темите на проведените занятия през целия отчетен период са: „Здравословно хранене. Вредите от употребата на тютюн“, „Безопасен интернет“, „Енергийни напитки – вредни или полезни“, „Вредата от употребата на дизайнерски дроги“, „Електронни цигари и вейпове – вреди“, „Влияние на алкохола върху организма“, „Видове наркотични вещества“, „Вредите от употребата на райски газ, снус, дизайнерски дроги“, „Игра с име“, „Самооценка“; Занятие №3 по Националната програма за превенция на употребата на наркотични вещества в училищна среда за ученици 5-7 клас, „Наркотични вещества и влиянието им върху шофирането“

От 2020 г. Общински съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационен център към него работят по две Национални програми за превенция употребата на наркотични вещества. Кодово име „Живот“ – програма насочена към ученици 5 - 7 клас и „От Връстници за връстници“, насочена към ученици 8 - 11 клас.

НП „Кодово име Живот“ започна реализирането си в три основни училища, две в град Разград (ОУ „Н.Й. Вапцаров“) /започна реализирането с нов випуск 5 клас/, ОУ „Ив.С.Тургенев“, гр. Разград/ и едно в град Исперих (ОУ „Васил Априлов“). Програмата се реализира в една паралелка 5 клас. Темите, по които работиха децата са следните: Теми за 5 клас: „Правила на групата“, „Общуване“, „Самооценка“, „Влияние на Средата“, „Електронен Свят“.

От учебна 2023/2024 година се проведеха още пет надграждащи занятия с 6-те класове в трите училища - ОУ „Ив.С.Тургенев“ гр.Разград, ОУ „Н.Й.Вапцаров“ гр.Разград и ОУ „В. Априлов“ гр. Исперих на теми:

1. Рисково поведение. Алтернативи.
2. Отстояване.
3. Справяне с гнева и конфликта.
4. Вземане на решения.
5. Целеполагане.

В програмата са предвидени и по две занятия с родителите на учениците, участващи в реализирането на програмата, което се проведе през м.ноември.

В началото на 2023 г. **Националната програма „От връстници за връстници“** стартира в две гимназии (ПГИ „Робер Шуман“ и ППМГ „Акад.Никола Обрешков“), в ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ се проведеха занятията за 9 - ти клас, там програмата стартира година по-рано. Програмата се реализира в рамките на един клас.

Темите, по които работиха учениците в 8-ми клас бяха следните:

Занятие № 1 Група. Правила на групата

Занятие № 2 Упражнения за опознаване и групова кохезия – I част

Занятие № 3 Упражнения за опознаване и групова кохезия – II част

Занятие № 4 Личен избор и вземане на решение.

Занятие № 5 Отстояване на натиска на групата.

Темите, по които работиха учениците в 9-ти клас бяха следните:

Занятие № 1 Възрастта като предизвикателство - въпросите, които ни вълнуват.

Занятие № 2 Употреба на ПАВ. Критичност към употребата - част 1

Занятие № 3 Употреба на ПАВ. Критичност към употребата - част 2 - казуси

Занятие № 4 Алтернативи.

Занятие № 5 Приятелство. Да помогнеш на приятел.

Реализирани кампании и конкурси, осъществени през 2023 г. от ОБСНВ и ПИЦ:

- Проведена дискусия, посветена на *Световния ден за безопасен интернет*. Събитието е организирано от Общинския съвет по наркотични вещества и Местната комисия за противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, както и от ОДМВР – Разград под надслов „Тъмната и светлата страна на интернет“ с двамата лектори-инспектори в специализиран отдел „Киберпрестъпност“ към Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ (ГДБОП). В срещата са участвали над 50 деца.

- За трета поредна година ОБСНВ и ПИЦ организираха конкурс по повод *Международния ден за Безопасен интернет* на тема „Полезната и опасната страна на магическия свят в интернет“. Целта на конкурса бе да се обърне внимание на рисковете, които крие интернет. Участвали са 90 ученици от област Разград в три раздела – рисунка, компютърна рисунка и кратък разказ. Наградени са 38 деца с грамоти и награди под формата на ваучери на различни стойности.

- Във връзка с 14 февруари е проведена *превантивна кампания под надслов „Обичай безопасно“ и „Кондом с бонбон“*. Доброволците към ОБСНВ, изработиха рамки за снимки и плакати за послания. В кампанията се включиха ученици от три гимназии – ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ПГИ „Робер Шуман“ и ППМГ „Акад. Н. Обрешков“. По време на кампанията бяха раздадени презервативи, осигурени от РЗИ-Разград.

- По инициатива на Федерацията на жените, като съвместна дейност на ОБСНВ и Местната комисия за БППМН, е организирана и проведена *дискусионна среща по превенция на асоциалните прояви на младите хора* с директори на училища, представители на родителската общественост и представители на институции от община Разград, имащи отношение по проблемите. В срещата взеха участие Илко Бояджиев основател и председател на Фондация „Общност в помощ на зависимите“ и създател на Терапевтичен център „Свети Илия“ гр. Габрово, Валентин Минков – психолог и терапевт в центъра, Диана Манчева – майка с личен опит и терапевт, и Валентин Цонев – момче преминало през цялостната програма за лечение. Всички те разказаха своите реални истории. Организирана е отделно дискусионна среща с близо 80 ученици от Разградските гимназии, с представителите на Терапевтичния

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

център. Пред учениците лекторите споделиха кои са факторите за отключване на това заболяване, наречено зависимост, как човек попада в капана му, как трябва да се предпазват и какви са последствията.

- По повод *отбелязването на Световния ден без тютюнопушене – 31 май*, съвместно с експерти от РЗИ-Разград е организирана информационно-скринингова кампания под мотото „Ябълка срещу цигара“. Минувачите се приканваха да дадат цигара срещу ябълка. Събраните цигари бяха използвани в превантивните дейности с пушещата кукла „Сю“. Експертите от РЗИ проведоха и безплатно измерване на въглероден монооксид в издишания въздух и количеството на карбоксихемоглобин в кръвта на пасивни и активни пушачи чрез апарат Smoker Lyzer. Бяха разпространени здравно-информационни материали и се популяризира дейността на Кабинет за консултиране и отказване от тютюнопушене към РЗИ-Разград.

- Във връзка с *отбелязването на 26 юни Международния ден за борба с нелегалния трафик и употребата на наркотици* са поведени следните дейности: със съдействието на Община Разград е поставена инсталация с цветни чадъри над фонтана с момченцата и табела с логото на кампанията „Животът е цветен и ценен, не го заменяйте за наркотици!“; доброволци към ОБСНВ и деца от КЦНСТДБУ рисуваха пъстроцветни послания върху пет метрово платно до фонтана с момченцата; на миновачите са раздавани информационни материали, демонстарция с алкоочила, които симулират как се променят функциите на човешкото тяло при наличие на 1.2 промила алкохол в кръвта; в хотелски комплекс „ЛЕС“ е проведена състезателна викторина куиз с отбори от пет разградски училища, както и ученици от ЦПЛР – Ученическо общежитие.

- По повод *Световния ден на психичното здраве – 10 октомври*, ОБСНВ и ПИЦ проведе своята кампания с инициативи, които бяха насочени към учениците от училищата в община Разград. Изготвените материали включваха презентация, листовки и плакати за психичното здраве, които бяха раздадени във всички училища.

- По повод *Световния ден за възпоменание на жертвите от Пътно транспортни произшествия*, който всяка година се отбелязва през последната неделя на месец ноември, в партньорство със сектор „Охранителна полиция“ към РУ на МВР и Инспекторите от „Детска педагогическа стая“ на 20.11.2023 г. е проведена информационно - превантивна кампания с ученици от различни Разградски училища, както и доброволците към ОБСНВ и ПИЦ. Пред учениците бяха направени демонстрации с използваните от Полицията наркотестове за проверки на водачи DrugTest5000, който засича едновременно до 6 наркотични вещества. Беше направена и демонстрация с дрегер за тестване на алкохол. Употребата на алкохол и наркотици увеличава в пъти вероятността от настъпване на ПТП, тъй като води до лоша преценка, увеличено време за реакция, по-ниска бдителност и намалена зрителна острота на водачите, споделиха експертите пред учениците. Много бяха и желаещите да изпробват АЛКООЧИЛАТА, които симулират 1,2 промила алкохол в кръвта.

- За трета поредна година Общински съвет по наркотични вещества проведе своята *инициатива „Доброволчеството носи щастие“*. На официалната церемония са отличени 48 участници за доброволчески дейности, допринесли за подобряване на благосъстоянието, толерантността и солидарността в обществото, като им бяха връчени плакети.

Проведени обучения от ОБСНВ и ПИЦ:

- *Проведени две обучения на доброволците*, с които работи ОБСНВ и ПИЦ по Националната програма за превенция на употребата на наркотични вещества в училищна среда за възрастова група 8 - 11 клас „От връстници за връстници“ в две гимназии от гр.Разград - ППМГ „Акад. Н. Обрешков“ и ПГИ „Робер Шуман“. Първия модул е за базисни знания относно наркотичните вещества, а втория модул практически занимания по темите от програмата.

- През месец юни 2023 г. като част от кампанията за 26 юни - Международния ден за борба с нелегалния трафик и употребата на наркотици е *проведено обучение на медицинските специалисти от училищата в гр. Разград* и обществени възпитатели и психолози от МКБППМН с гост-лектор д-р Станислав Иванов, завеждащ Отделението по зависимостите към Център за психично здраве, гр. Русе. Темата беше „Въздействие на психоактивните вещества върху подрастващите“.

- *Проведено обучение на родителите на учениците от 6 клас* в ОУ „Н. Й.Вапцаров“ и ОУ „Ив. С. Тургенев“ по Националната програма за превенция на употребата на наркотични вещества в училищна среда за възрастова група 5 - 7 клас „Кодово име Живот“ по следните теми: „Запознаване с резултатите от проведените занятия в пети клас“, „Видове психоактивни вещества. Рискови и защитни

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

фактори. Граници и контрол“. На вниманието на родителите беше представен филмът „Защо АЗ“, който е по действителен случай и е свързан с употребата на психоактивни вещества и безотговорността на шофьор, предизвикал ПТП под влиянието на психоактивни вещества.

- За поредна година екипът на Общински съвет по наркотични вещества и ПИЦ участва в общинската инициатива за екологично възпитание на подрастващите Еколято 2023, която се организира от ЦПЛР- ЦУТНТ – Разград. „Самооценка“ е темата, по която децата са работили чрез интерактивни методи и игри. Темата е заложена в Националната програма за превенция на употребата на психоактивни вещества в училищна среда 5 – 7 клас - "Кодово име Живот". Упражненията са дали възможност за участие и анализ на личните чувства и споделяне на мислите. Споделянето на положителни коментари между участниците предизвиква чувство на ценност и принадлежност и развива доверието. През трите смени бяха обхванати около 120 ученици в различни възрастови групи.

През отчетния период специалистите от ОБСНВ и ПИЦ са провели редица работни срещи с педагогическите съветници и психолози от училищата в гр. Разград, относно превантивните дейности в училищата. Проведено Анкетно проучване по Националната програма за превенция с програма за статистическа обработка /SPSS/ и са въведени данните от анкетните карти в матрицата на изследването – входящи анкетни карти, контролна група.

Проведени са също и консултации и са насочвани към лечение младежи и семейства, имащи нужда от професионална подкрепа.

Информационно осигуряване

Основна задача на ОБСНВ е осигуряване на адекватна информация, относно ситуацията с употребата и злоупотребата с наркотични вещества на местно равнище с оглед планиране и осъществяване на превантивни дейности. По този повод периодично е събирана информация от институциите, ангажирани с проблема със зависимостта от психоактивни вещества.

През годината бяха изготвени и издадени 6 електронни бюлетени на различни теми:

- Брой № 1. Тема на броя – Безопасен интернет.
- Брой № 2. Тема на броя- Превенция на зависимостите в училищна среда.
- Брой № 3. Тема на броя – Представяне на Националната програма за превенция на употребата на наркотични вещества в училищна среда за възрастова група 5-7 клас „Кодово име живот“.
- Брой № 4. Тема на броя – 31 май – Световен ден без тютюнев дим.
- Брой № 5 Тема на броя – 26 юни – Международен ден за борба със злоупотребата на нелегалния трафик на наркотици.
- Брой № 6. Тема на броя – „Еко лято“.

През 2024 г. превантивните дейности на ОБСНВ продължават, като през цялата година са обхванати 1 786 ученици от основни училища, професионални и профилирани гимназии. Осъществени са дейности по двете Национални програми за превенция употребата на наркотични вещества в училищна среда за ученици 5 - 7 клас „Кодово име живот“, като през тази година са включени и нови училища. През учебната 2023/2024 учебна година продължава реализирането на Националната програма „От връстници за връстници“ в трите гимназии в града - ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ (11 клас), ППМГ „Акад. Н. Обрешков“ (10 клас) и ПГИ „Робер Шуман“ (един 9 клас и един 10 клас).

Други реализирани дейности:

- На 06.02. проведена Кръгла маса на тема „Интернетмания или кибернетично разстройство“ съвместно с Районна прокуратура гр.Разград, като част от дейностите за отразяване на 6 февруари – Международния ден за безопасен интернет. В кръглата маса под наслов „Киберпрестъпления. Децата - жертви и извършители на престъпления в интернет" са участвали гимназисти от шест училища в града, учители и педагогически съветници и прокурори от Районната прокуратура в Разград.

- Екипът на Общински съвет по наркотични вещества, ПИЦ и Регионална здравна инспекция участва във втория кръг от Националната АНТИСПИН кампания. Основната целева група на кампанията са младите хора на възраст 15-29 г., а тазгодишното мото е „Отговорността е секси - използвай презерватив“. В Разград кампанията се проведе с помощта на доброволците към ОБСНВ и ПИЦ. Учениците раздаваха предварително подготвените от тях материали и презервативи, които бяха осигурени от организаторите и напомниха, че използването на презерватив предпазва от сексуално предавани инфекции, включително ХИВ/СПИН.

- На 27.02. в Общинския културен център се проведе награждаването на участниците в обявения

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

традиционен конкурс от ОБСНВ и ПИЦ „Аз и един мой ден в интернет“ по повод Международния ден за безопасен интернет. Участваха 88 творби, от тях – 82 рисунки, 2 компютърни рисунки и 4 видеоклипа. Всички участници получиха грамоти, а отличилите се творби на 23 участници бяха наградени с ваучери и грамоти.

- На 28.02. Общинският съвет по наркотични вещества и Превантивно –информационния център към него, организира бесплатно посещение на филма „Киберпрестъпност“ за ученици от основни училища и гимназии в гр. Разград. Присъстваха 200 ученици от ОУ „Отец Паисий“, ОУ „Н. Икономов“, ОУ „Ив. С. Тургенев“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ПГХТБТ „Мария Кюри“, НПТГ „Шандор Петьофи“, ПГИ „Робер Шуман“ и ППМГ „Акад.Н.Обрешков“.

- 20.03.2024 г. - съвместно с инспектор от ДПС към РУ на МВР е проведено занятие с ученици – сборна група на ПГСХВТ „Ангел Кънчев“ по темата „Наркотици и последици от употребата им – законова уредба“.

- На 22 и 23.04.2024 г. се проведе организиран от ОБСНВ обучителен семинар на медицински специалисти, педагогически специалисти и психолози от училища в област Разград, на тема „Риск от развитие на зависимости и хранителни нарушения в детско-юношеска възраст. Специфики на преморбидната личност и изграждане на мотивация за промяна“ с външни обучители от „Фондация за живота - превенция и лечение на зависимости“, гр. Варна.

- От 20 до 22 май - участие в провеждането на Първата национална конференция за младежи-доброволци към Общинските съвети по наркотични вещества на тема „Аз съм млад и избирам живота“ в гр. Кърджали. Доброволците от гр. Разград представиха мултимедийна презентация на тема „Ролята на доброволеца в училище“. Беше изработена и приета обща декларация от участниците в конференцията за подкрепа и развитие на младежките доброволчески клубове към ОБСНВ и ПИЦ.

- На 31.05. екипът на ОБСНВ и ПИЦ в партньорство с РЗИ - Разград проведе традиционната информационно-скринингова кампания на тема „Предпазване на децата от вмешателствата на тютюневата промишленост“ по повод 31 май - Световния ден за борба с тютюнопушенето.

- През юни 2024 г. част от екипа на ОБСНВ и ПИЦ взеха участие в 18-тата Национална конференция по проблемите на превенцията на употребата и злоупотребата с наркотични вещества в гр. Габрово. На конференцията бяха представени добри практики на ОБСНВ и ПИЦ – гр.Габрово „Мостове на доброто“, добри практики – гр.Благоевград, представена бе презентация „Добри световни практики“ на МЗ. НФЦ и НЦОЗА обобщиха резултати от извършвана оценка на ефективност на Националната програма „Кодово име живот“. Представен бе филма „Чистота или смърт“ на ТЦ „Свети Илия“, гр. Габрово. Представена бе и презентация на МЗ „Легализация на марихуана в САЩ и Канада – последици“.

- По повод 26 юни Международен ден за борба с наркоманиите и нелегалния трафик на наркотици, експерти от ОБСНВ и ПИЦ проведохме превантивна кампания „Доказателствата са ясни: Инвестирайте в превенция!“ в центъра на града, като раздавахме на минувачите информационни материали за видовете наркотични вещества, наръчници за родители, както и книжка с рисунки и разкази от конкурси организирани от Общинският съвет по наркотични вещества. В рамките на кампанията имаше и симулативни игри със специални „алкоочила“, през които се вижда как изглежда светът с 1,2 промила алкохол в кръвта. Младите хора и гражданите имаха възможност да завъртят и колелото с въпросите за разиграване на кратка викторина с награди.

- На 25 и 26.06. балони с послания против наркотиците полетяха в ППМГ „Акад.Н.Обрешков“ и ПГИ „Робер Шуман“. Посланията гласяха „Ценете живота“, „Не се поддавайте на зависимостта“, „Избери любовта, избери живота!“ и др. В кампанията по превенция, активно се включиха доброволците от НП „От връстници за връстници“. Предварително те бяха подготвили рамки за снимки, с послание „Аз съм млад и избирам живота“, с това те мотивираха своите съученици да се включат активно в кампанията и да изразят своето мнение по темата.

- През м. юли 2024 г. Са проведени занятия с учениците от Еколято'24 в ЦПЛР-ЦУТНТ на тема „Справяне с гнева и конфликта“ – занятие от НП „Кодово име живот“. Срещите преминаха под формата на ролеви игри, решаване на две кръстословици с различни тематика, забавни игри със състезателен характер. Обхванати бяха около 100 деца.

- На 21.08. и на 28.08 проведохме занятия с децата от Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания /ЦНСТДБУ - гр.Разград/. Дизайн на първото занятие – представяне на мултимедийна презентация на тема „Употреба на енергийни напитки и вредата от тях“ /разговор с децата и споделяне

на техен личен опит за последствията след употреба на енергийна напитка/, редене на думи в изречения по картинки, свързани с темата, решаване на забавна кръстословица и състезателна игра – пренасяне на кръгови ластички със сламка. Второто занятие бе на тема „Вредата от употребата на наркотични вещества“, децата гледаха филм и след това дискутирахме по темата, направихме и играта с влачето от занятието за „Самооценка“ от НП „Кодово име живот“.

- На 04.09.2024 г. – се проведе занятие в Центъра за настаняване от семеен тип за деца без увреждания на тема „Безопасен интернет“. Децата имаха възможност да изгледат филми, като „Кажки не“, „Как да реагирам на онлайн тормоз“ (видеоурок), „Непростимо“, „Сексторшън“, относно опасностите, които дебнат в интернет.

- На 12.09 проведено занятие с превантивна цел в сградата на ПИЦ по наркотични вещества. Целевата група се състоя от 6 тийнейджъри потребители на „Преходно жилище“ към Община Разград. Освен подрастващите присъстваха и 2 социални работници от услугата. Засегната бе темата „Видове наркотици – въздействие и последици“. Занятието протече с кратка презентация, филм, беседа, дискусия и симулация с алкоочилата.

- На 24 септември в Общинския културен център - Разград е представен моноспектакъла „Морфин“ с участието на младия актьор Петър Петров-Перо. По повод и във връзка с работата и дейността ни, Общинският съвет по наркотични вещества откупи билети за ученици на възраст 16 и над 16 години, желаещи да посетят спектакъла. В залата присъстваха над 80 зрители – ученици и преподаватели от ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ППМГ „Акад.Н.Обрешков“, ПГИ „Робер Шуман“ и група ученици от ЦПЛР - Ученическо общежитие, както и граждани. Спектакълът е част от предвидените превантивни дейности по кампанията за деня на Психичното здраве – 10 октомври.

- Световният ден на Психичното здраве беше отбелязан в различни училища с едно предизвикателство отправено от екипа на Общинският съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център към него гр.Разград към ръководствата на училищата и учениците - да започнат деня със сутрешна гимнастика. Пак по повод 10 октомври е проведено тренинг-обучение с 50 ученици от 4 училища - ПГИ „Робер Шуман“, ППМГ „Акад.Н.Обрешков“, ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ и ПГХТБТ „Мария Кюри“ в актовата зала на ПГИ „Робер Шуман“. Представена е пред учениците кратка презентация с акцент върху това: „Какво е психично здраве, значение на емоционалното здраве, много ясно обясни основните човешки нужди и тяхното въздействие върху психичното здраве, последици от незадоволени базови нужди, нарушен баланс и психосоматични проблеми и други интересни неща“. След това, на всички 50 участници бяха раздадени анкети за попълване на тема „Колко добре познаваш психичното здраве?“

- През м. ноември 2024 г. е отбелязан Световният ден за възпоменание на жертвите от ПТП с участие на ученици от 8 училища в община Разград, в партньорство със сектор „Пътна полиция“ към ОДМВР-Разград и ДПС към РУ на МВР – Разград.

- Продължава инициативата „Доброволчеството носи щастие“ на ОбСНВ и ПИЦ по повод Международния ден на доброволеца – 5 декември, връчени са 56 номинации на участниците за четвърта поредна година.

- На 22.10.2024 г. ОбСНВ взе участие междуобластна среща в гр. Русе във връзка с изпълнението на дейностите по съвместния механизъм за предотвратяване на разпространението и употребата на наркотични вещества в училищата, заедно с представител на РУО – Разград. Беше подготвена мултимедийна презентация с текстов и снимков материал на тема „Добри практики за работата с учениците и родителите през учебната 2023/2024 г. с цел превенция на употребата и разпространението на наркотични вещества в област Разград още много други инициативи.

5.3. Дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Община Разград има изградена и добре функционираща мрежа от звена за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

През учебните 2023/2024 г. и 2024/2025 година на територията на община Разград функционират 4 центъра за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците (ЦПЛР) - *УСШ, ЦУТНТ, ЦРД и Ученическо общежитие*. Информацията относно организационните форми в тях е посочена в *Таблица 18*.

Таблица 18: Организационни форми в ЦПЛР през учебната 2023/2024 г.

Центрове за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците	Брой обхванати деца и ученици	Брой групи и обхванати деца и ученици			
		Постоянни групи			Временни групи
		направления/ профили	форми	Брой групи	Брой групи
ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ гр. Разград /УСШ/	525	Спорт	групи по: баскетбол; бадминтон; лека атлетика; ориентиране; шахмат; стрелба с лък; тенис на маса; тенис на корт; плуване; волейбол; колоездене	42	12 временни групи – 111 ученици
Център за ученическо, техническо и научно творчество гр. Разград /ЦУТНТ/	708	Природоматематически	школи „Математика“ и „Биология“, дискуссионен клуб „Здраве“ и клуб „Здравословен живот“.	42	33 временни групи 250 ученици
		Екология и опазване на околната среда	клубове „Екология“ и „Екотуризъм“		
		Приложно-технически	клубове „Млад приложник“, „Природа и фантазия“, „Компютърен свят“, „Авиомоделизъм“, „Конструирани и моделиране“, „Моделизми“, „Млад кулинар“, „Млад техник“, „Техническо чертане“ и кръжоци „Сръчни ръчички“		
Хуманитарно-обществен	школи „Български език и литература“, „Немски език“ и „Английски език“; кръжоци „Руски език“ и клубове „Репортери“ и „Бърборани“				
Център за работа с деца гр. Разград /ЦРД/	801	19 педагогически форми - музикално, танцово, изобразително и приложно изкуство, езиково бучение, клубни форми, занимания през ваканциите, дигитално изкуство, театрално майсторство	Градски мажоретен състав, Школа по дигитално изкуство, Танцова формация „Феникс“, Танцова школа „Хорце“, ДТШ „Хорце“, Детска танцова школа „Капчици“ Младежки духов оркестър, Школа по поп пеене, Школа по изобразително изкуство и Школа по приложно изкуство, Солфедж, Естрадно пеене, Школа китара, Школа пиано, Школа „Стъпка по стъпка“, Визуал Пой, ТС „Булгарика“, Школа по „Театрално майсторство и клоунада“	61	13 временни групи с 168 деца
Ученическо общешитие	321	Обща подкрепа за личностно развитие	групи	13	0
ОБЩО:	2 355			158	58

Таблица 19: Брой деца и ученици и численост на персонала в общинските ЦПЛР през 2023/2024 и 2024/2025 учебни години

ЦПЛР	2023/2024				2024/2025			
	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
ЦПЛР - ЦРД	801	13	10	3	862	13	10	3

ЦПЛР - УСШ „Р. Бухтев“	525	14	9	5	583	14	9	5
ЦПЛР - ЦУТНТ	708	18	10	8	873	17	10	7
Общо:	2 034	45	29	16	2 318	44	29	15

Данните от таблиците показват тенденция към увеличаване броя на децата и учениците през 2024/2025 учебна година в сравнение с предходната 2023/2024 учебна година, докато числеността на персонала в центровете за подкрепа за личностно развитие на Община Разград се запазва еднакъв. Увеличеният брой на децата и учениците, посещаващи центровете в гр. Разград, е добър показател за големия интерес към извънкласните форми, които се предлагат в тях. Разкриването на извънкласни форми за занимания по интереси в ЦПЛР създават условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора, развиване на техния талант, и способности.

ЦПЛР в гр. Разград функционират въз основа на правилник, приет с решение на Общински съвет - Разград и утвърден от кмета на община Разград. Регистриран е с предмет на дейност: развитие на интересите, способностите, компетентностите и изява на учениците в областта на науките и технологиите, изкуствата, спорта. Чрез дейностите по този правилник ЦПЛР осъществяват общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от предучилищна възраст до XII-ти клас в община Разград, като организират и провеждат дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата им през свободното време. Дейностите в трите центъра за подкрепа на личностното развитие не дублират обучението в училище, а отговарят на интересите и потребностите на учащите. Обучението се води от преподаватели – професионалисти, умеещи и обичащи да работят с деца.

Основен елемент е идентифицирането на потребностите на децата и учениците при формиране на постоянно действащи и временно действащи групи през учебната година, както и временно действащи групи през ваканциите.

През учебната 2023/2024 г. в ЦПЛР - Център за работа с деца, гр. Разград (ЦРД) функционират 19 педагогически форми с 61 постоянно действащи групи с 801 деца и 13 временни групи с 168 деца през ваканциите. През летните месеци се разшири обхватът на децата, посещаващи Лятната академия на ЦПЛР-ЦРД. Освен познатите вече форми през годината бе създадена и **една нова педагогическа форма – Школа по „Театрално майсторство и клоунада“**. По този начин центърът осигурява подкрепа за ранно откриване на заложбите и способностите на всяко дете и разнообразие в предлаганите форми. През учебната 2024/2025 г. центърът работи с 62 постояннодействащи групи и 10 временни групи с общо 862 деца и ученици.

ЦПЛР - ЦРД продължи да осъществява държавната и общинска политика с деца и ученици чрез организиране на дейности през свободното им време като предлага съдържателни, иновативни и гъвкави форми на обучение; осигурява подкрепа за ранно откриване на заложбите и способностите на всяко дете и ученик и насърчава развитието и реализацията му; изгражда у децата устойчивост и неподатливост на вредни влияния и рискови фактори.

През 2024 година съставите на ЦРД са се включили в 17 мероприятия на община Разград, включени в културният афиш на града, както и в 9 празника на общински училища и детски градини.

През 2024 година съставите на ЦРД са участвали и в 16 общински конкурса, 3 регионални 2 областни, 56 национални и три международни конкурса. В конкурсите за взели участие 385 деца. Получени са 84 призови места (първо, второ, трето място и поощрения).

Общо 801 ученици с изявени дарби са получили подкрепа от Центъра за работа с деца. 23 възпитаника на ЦПЛР-ЦРД са получили грамоти и финансови стимули от Община Разград по приетите Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявен дарби, а общо 196 деца са получили престижни награди от различни общински, национални и международни конкурси и състезания. Шест абитуриенти са наградени с плакети за дългогодишна дейност в школите на Центъра за работа с деца.

През 2023 г. в ЦПЛР- ЦРД е извършено подобрене на материално-техническата база. По НП „Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“, модул „Подкрепа на децата и учениците за работата в ЦПЛР по чл. 49, ал. 1, т. 1 от ЗПУО е преобразуван кабинетът по компютри. Закупени са лаптопи, компютърни конфигурации с монитори, интерактивен дисплей, мултифункционално

устройство 3 в 1, мебели и др. Извършени са ремонти и в други кабинети на центъра (тавани, подменено осветление).

ЦПЛР – ЦРД продължава своето успешно партньорство и сътрудничество с общински и държавни институции, неправителствени организации, училища и детски градини, при което школите на центъра са се включвали активно в общественно-културния живот на Община Разград: участие в културната програма на Есенния панаир, Общоградско великденско боядисване на яйца, в Детския празник „Шарената въртележка“ по повод 1 юни – Международният ден на детето. и др. През годините центърът се утвърди като търсен и желан партньор, който работи добре както с общински училища и детски градини, така и с държавни и общински институции.

Центърът за работа с деца успява да затвърди позициите си като основен притегателен център за личностно развитие на децата и учениците от община Разград, като увеличава броя на децата през годините, посещаващи извънкласните форми, подобрява качеството на образованието на децата и учениците в свободното им време чрез организационна и съдържателна гъвкавост на предлаганите занимания. Изградени са предпоставки за удовлетворяване на специфичните потребности на децата през свободното им време като: активна дейност, творчество, общуване, игри, положителни емоции, успех, самоизява и самоутвърждаване. Обхванати са деца от детските градини, основните и средни училища в гр. Разград.

В ЦПЛР – Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ) през учебната 2023/2024 година функционират 42 постоянно действащи групи с включени 708 деца и ученици от предучилищна възраст до 12-ти клас и 33 временно действащи групи с включени 250 деца и ученици в тях. През учебната 2024 г. броят на обхванатите деца и ученици в ЦПЛР-ЦУТНТ - гр. Разград е 873, разпределени в 50 постоянно действащи групи, от които 132 са включени в повече от една организационно-педагогическа форма.

В ЦПЛР – ЦУТНТ се реализират разнообразни образователно-възпитателни инициативи, чрез които се създават условия за изявяване на учениците и се разширява обхватът на дейностите с ученици от община Разград. Осигурени са възможности за творчески изяви според индивидуалните и груповите интереси. Създадени са условия за по-добро самочувствие чрез подобряване на комуникацията и прилагане на индивидуален подход към всеки един ученик. Децата и учениците, посещаващи ЦПЛР - ЦУТНТ членуват в клубове, школи и кръжоци в различни **направления/профили**:

1. Природоматематически – школи „Математика“ и „Биология“, дискуссионен клуб „Здраве“ и клуб „Здравословен живот“.

2. Екология и опазване на околната среда – клубове „Екотуризм“ и „Екология“.

3. Приложно-технически – клубове „Млад приложник“, „Природа и фантазия“, „Компютърен свят“, „Авиомоделизъм“, „Конструиране и моделиране“, „Моделизми“, „Млад кулинар“, „Млад техник“, „Техническо чертане“ и кръжоци „Сръчни ръчички“;

4. Хуманитарно-обществен – школи „Български език и литература“, „Немски език“ и „Английски език“; кръжоци „Руски език“ и клубове „Репортери“ и „Бърборани“.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците с изявени дарби се постига чрез реализиране на следните дейности:

1. Прилагане на гъвкави форми за работа с даровити деца и ученици в ЦПЛР - ЦУТНТ, във връзка с участието им в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище.

2. Организиране на летни клубове по интереси за деца - временно действащи групи през учебната година и временно действащи групи през ваканциите: „Здравословен живот“, „Компютърен свят“, „Млад приложник“, „Млад техник“, „Домашен бит“, „Млад кулинар“, „Приатели на авиацията“.

Брой деца и ученици, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади - 53

Брой деца и ученици, получили стипендии и финансово стимулиране - 21

Брой даровити деца и ученици, включени във форми на ЦПЛР – 112

Работата на ЦПЛР-ЦУТНТ се изразява в сигуряване на условия за развитие на децата и учениците с изявени дарби чрез предлагане на разнообразни форми на занимания по интереси, съобразно потребностите, интересите и познавателното развитие на децата и учениците. Брой създадени и предлагани форми на занимания по интереси, които предлага центърът през отчетния период:

През 2023 г. – 8 школи, 17 клуба, 16 кръжока;

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

През 2024 г. – 9 школи, 18 клуба, 23 кръжока.

Брой участия в инициативи – над 260

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се изразява в организиране, провеждане и включване в дейности и изяви - състезания, концерти, конкурси, фестивали, празници, развлекателни програми и др. на учениците, които участват в заниманията по интереси, както и разширяване на педагогическите форми - школи, кръжоци и клубове - според възрастовите особености на децата и учениците, за развитие на техните интереси, способности и изяви им в областта на науката и технологиите. Обогаляване на ваканционната дейност на децата и учениците, съобразена с техните желания и възможностите за реализацията ѝ от ЦПЛР ЦУТНТ. Брой деца и ученици, включени в заниманията по интереси – 1 581 в постоянно действащите групи и 450 във временно действащи групи.

ЦПЛР - ЦУТНТ се развиват на форми и профили в за надграждане на знанията и способностите на децата в сферата на науките и технологиите по програми за обучение по математика, БЕЛ, биология, техническо чертане, конструиране и моделиране, авиомоделизъм, кулинарство. Брой обхванати ученици от I до XII клас – 963.

Развиват се форми и профили в за надграждане на знанията и способностите на децата в сферата на дигиталните технологии. Брой ученици от I до VII клас – 92. Постигнати резултати: усъвършенствани умения и повишена информираност на целевата група.

Развиват се форми и профили в ЦПЛР - ЦУТНТ за надграждане на знанията и езиковата компетентност на децата в сферата на чуждите езици, с което се формират нагласи за ранно чуждоезиково обучение в групи по английски, руски и немски език. Брой участници в олимпиади по чужди езици – 26, от които на призови места – 11. Брой ученици в ранно чуждоезиково обучение за деца в предучилищна възраст, за ученици от начален и прогимназиален етап - 430.

През отчетния период са реализирани разнообразни масови образователно - възпитателни инициативи:

- Фотоконкурс „Разград - уловени мигове“ в чест на Деня на Разград – с участие на 79 ученици; 152 творби от 15 образователни институции, а фотоизложбата бе включена в празничния календар на Община Разград;

- Единадесети национален ученически журналистически конкурс „Григор Попов“, който се провежда ежегодно и е включен в Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците на МОН – 190 индивидуални участници и 74 колектива от 68 образователни институции в 21 областни центъра;

- Проведен Регионален екологичен форум на тема „Защитени територии в България“ по повод Международния ден на Земята с участието на 32 презентации от 15 образователни институции в 4 общини;

- По повод Световния ден на околната среда – 5 юни – е проведен фотоконкурс на тема „Живата природа“;

- в края на 2023 г. е проведен регионален конкурс по приложно изкуство на тема „Коледни фантазии“ с участие на 366 деца и ученици от 38 образователни институции с 447 творби;

- Проведени благотворителни кампании по инициатива на клубове „Екология“, „Млад кулинар“, „Млад приложник“, „Природа и фантазия“, „Репортери“ и „Млад техник“.

- организирани бяха творчески литературни срещи и четения, тематични срещи и дискусии с творци от клубове в хуманитарно-обществен профил; отбелязани са Майски дни на науката и техниката;

- Реализирана е общинската програма за екологично възпитание на подрастващите „Еко лято 2023“ и Еко лято 2024“ с по 120 ученици, участващи всяка година и други.

От реализирането на всички тези дейности са постигнати средните резултати - повишени са успехите на децата и учениците в сферата на науката и техниката чрез:

- Затвърждаване и разширяване на знанията, практическа насоченост на заниманията, самостоятелност, диференциран подход при работа, обогатяване на езиковата култура;

- Усъвършенстване на езиковия изказ, знанията за специфичните особености на различните жанрове, разширяване на уменията за създаване на лично творчество, подобряване на дикцията, развитие на способностите и уменията, свързани с художественото слово (рецитали и литературни четения); умения за създаване на журналистически текстове; изява на различни концерти, спектакли и фестивали;

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

- Запазване и развитие на интереса към природните науки. Свободно използване на учебното съдържание и научно-популярна литература при подготовката за изпити и разработване на теми. Изработване на техника за решаване на тестове;

- Разчитане на елементарни чертежи; запознаване с основните принципи на движение на механизмите; решаване на творчески задачи с проблемен характер, изработване на модел по чертеж;

- Надграждат се знанията и езиковата компетентност на децата *в сферата и на чуждите езици*;

- като постигнат резултат са повишени успехи на децата и учениците *в сферата на науките и технологиите*;

- Усъвършенствани умения и повишена информираност на целевата група *в сферата на дигиталните технологии*.

За модернизиране и поддържане на материално-техническата база на ЦПЛР-ЦУТНТ са осъществени следните действия, които да предоставят физическа, психологическа и социална среда за равен достъп до образование и за развитие на способностите и уменията на децата и учениците:

- През 2023 г. е извършен частичен ремонт – подмяна на прозорци с цел подобряване на енергийната ефективност на учебната сграда.

- През 2023 г. е изготвен и изпълнен проект по НП „Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“, модул 1 с оборудване на 2 учебни кабинета със съвременни технически средства и закупени необходимите за оптимално протичане на учебния процес материали и консумативи.

- През 2024 г. е извършен основен ремонт на покрива на учебната сграда на ЦПЛР-ЦУТНТ.

- През 2024 г. са изготвени и финансирани 2 проекта по НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“, модул 2:

- Кът за дейности на открито;

- Оборудване на кабинет за кариерно ориентиране и консултиране.

От няколко години в ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград **работи за развитие на дейностите по кариерно ориентиране и консултиране на учениците в община Разград** и подготовка за тяхната бъдеща професионална реализация, включително и кариерно ориентиране и насочване към професия на младежи от уязвими етнически малцинства. Броят на учениците, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране 3050 общо в областта (2230 ученици в община Разград). През 2023 г. са посетени 24 основни и средни училища в област Разград (Разград, Лозница, Исперих и Завет). Проведени са индивидуални консултации с ученици и родители.

Кариерният консултант е участвал и в редица други инициативи, като:

- Участие в изложение на висшите училища – Тракийски университет и Шуменски университет;

- Участие в уебинар, организиран от Euroguidance на тема „Online Guidance“ („Онлайн насоки“);

- Актуализиране на сайта Виртуалната панорама на средното образование 2023 година. Платформата е сред избраните добри практики и е включена в инфобюлетина на мрежата „Еврогайдънс“;

- Създаване на сайт: Кариерно ориентиране и консултиране към ЦПЛР-ЦУТНТ-Разград – <https://konsultantrzg.wordpress.com>;

- Участие в организиране на форум „Областна панорама на средното образование и кариерното ориентиране – 2023“ във връзка с приема на ученици в 8 клас за учебната 2023/2024 г. в училища в област Разград, съвместно с РУО-Разград.

- - Участие в организиране на форум „Кандидатстудентска борса“ съвместно с РУО-Разград и Община Разград и други.

Третият център за подкрепа на личностното развитие - **ЦПЛР – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“** през 2023 г. и 2024 г. организира дейности, свързани с развитието на интересите, способностите и потребностите на учениците в областта на отбиха и спорта. Създава условия за духовно, физическо и социално развитие и здравословен начин на живот. ЦПЛР – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ се утвърди като звено за масов ученически спорт, където всяко дете може да практикува любимия си спорт и като трамплин за талантивите деца за по-нататъшна им реализация като състезатели в спортните клубове.

През учебната 2023/2024 година година в **ЦПЛР – УСШ** са сформирани 42 постоянни групи, в които са обхванати 525 ученици и 12 временни групи със 111 ученици на възраст от II - ри до XI - ти клас. А през учебната 2024/2025 групи са сформирани 41 постояннодействащи групи с 583 деца и ученици и 12 временнодействащи групи с 147 деца и ученици. Заниманията се провеждат в спортна зала

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

„Лудогорец“, която УСШ стопанисва и по спортните бази на клубовете и градските училища, където школниците спортуват под ръководството на квалифицирани треньори. В школата се развиват най-разнообразни форми за занимания със спорт, за задоволяване потребностите на подрастващите. Спортовете, които се предлагат са: баскетбол; бадминтон; лека атлетика; ориентирание; шахмат; стрелба с лък; тенис на маса; тенис на корт; плуване; волейбол; колоездене.

През 2023 г. година са организирани и реализирани 24 изяви с брой ученици, участвали в състезания – 360; Брой ученици, класирани на призови места на състезания – 26. През 2024 г. са организирани и реализирани 24 изяви с брой ученици, участвали в състезания – 400; Брой ученици, класирани на призови места на състезания – 30.

Реализирани спортни състезания през отчетния период:

=Участие в *Общински етап на Ученически игри* по възрастови групи по следните видове спортове: баскетбол, волейбол, футбол, бадминтон, шахмат, тенис на маса и лека атлетика във възрастови групи V – VII клас, VIII – X клас и XI – XII клас.

=Участия и постижения в различни по вид състезания, кросове и щафети:

- „Аз мога да плувам” - 2-4 клас и 5-7 клас;

- Крос „Освобождение на Разград“;

-Волейболна среща УСШ – Шумен УСШ-Разград – 5-7 клас;8

-Крос „Златна есен“;

-Общински волейболен турнир по случай Деня на толерантността „Играем честно общуваме толерантно“ и други.

За летния период е разработена ваканционна програма със спортни занимания за свободното време на подрастващите:

= Тенис на корт - V – XII клас - Тенис корт ОУ „В. Левски“;

= Плуване - I – VIII клас - Плувен комплекс „Мимоза“

= Тенис на корт 5 – 12 клас

= Плуване 1 – 8 клас

= Лека атлетика 8 – 10 клас - СКЛА

= Ориентирание 6 – 10 клас - Градски парк

= Колоездене 6 – 10 клас - хиподром

С цел модернизирание на материално-техническата база ЦПЛР – УСШ са осъществени дейности за нейното изграждане, поддържане - оборудване на кабинет по тенис на маса в Спортна зала „Лудогорец“ по НП „Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“, Модул 1 с цел подобряване условията за спорт на подрастващите и занимания в свободното им време. Брой преподаватели и ученици, ангажирани в спорта тенис на маса - 1 преподавател, 3 групи, 36 ученика.

Осъвременяването на базата на ЦПЛР води до:

= Разширяване на достъпа на учениците до качествени услуги в областта на спорта и ефективно използване на базата;

= Създаване на условия за участие на школниците в безплатни занимания със спорт и подобряване здравния статус;

= Откриване и селекция на спортни таланти за по нататъшната им реализация и мотивиране развитието на спортните им заложби.

В резултат от създаването на една здравословна среда за спортуване, тренировки и обучение по видовете спорт беше противодействано на всички форми на рисково поведение сред подрастващите: обездвижване и гръбначни изкривявания, нездравословно хранене и затлъстяване, употреба на алкохол, наркотици и тютюнопушене и противообществени деяния.

Чрез развиване на учебно-тренировъчната и състезателна дейност, ваканционните занимания за децата и учениците се постига подобряване здравето и физическата дееспособност на децата и учениците чрез предоставяне на възможност за практикуване на различни видове спорт в училище, в ЦПЛР-УСШ и включване на все повече деца в активни занимания със спорт; включване на повече училищни отбори по видове спорт и излъчване на първенци за по нататъшното им участие в следващите етапи на Ученически игри, в състезателната дейност, което е предпоставка за активно занимание със спорт през свободното време на децата и воденето им на здравословен начин на живот.

5.4. Дейности на неправителствени организации, читалища, спортни клубове в подкрепа за личностното развитие на децата и учениците.

Сдружение „ЖАНЕТА“ е водеща неправителствена организация в региона, която се утвърди като ключов партньор на местните институции в предоставянето на социални услуги, психологическа подкрепа за деца и семейства и различни инициативи, свързани с подобряване благосъстоянието на децата в област Разград. Активно работи за подобряване на социалното включване и личностното развитие на децата; за изграждане на безопасна и подкрепяща среда, в която всяко дете може да развие потенциала си и да получи равни възможности за личностно развитие.

Основни направления на дейност:

1. Социална подкрепа и интеграция

Сдружение „ЖАНЕТА“ предоставя комплексно социални услуги, които подпомагат личностното развитие на децата-индивидуално и групово. Дейностите включват:

- Работа с деца от семейства с ниски доходи, деца от ромски и други уязвими общности.
- Насърчаване на равни възможности за достъп до образование, култура и социални услуги.
- Организиране на събития, насочени към социално включване - културни инициативи, спортни мероприятия и други.

2. Образователна подкрепа и допълнително обучение - сдружение „ЖАНЕТА“ подкрепя образователния процес и развива уменията на децата. Основните дейности се предоставят в Център за работа с деца на улицата и включват:

- Допълнителни занимания за деца с обучителни затруднения, които имат за цел да подобрят успеха в училище.
- Подкрепа за деца, застрашени от отпадане от образователната система, чрез работа с тях и техните семейства.
- Насърчаване на ранното детско развитие чрез занимания, които развиват когнитивните и социалните умения на децата.

3. Психологическа подкрепа и личностно израстване - Сдружението отделя значителен ресурс за предоставяне на психологическа помощ на деца, които са преживели травматични ситуации или изпитват емоционални затруднения. Това включва:

- Индивидуални и групови психологически консултации.
- Специализирани програми за преодоляване на стрес, тревожност и агресия.
- Семейно консултиране с цел подобряване на семейната динамика и изграждане на здравословни отношения.

4. Творческо и културно развитие - Сдружение „ЖАНЕТА“ вярва, че творчеството играе важна роля в личностното развитие на децата. Затова организацията реализира множество инициативи за насърчаване на креативността и културното участие:

- Организиране на арт работилници, които стимулират творческото мислене на децата.
- Провеждане на конкурси и изложби, в които децата могат да изразят своите таланти.

5. Здравно образование и превенция

Здравето е основен фактор за личностното развитие на всяко дете. В тази връзка, сдружение „ЖАНЕТА“ провежда кампании и дейности, свързани със здравното образование:

- Беседи в училищата за здравословен начин на живот, правилно хранене и лична хигиена- посещения и провеждане на беседи в училища в област Разград.
- Превенция на рискови поведения като зависимости, ранни бракове и агресия - посещения и провеждане на беседи в училища в област Разград.
- Съдействие на потребителите за личен лекар, явяване на преглед при специалист, пред ТЕЛК и др.

Добри практики за работа с родители в подкрепа на децата

Работата с родителите е ключова за успеха на социалните и образователните услуги. Когато родителите са активни партньори в процеса на развитие на своите деца, резултатите са значително по-добри.

1. Индивидуален подход и изграждане на доверие:

- Изграждане на доверие и открита комуникация с родителите.
- Индивидуалните срещи с психолог или социален работник помагат за разбиране на конкретните нужди на семейството.

- Подчертаването на силните страни на родителя мотивира активното му включване.
- 2. Превенция на семейни кризи и подкрепа на уязвими семейства:
 - Оказване на навременна подкрепа при конфликти или насилие.
 - Сътрудничество с местните институции за намиране на решения на социални проблеми.
- 3. Програми за семейна терапия и взаимодействие
 - Организиране на съвместни занимания между родители и деца – арт терапия в училища в община Разград.

Резултати и въздействие

Работата на сдружение „ЖАНЕТА“ води до реални и измерими резултати в личностното развитие на децата в община Разград:

- Подобро емоционално и социално състояние на децата, благодарение на предоставената психологическа подкрепа.
- Развитие на творческия потенциал чрез различни инициативи и събития, които мотивират децата да развиват своите таланти.
- По-добра интеграция на деца от различни социални и етнически групи в местната общност.

Към Сдружение с нестопанска цел „Жанета“ е създаден **Център за обществена подкрепа (ЦОП). ЦОП-ът е социална услуга в общността, предназначена за деца и семейства в затруднена ситуация.** Услугите в ЦОП са почасови. Капацитетът е 45 места. Услугите, които се предоставят от центъра са:

- общодостъпни и специализирани - информиране, консултиране и обучение за реализиране на социални права и за развиване на умения;
- превантивни и подкрепящи социални услуги - информиране и консултиране, застъпничество - дейност за подкрепа на лицето да защити и да отстоява своите права, посредничество - осъществяване на взаимодействие и координация между служител, осъществяващ дейности по предоставяне на социални услуги, със служител/служители от други услуги или от различни институции, организации, социална терапия, обучение за придобиване на умения, обучения – групови и индивидуални.

Основна цел е да се окаже помощ и подкрепа на деца с проблемно/отклоняващо се поведение, чиито проблеми са комплексни и обхващат цялото семейство.

Преминалите потребители в ЦОП за 2024 г. са 98 потребители, а в ЦРДУ - 18.

Проведени 32 беседи в училищата в област Разград.

Проведени 11 супервизии на екипи, предоставящи социални услуги и 101 супервизии на приемни родители.

Проведени 6 обучения на служители в социални услуги, на екипа на ОЕПГ и комисията по приемна грижа.

От октомври 2023 г. до момента по Проект „Подобряване качеството на живот на деца в нужда от общините Разград, Исперих, Лозница и Самуил и насърчаване на тяхното социално включване“, Процедура BG05SFPR002-2.003 „Бъдеще за децата“, съфинансиран от ESF +, чрез Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027, социални услуги за получили 316 деца.

Тревожни тенденции и проблеми

Въпреки постигнатите успехи, в региона продължават да съществуват сериозни предизвикателства:

- Рискове от отпадане от училище – Социално-икономическите трудности, липсата на родителска подкрепа и ранните бракове остават основни фактори, които застрашават образователния процес на децата.
- Психично здраве и емоционални проблеми – Нараства броят на децата с тревожност, депресия и поведенчески разстройства, което налага разширяване на услугите за психологическа подкрепа.
- Влияние на социалните мрежи – Онлайн тормоз, пристрастяване към интернет и рискови контакти създават нови предизвикателства за младите хора.
- Ранни бракове и семейни проблеми – В някои общности все още съществува натиск за ранни бракове, което ограничава възможностите за образование и личностно развитие.

Приоритети за развитие

За да се отговори на тези предизвикателства, е необходимо:

- ◆ Разширяване на психологическата и социалната подкрепа за деца и младежи.
- ◆ Работа с децата, насочена към дигитална безопасност.
- ◆ По-активна работа със семействата за предотвратяване на ранни бракове и отпадане от училище.

Подпомагане на спортните клубове за спортно-състезателната и учебно-тренировъчната дейност.

Финансовите средства за дейност „Спортни бази и спорт за всички“ са включени в Приложение 2.7.1. от Бюджет 2023 година на Община Разград с обща стойност 307 744 лева (триста и седем хиляди седемстотин четиридесет и четири лева).

За подпомагане на спортните клубове и спортно – туристически дружества, с обща сума 164 000 лева (сто шейсет и четири хиляди лева). Общата сума се разпределя според разпоредбите на Наредба № 25 на Общински съвет – Разград за условията и реда за финансиране и подпомагане на спортните клубове и туристически дружества в Община Разград.

За 2023 година Община Разград е подпомогнала дейността на 22 (двадесет и два) спортни клуба и спортно – туристически дружества, разделени по групи в зависимост от вида на спорта, който развиват, както следва:

I. СПОРТНИ КЛУБОВЕ РАЗВИВАЩИ ИНДИВИДУАЛЕН ОЛИМПИЙСКИ СПОРТ

• Девет спортни клуба, получили субсидия в размер на 42.14 % от общата сума, определена за подпомагане на спортните клубове и спортно – туристически дружества, както следва:

- Спортен клуб „Бадминтон - Разград“ – 2 831 лева (две хиляди осемстотин тридесет и един лева)
- Спортен клуб по борба „Лютфи Ахмедов“ – 13 811 лева (тринадесет хиляди осемстотин и единадесет лева)
- Спортен клуб по бокс „Олимпия“ – 5 993 лева (пет хиляди деветстотин деветдесет и три лева)
- Спортен клуб по колоездене „Спринт“ – 8 276 лева (осем хиляди двеста седемдесет и шест лева)
- Спортен клуб по лека атлетика „Лудогорец“ – 17 424 лева (седемнадесет хиляди четиристотин двадесет и четири лева)
- Спортен клуб по стрелба с лък „Антибиотик“ – 11 998 лева (единадесет хиляди деветстотин деветдесет и осем лева)
- Спортен брейкинг клуб „Шадоус“ – 2 632 лева (две хиляди шестотин тридесет и два лева)
- Спортен клуб „Джидо Разград“ – 2 617 лева (две хиляди шестотин и седемнадесет лева)
- Спортен клуб по тенис на маса „Лудогорец“ – 1 454 лева (хиляда четиристотин петдесет и четири лева)

II. СПОРТНИ КЛУБОВЕ РАЗВИВАЩИ КОЛЕКТИВЕН ОЛИМПИЙСКИ СПОРТ

• Шест спортни клуба, получили субсидия в размер на 23 % от общата сума, определена за подпомагане на спортните клубове и спортно – туристически дружества, както следва:

- Баскетболен клуб „Лудогорец“ – 1 900 лева (хиляда и деветстотин лева)
- Баскетболен клуб „Вълци“ – 19 103 лева (деветнадесет хиляди сто и три лева)
- Волейболен клуб „Лудогорец“ – 5 916 лева (пет хиляди деветстотин и шестнадесет лева)
- Футболен клуб „Ураган“ с. Гецово – 2 961 лева (две хиляди деветстотин шейсет и един лева)
- Футболен клуб „Спортист“ с. Пороище – 3 339 лева (три хиляди триста тридесет и девет лева)
- Футболен клуб „Бели лом“ с. Дряновец – 3 384 лева (три хиляди триста осемдесет и четири лева)

III. СПОРТНИ КЛУБОВЕ РАЗВИРАЩИ НЕОЛИМПИЙСКИ СПОРТ

• Пет спортни клуба, получили субсидия в размер на 25,98 % от общата сума, определена за подпомагане на спортните клубове и спортно – туристически дружества, както следва:

- Спортен клуб по ориентиране „Абритус“ – 12 223 лева (дванадесет хиляди двеста двадесет и три лева)
- Шахматен клуб „Абритус“ – 7 332 лева (седем хиляди триста тридесет и два лева)
- Спортен клуб по културизъм „Гладиатор“ – 7 097 лева (седем хиляди и деветдесет и седем лева)
- Спортен клуб по стрелба „Дръзки“ – 4 817 лева (четири хиляди осемстотин и седемнадесет лева)
- Спортен карате клуб „Будо“ – 9 860 лева (девет хиляди осемстотин и шейсет лева)

IV. СПОРТНИ КЛУБОВЕ РАЗВИВАЩИ СПОРТ ЗА ВСИЧКИ И СПОРТНО – ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

• Един спортен клуб и един клуб по спортен туризъм, получили субсидия в размер на 8,87 % от общата сума, определена за подпомагане на спортните клубове и спортно – туристически дружества, както следва:

- Спортен клуб „Спорт за всички“ – 7 899 лева (седем хиляди осемстотин деветдесет и девет лева)
- Клуб по спортен туризъм „Зелен стъпка“ – 6 212 лева (шест хиляди двеста и дванадесет лева)

Всички спортни клубове и туристически дружества, получили субсидия за 2023 година развиват спорт в няколко възрастови групи, като в подпомогнатите клубове се набляга на развитие на детско – юношеския спорт. **Ежегодно в състезания от Държавния и международен спортен календар на съответните федерации, над 500 подрастващи вземат участие в различни състезания и печелят медали и престижни награди за високи спортни постижения.** Всички клубове имат картотекирани деца и юноши във възраст 10-12, 12-14, 14-16, 16-18, 18-21 години.

Размерът на финансовия резерв за 2023 година е 4 920 лева (четири хиляди деветстотин и двадесет лева). През годината, резервът е използван за награждаване на спортисти, показали високи постижения в областта на спорта, след предложение от председателите на спортните клубове и след решение на ПК по младежта, спорта и туризма. Средствата по т. V са изразходвани, както следва:

1. Лъчезар Йовков Вълчев – 2 000 лв. (две хиляди лева)

• Републикански шампион на България за юноши до 20 години в дисциплина троен скок и Бронзов медалист в дисциплина троен скок , юноши до 20 години от Европейско първенство по лека атлетика. Награден след решение на ПК за младежта, спорта и туризма, протокол №32/11.09.2023г.

2. Георги Радославов Георгиев – 900 лева (деветстотин лева)

• Постигнал високи резултати през цялата година и три златни медала в различни дисциплини в колоезденето от Държавен личен и отборен шампионат , проведен в Разград. Награден след решение на ПК за младежта, спорта и туризма, протокол №32/11.09.2023г.

3. Ремзи Реджеб Осман – 2 000 лева (две хиляди лева)

• Постигнал осма световна титла в борбата, на Световното първенство за ветерани провело се в Гърция. Награден след решение на ПК за младежта, спорта и туризма, протокол №2/13.12.2023г.

Двама от наградените – Лъчезар и Георги са ученици в общински училища.

„Спортни мероприятия“:

1. Леоатлетически кросове, спортни първенства и турнири и спортни предизвикателства – 8 800 лева (осем хиляди и осемстотин лева)

• Хвърляне на богоявленския кръст по случай Йорданов ден

• Крос „Освобождение“ по случай празникът на община Разград, проведен от Община Разград със съдействието на Спортен клуб по лека атлетика „Лудогорец“ и ЦПЛР-УСШ „Руси Бухтев“ с участници от всички общински училища във възрастови групи от първи до дванадесети клас – 200 участници.

• „Ден на предизвикателството“, организирано от СК „Спорт за всички“ със финансовата подкрепа на Община Разград – участници от всички възрасти и всички общински училища – участници на възраст 1-12 клас – 100.

• „Лудогорски маратон“, организиран от КСТ „Зелена стъпка“ с финансовата подкрепа на Община Разград и място на провеждане – местност Пчелина. Участници от всички възрасти. Подрастващи – 150.

• Туристически поход „Буйна кръв“ – подрастващи участници – 50.

• Организиране на „Плувно лято“ – подрастващи – 40.

• „Ден на интензивното ходене“, организирано от СК „Спорт за всички“ със финансовата подкрепа на Община Разград – участници от всички възрасти и всички общински училища – участници на възраст 1-12 клас – 100.

• Община Разград проведе общински кръг от Ученически игри 2023/2024 година по осем вида спорт – футбол, баскетбол, волейбол, тенис на маса, хандбал, бадминтон, шахмат и лека атлетика. Участват всички общински училища във възрастова група от 5 до 12 клас. – участници над 400 ученици.

2. Домакинства на *Национални и Международни спортни прояви организирани с финансовата подкрепа на Община Разград*, в спортните обекти, стопанисвани от Община Разград и от спортните клубове на територията на общината

• Международен турнир „Л. Ахмедов“ – 250 участници във възрастова група момчета, момичета, кадети, кадетки, девойки и юноши.

• Международен турнир по шахмат за купа „Абритус“ – 130 участници във възрастова група момчета, момичета, кадети, кадетки, девойки и юноши.

- Национален турнир по стрелба с лък за купа „Разград“ - 250 участници във възрастова група момчета, момичета, кадети, кадетки, девойки и юноши.
- Лудогорски маратон – 150 участници във възрастова група 8-18 години.
- Национална купа по ориентиране „Абритус“ - 250 участници във възрастова група момчета, момичета, кадети, кадетки, девойки и юноши.

3. Чествания на годишнини на спортни клубове, туристически дружества и церемония по награждаване на „10-те спортисти“ – след предложения от спортните клубове, Община Разград прави класация на най – добрите спортисти за 2023 година, в която се включват 10те спортисти постигнали най – високи постижения през годината . Средствата за награди и плакети са от Бюджета на общината и са на стойност 7000 лева. В класацията са включени 10 спортисти, от които 7 на възраст под 18 години.

4. Със заделени средства от Бюджета за 2023 година, в периода юни – септември 2023 година на язовир „Пчелина“ се открива плувен сезон, като Община Разград осигурява присъствието на двама правоспособни спасители. Достъпът в този период за граждани, ученици и деца е свободен.

За 2024 година от бюджета на Община Разград са подпомогнати финансово 21 спортни клуба, развиващи спортовете – бадминтон, борба, бокс, колоездене, лека атлетика, стрелба с лък, брейк, джудо, тенис на маса, баскетбол, волейбол, футбол, ориентиране, шахмат, културизъм, стрелба, спорт за всички и спортен туризъм. – сума 169 750 лв.

Във всички от изброените клубове се отделя сериозно внимание в развитието на детско – юношеския спорт. Възрастовите групи, които се развиват в изброените спортове в Община Разград са – 10-12, 12-14, 14-16, 16-18 годишни. Децата тренират в спортните бази и терени на Община Разград по утвърден график от минимум две тренировки на седмица. Работи се за физическото и психичното здраве на подрастващите, както и за техния здравословен начин на живот.

През 2024 от спортните клубове са организирани осем състезания от различен ранг и спорт на територията на Община Разград, като клубовете са получили допълнителна финансова подкрепа от общината за провеждане на състезанията:

1. Международен турнир „Лютфи Мехмедов“ – борба
2. Шахматен турнир „Абритус“
3. Национален турнир по стрелба с лък „Купа Разград“
4. Лудогорски маратон
5. „Купа Разград“ по ориентиране
6. Държавно първенство по брейк
7. Държавно първенство по стрелба
8. „Купа Денчо Денев“ колоездене

В състезанията участваха деца, девойки и юноши от всички възрастови групи картотекирани към съответните спортни клубове. – Общ брой 500.

Проведен лекоатлетически крос „Освобождение“ – участници 160 ученици и деца от всички възрасти.

Община Разград организира и проведе *общински кръг от Ученически игри* по осем вида спорт – бадминтон, тенис на маса, шахмат, баскетбол, волейбол, футбол, хандбал и лека атлетика.

В общинския кръг участие взеха ученици от 5 од 12 клас разделени по възрастови групи, като идеята на състезанието е да се поощри физическата култура и развитие на учениците и всяко дете да има възможност да спортува.

Проведено спортно мероприятие по случай Световния ден на ходенето с участието на 200 деца от всички възрасти, където по утвърден маршрут участниците правят пешеходна обиколка на града.

Проведено спортно мероприятие по случай Световния ден на предизвикателството с участието на 180 деца от всички възрасти, където участниците играха футбол, караха колело и имаха възможност да минат по туристическа пътека в градския парк.

Проведено състезание по плуване , организирано от Спортен клуб „Спорт за всички“ с участници 50 деца от град Разград. Наградите са осигурени от община Разград.

Община Разград се включи в инициативата на Държавна агенция закрила на детето – „Бъди смел, Бъди активен“ като организира състезание по народна топка, където участваха деца от всички възрасти заедно с възрастни представители на институциите в град Разград. Целта на организираното спортно мероприятие беше чрез спорт да се създаде връзка между децата и възрастните, за да знаят че могат да разчитат на тях.

С допълнителна финансова награда са наградени четирима спортисти в спортовете борба, колоездене и стрелба с лък на възраст от 14 до 18 годишна възраст за постигнати високи спортни постижения.

За първа година е направена класация „Спортист на годината на Община Разград за подрастващи под 18 годишна възраст“ където 10-те най – добри спортисти в тази възрастова група получиха плакети и финансова награда за постигнатите постижения.

Община Разград и ЦПЛР - Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ са в постоянно взаимодействие за развитието на спорта в града и за предоставяне на равен достъп до спорт на всички желаещи.

Едно от предизвикателствата пред младите хора е да опознаят националните, европейските и световни културни традиции и ценности. В това отношение голяма подкрепа им оказва Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев” в град Разград.

Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев” - Разград (РБ) по силата на Закона за обществените библиотеки (в сила от 06.07.2009 г.) е основен образователен, информационен, културен и просветен център с местно значение, организация, която е създадена, подкрепяна и финансирана от обществото чрез местната, регионалната или националната власт. Тя осигурява достъп до знание, информация, учене през целия живот и творби на въображението чрез разнообразие на ресурси и услуги и е общодостъпна за всички членове на обществото, независимо от техните раса, националност, възраст, пол, религия, език, специални потребности, икономически или трудов статус и образователно ниво. Тя събира, обработва, организира, съхранява и предоставя за обществено ползване печатни и други произведения и информация, включително за книжовното и литературното културно наследство. Осигурява правото на гражданите на равноправен и свободен достъп до библиотечно-информационното обслужване. През отчетния двугодишен период (2023 г. и 2024 г.) Регионална библиотека продължава за съдействия за изграждането на гражданското и информационното общество като предоставя безплатно основни библиотечни услуги, както и чрез реализиране на следните дейности:

Мисия на библиотеката е насърчаване на четенето, съживяване на интереса към книгата и литературата, повишаване на качеството на четенето преди всичко на децата и учениците. Затова в дейността си РБ превръща четенето в ценност и необходимост за развитието не само на обществото, но преди всичко за формирането на отделната личност. Децата могат да насърчат и родителите си и други възрастни да ползват библиотеката. Важно е до библиотеката да имат достъп и децата, които срещат трудности при обучението по четене, за да получат материали, които могат да им бъдат от помощ. **Участие в „Националната програма за насърчаване на четенето”** и повишаване на четивната грамотност на учениците. В партньорство с други образователни институции организиране на Програми за информационна грамотност, образователно-информационни срещи, срещи с автори, с акцент на младите. Традиционно се организират творчески работилници „Весела Коледа”, за св. Валентин, за баба Марта, за Осми март, за Първа пролет и др. ” Тези инициативи винаги са съпътствани с богата изложба от тематични книжки от фонда на библиотеката. Наред с българските заглавия се предлагат и тематични чуждоезикови книги, с които да упражнят знанията си и насладят на многообразието от илюстрации. Така библиотеката става естествен посредник между семейството и училището и подпомага образованието на децата и учениците, с цел насърчаване на четенето и повишаване на грамотността, формиране на умения за търсене и ползване на информация у децата и учениците, изграждане на навици за непрекъснато самообразование.

Чрез **организираните посещения** в библиотеката като част от обучението по задължителната програма, както и по време на провеждането на заниманията по интереси, на базата на предложените културно-образователни инициативи, програми и проекти, се изгражда отношение към културата като цяло и се придобиват по-задълбочени познания в областта на литературното наследство и съвременната литература. По този начин се насърчават творческото мислене и креативността на децата и учениците. Така се създава активна мрежа от споделени ресурси, които се ползват от всички ученици, за разширяване на образователната среда на учениците за тяхното пълноценно развитие. Обогащаването и модернизирането на образователната среда, в партньорството с библиотеката като културна институция, цели повишаване качеството на училищното образование чрез създаване на среда за активно учене в ново, по-различно културно-информационно пространство. Над 50 посещения са отчетени през изминалата година от ученици от детските градини до големите класове.

С тематична витрина в Детски отдел отбелязваме 142 г. от рождението на Алън Милн – създателят на Мечо Пух; Приказния свят на Шарл Перо; 192 г. от рождението на Луис Карол; 125 г. от рождението на Ерих Кестнер; 104 г. от рождението на поетеса Леда Милева; „Баба Марта бързала, мартенички

вързала; 146 г. от Освобождението на България; 131 г. от рождението поетеса и преводачка Елисавета Багряна; тематични витрини с библиотечни материали, посветени на Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност; 136-та годишнина от рождението на поетесата Дора Габе; 108 г. от рождението на Роалд Дал; 170 г. от рождението на Оскар Уайлд; 104 г. от рождението на Джани Родари; „Училище, здравей!”, 1 ноември - Денят на народните будители; 117 г. от рождението на Астрид Линдгрен, които целят да запознаят учениците от различните класове за бележити дати и годишнини. Така се **продължава традицията с Изнесените уроци**, с ученици от различни класове и училища по повод отбелязване на исторически събития и бележити дати, които могат да се провеждат както в библиотеката, така и в училище. По традиция своята **първа екскурзия в Детски отдел на библиотеката**, провеждат малки любознайковци от началните училища в Разград. По време на своята екскурзия в библиотеката те научават много интересни факти за ползването на книжките, както и за богатата палитра от различни по жанр издания. По традиция своята първа среща с писаното слово и книжките имат и децата от детските градини в града, организирано като посещение в Детски отдел на библиотеката така и чрез посещение на библиотечни специалисти в детските градини.

Като част от традиционните инициативи са и **творческите срещи** с любими автори на малки и големи. Такива срещи се запомнят, защото всеки автор носи своята специфика, пренася децата в своя творчески свят, среща ги със своите герои. Чрез индивидуален подход, в зависимост от възрастта на аудиторията, всеки автор потапя децата в своята реалност и ги прави съпричастни на неговите разказани истории или споделени емоции и чувства. **Деца с изявени таланти** участваха в **литературни творчески срещи с писатели, поети от региона и страната**. Такива деца участват в този тип срещи и като КО-водещи с организаторите. Участие в такива срещи на деца с изявени таланти в литературни творчески срещи с писатели, поети от региона и страната имаше и в **съпровод на тяхно изпълнение** на определен музикален инструмент (пияно, цигулка, гайда и др.) организираното от библиотеката мероприятие. Участваха и деца с **танцови способности в литературни творчески срещи** с писатели, поети от региона и страната, като част от организираното от библиотеката мероприятие.

Всяка година традиционно РБ участва със свои инициативи с участие на деца и ученици в **Националния Маратон на четенето** от 2 до 23 април. Инициативата е посветена на **Международният ден на детската книга** - 2 април, **Международният ден на книгата и авторското право** – 23 април. Маратонът на четенето е инициатива на ББИА (Българската библиотечно – информационна асоциация) и българските публични библиотеки в партньорство с общини и културни и образователни институти. Целта е насърчаване на четенето и общуването с книгите – носители на непреходните ценности в човешката история и култура. Организира се четене на текстове от любими произведения, от произведения на даден автор или по избрана тема, посещения в училища от библиотечни специалисти или се организират посещения в Детски отдел: драматизират се приказки, четат се откъси и от любими книги, обсъждат се любими герои и др.

Участие в **Национална библиотечна седмица** (11-15 май) на деца и ученици с различни инициативи, свързани с ролята и мястото на библиотеката за поощряване интереса към четене и творчество. **Инициативата се провежда в рамките на проекта на ББИА „Библиотеките – вдъхновение и учене през целия живот за всички“** с цел да се постигне по-добро разбиране ролята на обществените библиотеки в ученето и творчество през целия живот, което да доведе до утвърждаването им като фактор в постигането на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за учене и творчество през целия живот. В нея активно се включват деца в предучилищна възраст, ученици от началния етап на образованието, юноши и младежи от училища и детски градини от област Разград.

Много съвместни инициативи с ученици от началните класове от училищата в града се проведеха по повод на **кампанията „Походът на книгите**, която се осъществява за поредна година с основна цел да повишава и насърчава интереса на децата към четенето и книгите. „Походът на книгите” се организира от Асоциация „Българска книга”, в партньорство с Министерство на образованието и науката. **Партньорството с Асоциация „Българска книга” е в синхрон с модул „Библиотеките като образователна среда”, който дава възможност за реализиране на съвместни инициативи между училища и обществени библиотеки през учебната година**, с цел да се създаде интерес и любов към книгата, да се формират навици за четене и умения за учене през целия живот, да се формира отношение към културата като цяло, за подкрепа на грамотността, културата и образованието. Целта на кампанията е да повиши интереса към четенето на книги сред децата и юношите, както и да информира обществото като цяло по отношение на темата за грамотността сред най-малките.

Иницилирана е от Министерството на образованието и науката **Националната седмица на четенето**. В нея активно се включиха деца в предучилищна възраст, ученици от началния етап на образованието, юноши и младежи от училища и детски градини от област Разград.

По традиция всяка година библиотеката номинира и избира своя **Читател на годината** – читатели прочели най-много книги от фонда на библиотеката. През 2024 г. имаше и категория **„Най-малък читател”**. Двегодишни читалки, които заедно със своите родители избират любими книжки; категория **„Детска градина”**, категория **„I – IV клас”**. **За първи път тази е създадена нова категория, която може да има устойчивост и занаят в годините - „Четящо семейство” и категория „Активно четящ и изявен клас”**.

„Библиотекер за един ден” е друга инициатива – да се поемат функциите на работещите в културната институция да подреждат и търсят книжки, да отговарят на изискванията на малките читатели – посетители на Детски отдел, техни връстници. Да потънат в тайните на книгохранилищата и се омагьосат от духа и магията на книгите. РБ има богат празничен календар, с много изненади за най-малките си читатели.

По стара традиция РБ организира за своите малки, големи и още по-големи читатели и приятели **Творческата работилница „Коледна магия”, „Работилница за мама”**. Творческа работилничка за изработване на красиви мартенички и творческото ателие **„Капанска шевица”**. Тези инициативи винаги са съпътствани с богата изложба от тематични книжки от фонда на библиотеката. Наред с българските заглавия се предлагат и тематични чуждоезикови книги, с които да упражнят знанията си и насладят на многообразието от илюстрации.

Библиотеката насочва вниманието си към всички възрастови групи: към децата с проблем, в неравностойно положение, със специфични нужди. Защото е важно децата с увреждания да знаят, че техният проблем е преодолим, че могат да бъдат деен участник във всичко, което се случва около тях. Важно е от ранна възраст да възпитаваме децата в толерантност. Традиционно в Детски отдел гостуват **деца от дневен център „Емилиан”, деца със СОП**, които провеждат изнесени уроци по различни предмети, участват в творческите работилници по повод различни празници, изнасят своя музикално - артистична програма за Деня на будителите, Трети март, Денят на Разград и др. **Издават им се безплатни читателски карти. Съвместни инициативи се провеждат през цялата година и с децата от Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания.**

Всяка година по инициативата на РБ „Проф. Боян Пенев” за периода от юли-август много деца на възраст от 2 до 14 години посещават **Лятната читалня “Приказна ваканция”**. Интересът към проекта нараства, с всяка изминала година, което го прави устойчив във времето.

За да бъде в крак с новото време, за да отговаря на днешните потребности на най-малките си читатели, освен традиционните инициативи Детски отдел включва в своя календар и въвежда много нови форми. Една от тях е **фентъзи - игрите**. Участниците влизат в ролята на смели герои - рицари, магьосници, чудовища, научават и нови думи на английски език, които ползват в хода на играта. Фентъзи - игрите предизвикват изключително голям интерес у малките любознайковци. Развиват тяхното креативно мислене, въображение и творческа фантазия. Част от тази инициатива е провеждането в Детски отдел на **Нощ на книгите за Хари Потър**. Основната цел на интересното събитие от една страна да се отпразнува световно известната поредица на писателката Дж.К. Роулинг, а от друга - да се насърчат децата да четат.

Голям интерес предизвиква информационното занимание **„Забавно програмиране с роботчетата Финч и пчелата – робот, кодиране с Морзовата азбука и демонстрации на 3D печат**. Библиотеката разполага с шест роботчета Финч, които са дарение от Посолството на САЩ в България и фондация **„Глобални библиотеки - България”**. Основното предназначение на роботчетата е да подпомагат овладяването на различни езици за програмиране при обучението по компютърно моделиране и информатика, чрез което децата развиват своето логическо и стратегическо мислене, въображение и компютърни умения.

Библиотеката разполага и със специално обособен кът - **Тийн зона**, с обособена за тийнейджърите литература, компютър, където младите хора могат да се срещат, разговарят, провеждат уроци и учебни занимания.

Участие в Националната награда **„Бисерче вълшебно”**. Това е първата награда за книги за деца и тийнейджъри в България, чието жури са децата от 3 до 16 години. Целта е да се покаже, че децата са истинските читатели на книгите за деца, че децата трябва да имат достъп до книги, интересни и подходящи за възрастта и интересите им, че децата трябва да имат право на глас. Няма нечетящи

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

деца, а само такива, които още не са открили своето бисерче. Затова се канят всички деца на възраст от 3 до 16 години да се включат в почетното жури, като изберат своите фаворити, които заслужават приза „Книга, избрана от самите деца!“.

Още много инициативи традиционни и иновативни, могат да се изброят като част от богатата дейност на РБ: състезания, викторини, щафетно четене на двуезични книги, европейски ден на езиците, ден на приятелството, Денят на Европа, 1 юни – денят на детето, Денят на славянската писменост и култура, европейски дни на наследството, пъсълни рисунки в Детски отдел и други. С радост се отчита факта, че в съвременното ни мобилно общество, когато и най-малките деца с лекота боравят с компютъра и мишката, четенето на книги не отстъпва по значение на новите технологии.

Днес библиотеката е универсално средство за развитие на културата, за достъпен път до световната информация. Тя обхваща цялото документално зафиксирано културно достояние. От всички културни институции именно библиотеката достига до всеки независимо от социалния му статус, защото в основата на библиотечното дело лежи индивидуалния подход към всеки конкретен човек.

А в измеренията на 21 век библиотеката се включва в модерността със своите нови завоевания в технически аспект, а също и въвеждане на новите методи и дейности в адекватност със съвременното. Най-големият културно-информационен център в Лудогорието. Професионален методист в развитието и утвърждаването на общинските, читалищни, училищни и други библиотеки. Регионална библиотека е най-голямото книгохранилище. Издирва, съхранява и обработва всичко свързано с краезнанието. Използва новите технологии за съхранение и популяризиране на документалното културно-историческо и научно наследство на региона. Притежава богата колекция от редки и ценни издания. Достатъчно богата е дейността насочена към хората от региона и срещите им с представяне на спектакли, музикални вечери, изложби, литературни срещи, срещи с интересни хора и известни личности. Срещи на хора и обществени организации от децата, младежите, хората от зряла възраст до пенсионерите и хората с увреждания. Особено тачена е Мобилната библиотека със своите различни форми сред ученици, граждани, в социални домове и читалища по села. Библиотеката усвоява и представя достъп на всички възрасти до арт-пространство, открити летни читални, работа по интереси и др. Привлича все повече и повече интереса на хора, които участват в дейностите. Способства за творческото и интелектуално развитие на своите потребители. Подпомага, учи и възпитава – обединена в дейностите си спрямо хората от девиза „учене през целия живот“.

Дейности в подкрепа на личностното развитие и творческите заложби на децата и учениците от община Разград развиват 25 читалища, утвърдили се през годините като съвременни културно - информационни и образователни центрове. В малките населени места на общината читалищата работят предимно в библиотечно - информационно направление. През периода 2023 – 2024 г. 22 читалищни библиотеки предоставят на децата и учениците достъп до богат библиотечен фонд и периодични издания, възможност за книгозаемане, информационно - справочна дейност, дейности, насочени към подпомагане на учебно – възпитателния процес. Обновяването на библиотечните фондове с литература в помощ на подрастващите се извършва в партньорство с учебните заведения, като новата литература е съобразена с потребностите на децата и младежите.

През 2023 г. – 2024 г. са финансирани 24 проекта за обновяване на фондовете с нова литература със средства по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“, която е целева програма на Министерство на културата с приоритет обновяване на библиотечните колекции с цел насърчаване на интереса към четенето, съдействие за развитие на библиотеките като основни центрове за духовност, придобиване на знания и информация.

Читалищните библиотеки предоставят равен достъп на населението до библиотечните ресурси и добро библиотечно – информационно обслужване. През периода 2023 – 2024 г. усилията са насочени към дейности и инициативи, които съдействат за разширяване на знанията и нивото на информираност на общностите, повишаване на любознателността на децата и учениците и за преодоляване на неграмотността - литературни четения, участия в национални кампании, срещи с творци, изложби и тематични кътове с литература в библиотеките, инициатива „Библиотекар за един ден“, конкурси и др.

По програма „Глоб@лни библиотеки - България“ 7 целеви библиотеки подпомагат достъпа на децата и учениците до информация, знания, комуникации, електронно съдържание и услуги за общността.

Изключително богати са формите и програмите за лятна работа с подрастващите. Всички библиотечни инициативи целят да насърчат и стимулират интерес към библиотеката, книгите и четенето. Читалищата и библиотеките се превръщат в привлекателно място за игра, четене, споделяне, изява и пълноценно прекарване на свободното време на деца и младежи. Предлагат се множество занимания по интереси, организират се конкурси, литературни четения, изложби, художествени ателиета, викторини, витрини, представяния на нови книги, лятна академия със специални занимания, съобразени с възрастовата специфика. Организират се читални на открито. Читателските клубове дават поле за изява и обединяват деца и ученици с интерес към книгите, четенето и литературата.

През 2023 г. Община Разград отново подкрепи процеса на модернизиране на обществените библиотеки чрез реализирането на процедура за финансова подкрепа на читалищната дейност. Със средства от бюджета на община Разград и в изпълнение на Годишната програма за развитие на читалищната дейност през 2023 г. 18 читалища получиха целеви средства за модернизиране, технологично обновяване и създаване на естетична здравословна среда за децата и учениците. Средствата бяха изразходвани за закупуване на компютърна техника и периферни устройства, необходими за подпомагане на библиотечно – информационната дейност, както и за ново оборудване и обзавеждане на библиотеките.

През 2024 г., за седма поредна година, 24 читалища от община Разград бяха финансирани на проектен принцип със средства по процедурата, като 7 от читалищните проекти бяха насочени към обновяване на обзавеждането в читалищните библиотеки и създаване на благоприятна подкрепяща среда най – вече за децата и учениците, ползващи услугите на библиотеките.

По проект „В чудния свят на детството - създаване на привлекателна среда и условия в НЧ „Нов живот – 1909 г. с. Ушинци“ за пълноценни занимания за деца“ на НЧ „Нов живот – 1909“ с. Ушинци със средства в размер на 1200 лв. бе обособен детски кът в библиотеката, който предлага на децата занимания по интереси. Целта на проекта бе да предостави привлекателна и естетична среда за най – скъпите потребители библиотеката – децата, да подпомогне ранното детско развитие.

7 читалища получиха средства за компютърна техника и периферни устройства за подпомагане на библиотечно – информационната дейност и текущата дейност на художествените колективи.

Проектът на НЧ „Развитие 1869“ привлече финансиране за оборудване на Балетна школа при НЧ „Развитие 1869“ с преносим компютър и принтер за обезпечаване със съвременни технически устройства на обучението по класически балет, съвременни и характерни танци. Балетната школа при НЧ „Развитие 1869“ Разград е една от малкото в страната, която работи успешно за популяризирането на балетното изкуство и съхранява българската традиция в балета. През последния творчески сезон в Балетна школа се обучават 97 балерини в 7 възрастови групи. Техническото обезпечаване е инвестиция в подготовката на репетициите, концертите и на участията на Балетна школа в конкурси и фестивали, в съответствие със съвременните изисквания за ефективно обучение и резултати.

Заниманията в читалищата стимулират инициативността и развитието на творческите умения на децата и учениците, като им предлагат разнообразни форми за осмисляне на свободното време и занимания, чрез които да усъвършенстват таланта и заложите си. Организират се творчески ателиета по приложни изкуства, в които се изработват накити, предмети от бита, използват се различни техники и материали.

Към читалищата в община Разград са сформирани кръжоци, клубове и школи по живопис, клубове по литературни и спортни занимания, за компютърно обучение и др. През 2023 г. към читалищата функционират 16 на брой временни и постоянни клубно – кръжочни читалищни форми за деца и ученици, в които са обхванати 110 участника.

През 2024 г. занимания по интереси се предлагат в 18 клубно – кръжочни читалищни форми за деца и ученици с общо 120 участника.

Сред основните направления в традиционната читалищна работа е създаването на условия за творческа изява на деца и младежи. Читалищата в община Разград са и утвърдено и престижно място за творчество.

През 2023 г. 12 читалища осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и младежите от община Разград и развиват уменията им в областта на музиката, танца, театъра и др. чрез 28 на брой художествени формации с участието на 356 деца и младежи. Предлагат се занимания по пеене,

български народни танци, балет, модерни и характерни танци и др. Изучават се музикални инструменти, театър, народни обичаи.

Художествените формации при Народно читалище „Развитие 1869“ съхраняват и непрекъснато обогатяват нематериалното културно наследство чрез ефективно обучение в областта на музикалното, танцовото, вокалното и театралното изкуство.

На 14 февруари 2023 г. 14 даровити деца от Музикална школа „Илия Бърнев“ изнесоха концерт, посветен на Деня на любовта в залата на Музикалния дом. Класът по цигулка посвети специална музикална вечер на Моцарт. На 25 юни 2023 г., в Годишния концерт на Балетна школа малките грации показаха своите умения и спечелиха аплодисментите на публиката.

На 8 и 9 септември 2023 г. се състоя Деветото издание на Национален конкурс за млади пианисти „Димитър Ненов – Разград 2023“, организиран от Община Разград, НЧ „Развитие 1869“ и къща-музей „Димитър Ненов“. Конкурсът бе адресиран към всички деца и младежи, изучаващи пиано в музикални школи, школи по изкуствата, музикални паралелки, при частни педагози. Възпитаниците на Музикална школа „Илия Бърнев“ завоюваха престижни награди в конкурса. Освен от МШ „Илия Бърнев“, участие взеха младежи от градовете Шумен, Казанлък, Русе и Левски.

Първи места на Международния конкурс за пианисти любители VIVAPIANO 2023 в гр. София завоюваха талантливите пианисти от МШ „Илия Бърнев“ Деян Денчев, Славена Петкова и Михаела Тодорова.

Престижна награда за „Оригинално творчество“ завоюва Младежка формация за театър „Импулс“ с художествен ръководител Веселин Керемедчиев на провеля си в Разград на 28 и 29 април 2023 г. Фестивал на театъра в движение. Младите театрали представиха достойно Народно читалище „Развитие 1869“ и се отличиха сред 300 участници във Фестивала.

Изключително силно представяне отбеляза Балетна школа на провеля се на 29 април 2023 г. XVII Национален фестивал „Магията на танца Шумен 2023“. Малките грации завоюваха две първи, едно второ, едно трето място и специална награда за артистично изпълнение.

В периода 12-14 май 2023 г. в гр. Велико Търново се проведе Международния конкурс за млади изпълнители „Звукът на времето“ с участието на 800 вокални и инструментални изпълнители. Пресияна Тодорова от класа по вокално майсторство към читалището завоюва първо място в направление „Фолклор“. Мартина Матева спечели първо място във втора възрастова група. Ренета Петрова заслужи второ място. Своя дебют на конкурсна сцена направи Фатме Топчева, която спечели второ място в четвърта възрастова група.

Изявени таланти от Музикална школа „Илия Бърнев“ представиха достойно Народно читалище „Развитие 1869“ и Разград в конкурсната програма на Националния конкурс „Децата на България пеят, танцуват, рисуват“, провеля се на 3 юни 2023 г. в гр. Шумен. Деян Денчев и Славена Петкова завоюваха втори награди с изпълнение на пиано. Джансу Чакалова заслужи III награда с изпълнение на цигулка. Цигулковият дует Аляра Юсеин и Джансу Чакалова бе удостоен с поощрителна награда.

С първо и второ място се завърнаха млади пианисти от Музикална школа „Илия Бърнев“ от Десетото състезание за млади пианисти и цигулари, провеля се на 13 юни 2023 г. в гр. Шумен.

През м. юни 2023 г. Мартина Матева, Пресияна Тодорова, Ренета Петрова, Фатме Топчева и Йордан Гавазов от Класа по вокално майсторство на Детелина Тодорова посрещнаха вицепрезидента на България Илияна Йотова, която бе почетен гост на третото издание на Фестивал „Читалищата – живото наследство на България“. Талантивите изпълнители завоюваха и четири първи награди на петото издание на Фестивал „Фолклорна палитра“ в гр. Девня.

Всички участници в школите и формациите на НЧ „Развитие 1869“ гр. Разград се представят отлично и на ежегодните годишни продукции на школите, както и при участията си в различни общоградски чествания и благотворителни инициативи. Творческите им изяви се отличават с оригинално съдържание и съвременни форми на художествено изразяване. Наградите от участията им в национални и международни конкурси са резултат от високия професионализъм на ръководителите и педагозите от читалището.

През 2023 г. Детски танцов състав „Капанче“ към НЧ „Напредък 1901“ гр. Разград представи по блестящ начин фолклорното ни богатство на международен фестивал в Паралия Катерини, Гърция. Детска певческа група и Гайдарски състав към читалището с ръководител Пламен Панев се представиха отлично на Национален конкурс „Като звездите“ в град Шумен, в Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествени занаяти, във Фестивал „Читалищата –

живото наследство на България“, благотворителни концерти на Федерация на жените и РЕКИЦ „Читалища“ и др.

Детска танцова формация „Искрици“ към НЧ „Просвета-1895“ с. Топчии завоюва престижни награди от Фестивал „Читалищата – живото наследство на България“, XII Капански събор с. Гецово. Детска група за съвременни танци към същото читалище спечели грамота и златна статуетка на Национален фестивал „Като звездите“ гр. Шумен на 19 май 2023 г.

НЧ „Просвета-1895“ с. Топчии успешно си партнира с образователни институции от община Разград. През 2023 г. са проведени две срещи в ОУ „Н. Й. Вапцаров“ гр. Разград, на които учениците бяха запознати с бита и обичаите на капанците, капанската носия и нейните шевици, както и уникалната, единствена в България литурчена капанска китка. След беседите бяха организирани приложни занятия за изработка на капанска китка и други аксесоари към капанското облекло.

На 12 октомври 2023 г. 40 ученици от ОУ „Н. Й. Вапцаров“ гостуваха в Етнографски капански комплекс в с. Топчии, запознаха се с предания и легенди за селото, с бита на местното население, специфични капански елементи от носиите, посетиха изложбата „Свят от тъкани и багри“ в читалището. В ателието по приложни изкуства на капанската занаятчийска работилница деца и ученици от селото и учебни заведения от общината изработват традиционни предмети за украса, запознават се с интересни техники. На Лазаровден деца от селото изпълниха обичаите „Лазаруване“ и „Кумичене“.

Танцова формация „Веселие“ към НЧ „Просвета 1919г.“ с. се представи достойно на XVI Международен фолклорен фестивал „От Дунав до Балкана“ гр. както и на провеля се на 24 септември 2023 г. IX Национален Фолклорен Фестивал „С хоро и песен във Водица всяка есен“ с. Водица, където спечелиха грамота за отлично представяне, плакет, диплом и бронзов медал.

Възможност за изява на таланта и творчеството предоставят и множество атрактивни събития от културния календар на Община Разград.

На 17 юни 2023 г. на сцена „Ронда“ в Градски парк Разград се проведе третото издание на фестивал „Читалищата - живото наследство на България“. Фестивалът се организира от Община Разград и Регионален експертно – консултантски и информационен център „Читалища“ гр. Разград (РЕКИЦ). Събитието бе открито от вицепрезидента Илияна Йотова. На сцената на фестивала се извиха се извиха над 600 самодейци от 33 читалища от седемте общини в Разградска област, сред които над 250 деца. С преобладаващо участие на детски и младежки формации бе представено културното и етническо многообразие на Лудогорието. За пореден път изключителен интерес предизвикват организирани арт работилнички за приложни изкуства - изработване на капански китки, плетива, приложения с фолклорни мотиви, накити и други.

Атрактивно бе участието на МФТ „Импулс“ и Балетната школа във Фестивала на нематериалното културно наследство „Бели нощи“, организиран от Община Разград.

На 01 юли 2023 г. в село Гецово се състоя дванадесетото издание на традиционния Капански събор. Колоритното събитие се организира от Община Разград, кметство село Гецово, РЕКИЦ „Читалища“ и НЧ „Просвета 1883“ с. Гецово. На сцената на централния площад в Гецово през целия ден се извиха 350 изпълнители от област Разград, Русе, Добрич. Участие взеха множество детски и младежки колективи, изявяващи се в сферата на фолклора. Съборът бе открит с атрактивните изпълнения на домакините - малките таланти от Детска вокална група „Цветница“ и Детски танцов състав „Гецовлийчета“, с които НЧ „Просвета 1883“ с. Гецово изключително се гордее.

Чрез дейностите, които развиват, читалищата играят съществена роля за подпомагане развитието на интересите, способностите и творческия потенциал на децата и учениците в община Разград.

През 2024 г. читалищата продължиха да предоставят възможности за изява на деца и младежи чрез дейността на 26 художествени формации с 320 участника. Многобройни са възможностите за творческа изява на децата и младежите и участията в културни събития с регионален, национален и международен характер.

Значими са изявите и престижните отличия на формациите към НЧ „Напредък 1901“ гр. Разград. Детската вокална група и Гайдарската група към НЧ „Напредък 1901“ взеха участие в Национален конкурс „Авлига пее“, посветен на народната певица Мита Стойчева в град Обединение на 02 юни 2024 г.

На 21 и 22 юли двете формации взеха участие в Национален фолклорен фестивал „Празник на народния обичай и автентичната носия“ в село Рибарица, община Тетевен. На 23 август 2024 г. в град Бяла, област Русе формациите участваха при откриване на реновирания мост на Кольо Фичето. Отлично бе представянето им и на фестивал „Събрало се наше село“ на 24 август 2024 г. в село Побит камък, в „Празник на хляба“ на 06 септември в село Каменово, на 07 септември в тържествата по случай празника на гр.Ветово, на 11 октомври 2024 г. в Национален фестивал „Като звездите“ в гр. Обединение, област Велико Търново.

Формациите представиха богатството на българския фолклор и на международен фестивал в град Чанак Кале, Република Турция в периода 27-31 октомври 2024 г.

Успешно се оказа представянето на Детска танцова школа „Капанче“ и Средношколска танцова формация към НЧ „Напредък 1901“ гр. Разград в Национален фестивал за любителски групи в град Септември, област Пазарджик от 21 до 23 септември 2024 г., в Национален фестивал „Като звездите“ град Обединение, област Велико Търново на 11 октомври 2024 г., Международен фолклорен фестивал „Фолклорна плетеница“ в Курортен комплекс Пампорово, гр. Чепеларе от 04 до 08 декември 2024 г. Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и занаяти в гр. Разград, Международен фестивал в град Чанак Кале, Република Турция от 27-31 октомври 2024 г.

Детска танцова формация „Искрици“ към НЧ „Просвета-1895г.“ с. Топчии се представи успешно в Десети капански събор „Здрав корен, жив дух“ на 06 септември в с. Садина, община Попово, в Панаир на киселото мляко и Фестивал на народните традиции и художествени занаяти на 23 юли в гр. Разград и др.

Вокална група „Цветница“ към НЧ „Просвета 1883“ с. Гецово взе участие в XXVI международен фестивал „Фолклорен изгрев“ гр. Варна, а Танцов състав „Гецовлийчета“, както и децата от вокалната група се изявиха на Национална фолклорна среща „Автентичност и съвремие“ в гр. Попово и X Национален Фолклорен Фестивал „С хоро и песен във Водица всяка есен“ с. Водица.

Танцова формация „Веселие“ към НЧ „Просвета 1919г.“ с. Пороище взе участие във фестивала „Читалищата – живото наследство на България“ в гр. Разград и се представи отлично на IV събор „Събрало се е наше село“ с. Побит камък.

На 12 март 2024 г. МШ „Илия Бърнев“ към НЧ „Развитие 1869“ организира концерт "Музика на цветята" с участието на класовете по пиано, цигулка и вокално майсторство. Даровитите възпитаници на школата показаха високо ниво на музикалните си умения, артистичност и класа на изпълненията. МШ „Илия Бърнев“ е единственият в Разград образователен център с ефективна индивидуална форма на обучение по музика и солфедж, който през 2025 г. ще чества 70 години от основаването си.

Девет участници в Международния конкурс за пианисти непрофесионалисти VIVAPIANO'2024 София, провел се на 6 и 7 април 2024 г. представиха Разград и Музикална школа „Илия Бърнев“ и обогатиха колекцията на школата с девет нови, престижни награди.

На 12 юни 2024 г. се състоя концерта „Заедно на сцена“ – една нов съвместен творчески проект, основан на приемственост между младите таланти от МШ „Илия Бърнев“ и професионалните симфоници от Разградска филхармония "проф. Димитър Ненов".

Интерес предизвика дипломния клавирен концерт на Деян Денчев-син, който се състоя на 26 юни. Деян Денчев завърши с отличие класа по пиано на г-жа Галина Героева от Музикална школа „Илия Бърнев“ при НЧ „Развитие 1869“ и продължава музикалното си образование в Националната музикална академия „Панчо Владигеров“ в София.

2024 г. бе успешна за обновената младежка формация „Театър след завоя“ към НЧ „Развитие 1869“. Съвременен последовател на традиция от 1870 г., когато в читалището е създадена първата театрална дружинка и са положени основите на театралното изкуство в Разград. „Театър след завоя“ е творчески наследник на младежката театрална формация „Импулс“, създадена през 1997 г., с ярко присъствие в културния живот на града. Ръководител на формацията е Светлозара Иванова.

На 1 и 2 юни 2024 г. се състоя деветото издание на конкурса „Децата на България пеят, танцуват, рисуват“, който привлече таланти от цялата страна. Организатори на културния форум са Община Шумен, Училищното настоятелство при СУ „Сава Доброплодни“ и СУ „Сава Доброплодни“ – гр. Шумен. Конкурсът е част от календара на Министерство на образованието и наука. Събитието, насочено към насърчване и подкрепа на млади таланти в различни изкуства, включваше три основни

раздела: „Музика“ – популярна, класическа и народна; „Изобразително изкуство“ и „Надиграване“ – народни танци.

В раздел „Музика“ направление „Класическа музика“ младите музиканти показаха своето майсторство в изпълнението на класически произведения, като представиха както солово, така и камерни произведения. В Музеен комплекс „Панчо Владигеров“ – гр. Шумен певци и инструменталисти демонстрираха високо ниво на техническа подготовка и музикална чувствителност.

Жури с председател Славил Димитров – диригент на Националния филхармоничен хор „Светослав Обретенов“, ръководител на Младежка филхармония и Младежка хорова капела при НМУ „Любомир Пипков“ София, член на Съюза на българските композитори и председател на Българския хоров съюз, присъди трета награда на младата цигуларка Джансу Чакалова от класа по цигулка към МШ „И. Бърнев“ с педагог Румяна Маркова.

Най-високите награди от XI Международния конкурс "Звукът на времето" в гр. Велико Търново, проведен се на 6 юни 2024 г., завоюваха младите талантиливи възпитаници от класа по вокално майсторство на Детелина Тодорова. Първо място в номинация „Фолклор“ във втора възрастова група спечели Мартина Матева. Ренета Петрова - второто място в III възрастова група. Йолина Петрова направи своя дебют на конкурсна сцена и спечели I награда във II възрастова група. Фатме Топчева бе отличена с I награда в IV възрастова група и получи висока експертна оценка от председателя на журито. Преподавателката Детелина Тодорова бе отличена с диплом за високи постижения в творческия и педагогическия процес.

Престижни награди завоюваха музикантите на школата при участието си в Национален фестивал на школите по изкуствата Пловдив, състоял се на 22 и 23 юни 2024 г. През юни 2024 г. сертификати за завършен майсторски клас на получиха изявени млади пианисти от МШ „И.Бърнев“ в майсторски клас на Евгени Желязков, преподавател в Националното училище по изкуствата „Проф. Веселин Стоянов“.

Балетна школа при НЧ „Развитие 1869“ се изяви в конкурентна среда от 32 школи, формации и състави от 14 града, над 600 участници и общ брой 247 танца на сцената на VIII Национален танцов фестивал „Магията на танца“ гр.Шумен. Малките грации убедително завоюваха 2 втори места и специална награда в първа възрастова група, второ място във втора възрастова група, специална награда и две първи места в трета възрастова група, специална награда и второ място в четвърта възрастова група.

Специален приз за висок преподавателски професионализъм и четири първи награди обогатиха колекцията на клас "Вокално майсторство" с педагог Детелина Тодорова, от Музикална школа „Илия Бърнев“ при Народно Читалище "Развитие 1869" - Разград при участието в Национална фолклорна среща "Автентичност и съвремие" в гр. Попово. Сребърен медал завоюва Мадлен Пламенова от Класа по пиано на Росица Дачева в Осмия международен клавирен конкурс "акад. Андрей Стоянов", в София. С виртуозно изпълнение Мадлен заслужи високата оценка на журито на престижния конкурс, което отличи нашата даровита пианистка във високо конкурентна среда от 17 изявени пианисти в трета възрастова група, включително и състезатели от Националните музикални училища.

На 22 и 23 ноември 2024 г. Балетна школа при НЧ "Развитие 1869" - Разград участва в XVIII Международен танцов конкурс „България танцува – Димитровград 2024“ с 28 балерини, с 11 танца в 3 различни жанра и постигна триумфален успех като завоюва 11 награди и Диплом за 50 години творческа дейност.

Разградската Балетна школа е една от най-дълголетните в страната, която преподава класически балет в духа на традициите на българския балет и обучава 100 балерини годишно в класически, съвременни и характерни танци. Школата получи и изключително признание - Гран При на Министерството на образованието и науката. През 2024 г. Балетна школа се включи в множество благотворителни инициативи и празници на образователни и културни институции – благотворителни концерти на Федерация на жените и РЕКИЦ „Читалища“, благотворителен концерт, посветен на Деня на семейството и др.

III. SWOT АНАЛИЗ. СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ. ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ○ Разгърнатa мрежа от училища и детски градини в общината, осигуряваща пълен обхват на децата в предучилищна и задължителна училищна възраст ○ Наличие на действащ механизъм за финансиране на делегираните от държавата дейности и местни дейности приходи по бюджета ○ Определен стандарт за издръжка на дете и ученик за финансиране на делегираните от държавата дейности ○ Прилагане на Системи за финансово управление и контрол ○ Внедрена софтуерна програма за прием в първи клас и регламентирани условия за осъществяване на приема ○ Разработена система от мерки за осигуряване на достъпа до образование – безплатен транспорт; безплатни учебници и учебни помагала за всички ученици от I до XII клас и безплатни познавателни книжки за всички групи в детските градини; безплатни закуски ○ Обезпечаване на таксите за всички деца от детските градини и детските ясли със средства от държавния бюджет ○ Наличие на ефективен механизъм за събиране на информация за учениците в чужбина ○ Допълнителна работа в училищата с изоставачи и надарени ученици ○ Прилагане на иновативни методи на работа в училища и ДГ ○ Наличие на добра материална база на училищата – реализиране на програми за енергийна ефективност, спортни площадки и салони, STEM кабинети, училищно оборудване, компютърни кабинети с ИТ технологии, софтуер и достъп до интернет, успешно внедрени дигитални технологии за обучение от разстояние в електронна среда ○ Медицинско обслужване на децата - изградени здравни кабинети в образователните институции ○ Създадени са условия за удовлетворяване интересите, желанията и потребностите за личностно израстване и реализация на децата и учениците в свободното от учене време, наличие на четири ЦПЛР. ○ Създадени разнообразни условия за изява и участия в конкурси, конференции, олимпиади, спектакли, състезания, празнични програми, изложби, открити занимания за всяко дете и ученик, участващо във формите на извънкласна дейност. ○ Създадена подкрепяща среда за децата и учениците със специални образователни потребности – ресурсен център и ресурсни учители, достъпна архитектурна среда ○ Наличие на условия за квалификации и вътрешни квалификации на специалистите, работещи в образователните институции, обмен на добри практики, съвместни инициативи и партньорство между училища и детски градини ○ Създадени условия за осъществяване на целодневна организация и едноменен режим на обучение за ученици ○ Наличие на шест професионални гимназии и условия за професионално насочване на подрастващите и прилагане на практика на усвоените знания чрез дуална система на обучение ○ Мотивиране на директори, учители и ученици – награди за 24 май, награда „Директор на годината”, „Учител на годината” и „Отличник на випуск” ○ Стимулиране и насърчаване на деца с изявени дарби от община Разград чрез приети от Общински съвет Разград мерки ○ Ритуализация на символите в училищата и детските градини 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Недостатъчен човешки ресурс в детските градини и училищата за работа с деца със СОП – психолози, логопеди, слухово-речеви рехабилитатор, рехабилитатор за зрителни затруднения и други специалисти ○ Липса на интерес и слаба мотивация у децата от етническите малцинства да посещават училище ○ Ранни бракове и семейни проблеми ○ Демотивация и липса на желание у младите педагози за практикуване на учителската професия ○ Агресивно мислене, настроение и поведение и прояви на насилие сред учениците, недостатъчни умения за намиране на алтернативни решения на проблемите - без конфликт и агресия ○ Отрицателно влияние на социалните мрежи – онлайн тормоз, пристрастяване към интернет и рискови контакти ○ Отрицателно влияние на социалната, неформалната среда и неподходящия приятелски кръг върху възпитанието на децата и учениците и формирането на ценностната им система ○ Неефективност на санкциите, предвидени в ЗПУО за родители, които не осигуряват присъствието на децата си в училище и ДГ ○ Обучение в слети паралелки, затрудняващо обучението ○ Голям обем нормативни актове, без конкретни указания, процедури и политика по прилагането им
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> ○ Обучение на педагози, педагогически съветници за работа по 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Миграция на семействата и обезлюдяване на

<p>проблемите на ученическата агресия и формиране на социални умения у подрастващите за решаване на конфликти</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Осигуряване на подходяща среда и условия за привличане и задържане на млади специалисти с висше образование и стимулиране на професионалната мотивация. ○ Повишаване на привлекателността и на качеството на учебния процес, както и създаване на подходяща среда за подкрепа на личностното развитие на учениците ○ Повишаване на привлекателността и качеството на материалната база на образователните институции чрез участие в програми и проекти ○ Тясно сътрудничество между образователни и други институции за насочване на талантливите деца към школи и клубове, както и на деца с проблеми с цел превенция ○ Подпомагане на децата и учениците, нуждаещи се от подкрепа, при преход в образователни нива от предучилищно образование към основно и от основно към средно образование ○ Квалификация на учителите за работа с деца и ученици в риск от отпадане, продължаваща квалификация на учители с акцент върху приобщаващото образование, правата на детето и предотвратяване на насилието ○ Идентифициране на младежи в уязвимо положение и мотивирането им за активно участие в процесите в местната общност, чрез изграждане на Младежки център – Разград ○ Подобряване качеството на професионалното образование и осигуряване на условия за по-ефективни връзки с бизнеса. ○ Разширяване на психологическата и социалната подкрепа за деца и младежи и техните семейства ○ Привличане на родителската общност в процеса на образователна, социална реализация на децата и учениците ○ Работа с децата, насочена към дигитална безопасност. ○ По-активна работа със семействата за предотвратяване на ранни бракове и отпадане от училище. ○ Споделяне на добри практики между учителите, образователните специалисти и другите експерти в сферата на образованието 	<p>региона</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Продължаващо задълбочаване на неблагоприятните демографски тенденции към намаляване броя на децата и учениците и засилване на негативните им ефекти върху образователната система ○ Опасност от закриване на образователни институции ○ Нередовна посещаемост на учебни занятия - заплаха от отпадане на учениците от училище ○ Езикова бариера при деца от етносите, затрудняваща учебния процес ○ Засилване на диспропорциите в качеството на образованието между отделните училища (град-село) ○ Дефицит на педагогически специалисти по учебни предмети/направления, поради намален интерес към учителската професия и застаряващ педагогически състав ○ Психично здраве и емоционални проблеми - нараства броят на децата с тревожност, депресия и поведенчески разстройства ○ Възпрепятстване напредъка на приобщаващото образование на децата и учениците при преминаването им от едно образователно ниво към друго
--	--

IV. ОСНОВНИ ИЗВОДИ ОТ АНАЛИТИЧНАТА ЧАСТ

1. В община Разград има изградена и добре функционираща система за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигурява в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

2. В Община Разград са налице институции, органи и структури, които имат необходимия капацитет и кадрови ресурс за осъществяване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на общината. Налице е добро сътрудничество между органите на управление на централно и местно ниво, РУО - Разград, РЦПППО, ЦПЛР, доставчици на социални услуги и всички други институции, имащи отношение към приобщаващото образование, за постигане на общата цел - осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на всяко дете и ученик.

3. Ефективно взаимодействие с родителите в процесите на приобщаване – обезпечаване на тяхната информираност по отношение на механизмите за предоставяне на подкрепа за личностно развитие, институциите, които я предоставят, както и по отношение на техните права, задължения и компетентности като активни участници в развиването на способностите и уменията на децата и учениците.

4. Повишаване на компетентностите на всички педагогически специалисти в детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие за своевременно идентифициране на потребностите от обща и допълнителна подкрепа и предоставяне на адекватни мерки.

5. На територията на община Разград се прилагат цялостни политики за обезпечаване на дейностите за подкрепа на личностно развитие чрез общински образователни и младежки програми, програми за спорт, превантивни дейности, грижа за здравето и предлагане на социални услуги. Прилагане на активна политика за реализиране на проекти, финансирани със средства по национални

програми, оперативни програми на Структурните фондове, както и чрез други фондове и програми, за да се осигури допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност.

6. Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Разград, е динамичен процес, който подлежи на непрекъснато оптимизиране в съответствие с разпоредбите на Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващото образование, с променящите се потребности на образователната система и налага добра координираност между всички участници в образователния процес и подобряване на комуникацията между тях.

V. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. Обща цел, принципи.

Обща цел

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците цели да бъде осигурена обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всяко дете и ученик в община Разград, съобразно неговите потребности и интереси.

Принципи

- Създават се условия за разгръщане потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и за успешна реализация и социализация.
- На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.
- Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и всеки ученик.
- Осигурява се непосредствен достъп до ресурсите и базирането им в образователната среда, която е възможно най-близо до децата и учениците.

2. Приоритети, специфични цели, мерки.

ПРИОРИТЕТ 1: Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и с хронични заболявания.

Специфична цел 1: Приобщаване на децата със специални образователни потребности (СОП) в училища и детски градини.

Мярка 1: Осигуряване на допълнителна подкрепа за деца и ученици от община Разград от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО):

1. Работа с дете и ученик по конкретен случай – за деца със специални образователни потребности;
2. Психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. Осигуряване на достъпна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. Ресурсно подпомагане.
5. Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания.
6. Осигуряване на специалисти за работа с деца със СОП от РЦПППО.

Мярка 2: Осигуряване на подходящи помещения за самостоятелни ресурсни кабинети в образователните институции с подходящо оборудване, които да предлагат добри условия на специалистите от РЦПППО за качествена и пълноценна работа с деца със СОП.

Мярка 3: Включване на ученици със СОП в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др., наравно със своите съученици.

Специфична цел 2: *Работа на специалисти от детските градини и училищата с деца със специални образователни потребности (СОП) в образователните институции в община Разград.*

Мярка 1: Осигуряване на специалисти за работа с деца със специални образователни потребности (СОП) в детски градини и училища в общината – по проекти и самостоятелно.

Мярка 2: Развитие на практиката за назначаване на помощник на учителя при повече от три деца или ученици със СОП в групата/паралелката.

Специфична цел 3: *Интеграция и рехабилитация на деца и ученици с увреждания.*

Мярка 1: Развитие на социалните услуги за деца и ученици с увреждания – Дневен център за деца и младежи с увреждания (ДЦДМУ), Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) „Емилиян”, гр. Разград и др.

Специфична цел 4: *Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.*

Мярка 1: Подобряване на достъпността на архитектурната среда в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда. (чл. 104, ал. 1 – ал. 3 от Наредба за приобщаващото образование на МОН)

Мярка 2: Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции, съобразно нормативните изисквания. (чл. 104, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование на МОН).

Специфична цел 5: *Осигуряване на качествено и задълбочено оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.*

Мярка 1: Изпълнение на нормативно определените практики за екипна работа на учителите за разпознаване на обучителните трудности у децата и учениците от членовете на училищния екип за предоставяне на обща подкрепа и за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие, съгласно чл. 16 и чл. 70 от Наредба за приобщаващото образование на МОН.

Мярка 2: Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6-годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование).

Мярка 3: Ранно оценяване от педагогическите специалисти в детската градина на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца, включващо три аспекта: ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности, определяне на необходимостта от допълнителни модули по български език за децата, които не владеят български език и идентифициране на нуждата от оценка на потребностите за допълнителна подкрепа (чл. 8 - чл. 11 от Наредба за приобщаващото образование).

ПРИОРИТЕТ 2: **Подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от уязвими общности и деца в риск.**

Специфична цел 1: *Гарантиране на равни шансове на всички деца от уязвими общности за ранно детско развитие.*

Мярка 1: Осигуряване на подкрепа за ранното детско развитие в семейна и общностна среда.

Мярка 2: Стимулиране посещаемостта в детски градини.

Мярка 3: Осигуряване на достатъчна ранна подготовка за училище.

Специфична цел 2: *Обхващане и превенция на отпадането от училище на деца и ученици от уязвими общности.*

Мярка 1: Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.

Специфична цел 3: *Повишаване броя на представители на уязвими етнически малцинства в средното и висшето образование.*

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

Мярка 1: Стимулиране на младежи и родители от уязвими етнически малцинства за средно и висше образование.

Специфична цел 4: *Подкрепа и стимулиране развитието на компетенциите и уменията на учениците от уязвимо положение за успешна реализация на пазара на труда.*

Мярка 1: Мотивиране на учениците от уязвимо положение за активно участие в работата на Младежки център - Разград и в процесите на местната общност.

ПРИОРИТЕТ 3: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изяви дарби.

Специфична цел 1: *Осигуряване условия за развитие на децата и учениците с изяви дарби.*

Мярка 1: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с изяви дарби в образователните институции на територията на община Разград.

Мярка 2: Включване в дейности на Центрове за подкрепа за личностно развитие.

Мярка 3: Включване в дейности на неправителствени организации, читалища, културни институции и спортни клубове.

Мярка 4: Стимулиране и поощряване на таланти деца от община Разград чрез ежегодно приемане на програма за закрила на децата с изяви дарби на Община Разград.

ПРИОРИТЕТ 4: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.

Специфична цел 1: *Създаване на механизми за координация и изпълнение на мерки за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.*

Мярка 1: Създаване на екипи и план за подкрепа.

1. Създаване на училищна процедура за обобщаване на информацията за децата и учениците, с цел планиране и реализиране на дейности по интереси, за превенция на трудностите при учене, допълнителна подготовка, за позитивна дисциплина, за развиване на дарбите.

2. Методическа подкрепа от специалистите в РЕПЛРДУСОП (Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със СОП) към РЦПППО на екипите за подкрепа за личностно развитие в образователните институции съгласно чл. 190, ал. 3 от ЗПУО. Оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на децата и учениците от специалистите в РЕПЛРДУСОП. Отлагане от задължително обучение в първи клас за деца СОП.

3. Създаване на условия за структурирани регулярни срещи и дискусии на ЕПЛР за обмен на информация и добри педагогически практики за развитието на децата.

4. Взаимодействие и координация между институциите при изпълнение на мерки за осигуряване на допълнителна подкрепа за деца и ученици със СОП в детските градини, училищата и центрове за подкрепа за личностно развитие - представители на местната и държавна власт, педагогически специалисти, НПО и др.

5. Привличане на родителите като основни партньори - организиране на срещи, форуми, дискусии, с цел обмен на информация за развитието на децата, получаване на професионална помощ и подкрепа по превенция на насилието и преодоляване на проблемно поведение.

6. Повишаване информираността на родителската общност за функциите на психолога, логопеда и други специалисти при осъществяване на допълнителна подкрепа за децата и учениците.

Мярка 2: Осигуряване на подкрепа на деца и ученици за превенция и преодоляване на поведенчески прояви и дефицитите в спазване на правила и норми на поведение в общуването и взаимодействието, насърчаване на ценностно-ориентирано поведение, разбирателство и сътрудничество, възпитание в доброта и зачитане на общочовешките ценности.

1. Подобряване на координацията и сътрудничеството между институциите по *Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищната и училищното образование* по отношение на работата с децата в риск (жертви на насилие и тормоз в училище и/или в семейството, кибертормоз, в риск от насилие, деца с рисково поведение).

2. Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;

3. Механизъм за работа и сътрудничество между институциите по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти.

4. Съвместни дейности на институциите в системата на предучилищното и училищното образование с ОЗД към ДСП – Разград и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) в подкрепа на деца с рисково поведение и жертви на насилие.

5. Образователни програми, кампании, провеждане на срещи и дискусии в училище с участието на ученици и представители на МВР, ОЗД, МКБППМН за превенция на рисково поведение. Осигуряване на подкрепа от психолог, педагогически съветник, социален работник, обществен възпитател, наставник или др. специалист на ученици с проблемно поведение.

6. Споделяне на успешни училищни политики за превенция и намаляване на агресията и тормоза и недопускане на дискриминация.

7. Диагностика в началото на учебната година за установяване на т. н. „проблемни класове“ с цел превенция и интервенция на рисковото поведение.

Мярка 3: Междуинституционално взаимодействие и съвместна работа между институциите за обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и за осигуряване на качество на приобщаващото образование и личностното развитие на децата и учениците - изпълнение на *Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотватяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищната и училищна възраст.*

Специфична цел 2: Осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците в училищата и детските градини.

Мярка 1: Осигуряване на обща подкрепа на децата и учениците в образователните институции.

1. Екипна работа между учителите. Дейности за мотивация.
2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на закона;
3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
4. Консултации по учебни предмети;
5. Кариерно ориентиране на учениците;
6. Занимания по интереси;
7. Библиотечно-информационно обслужване;
8. Грижа за здравето. Превенция на психичното здраве. Превенция на насилието и тормоза;
9. Общежитие;
10. Поощряване с морални и материални награди;
11. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
12. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
13. Логопедична работа.

Мярка 2: Създаване на подкрепяща среда. Дейности по осигуряване обща подкрепа на децата и учениците, изискващи общинско участие.

Мярка 3: Разработване и реализиране на проекти за участие в европейски и/или национални програми за по-ефективно реализиране на дейностите по подпомагане на личностното развитие на децата и учениците. Реализиране на инициативи.

Мярка 4: Включване на децата и учениците в различни занимания по интереси в училищата и детските градини (съгласно чл. 21 – 21е от Наредбата за приобщаващото образование) чрез предлагане на различни организационни педагогически форми извън часовете по учебен план, по време на целодневната организация на учебния ден, в свободното време и ваканциите, които дават възможност за изяви на учениците, обхванати в тях, посещения на културно-исторически и природонаучни обекти, институции, публични и стопански организации и други.

Мярка 5: Реализиране на междуинституционални дейности и изяви, планирани в общата програма на общината по чл. 21е, ал. 1 от Наредбата за приобщаващото образование, която е част от общинската програма по чл. 256, ал. 1, т. 12 от ЗПУО и има за цел да стимулира дейности и изяви на учениците, свързани със заниманията по интереси, в сътрудничество с училища, центрове за подкрепа за личностно развитие и други институции.

ПРИОРИТЕТ 5: Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.

Специфична цел 1: Развитие на система от Центрове за подкрепа за личностно развитие, които да предоставят физическа, психологическа и социална среда за равен достъп до образование и за развитие на способностите и уменията, както на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания или в риск, така и на тези с изяви дарби.

Мярка 1: Реализиране на проекти и дейности за институционално укрепване на Центровете за подкрепа за личностно развитие. Модернизиране на базата на центровете и развитие на човешките ресурси в тях.

Мярка 2: Развитие на форми на работа на Центровете за подкрепа за личностно развитие – масови, групови, индивидуални.

○ **Масови:** включват публични изяви – конкурси, състезания, фестивали, изложения, прегледи, олимпиади, дискуссионни форуми, турнири, игри, пленери, празници, образователни, концертни и развлекателни програми

○ **Групови:** школи, клубове, състави, ансамбли, хорове, филхармонии, секции, отбори, кръжоци, експедиции с учебна цел, ваканционна дейност и други.

○ **Индивидуални:** предвиждат се за конкретни случаи.

Специфична цел 2: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на спорта.

Мярка 1: Спорт – учебно-тренировъчна и състезателна дейност, ваканционни занимания при най-добрите специалисти по спортовете: шахмат, бадминтон, тенис на корт, тенис на маса, лека атлетика, баскетбол, ориентиране, стрелба с лък, волейбол, колоездене и плуване. Развитие на дейности и форми на работа в Център за подкрепа за личностно развитие – Ученическа спортна школа „Руси Бухтев”, гр. Разград и спортни клубове в община Разград.

Мярка 2: Участия и постижения в състезания.

Специфична цел 3: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на изкуствата.

Мярка 1: Танцово, музикално, изобразително и приложно изкуство, дигитално изкуство, езиково обучение, актьорско майсторство и клоунада. Развитие на дейности и форми на работа в Център за подкрепа за личностно развитие - Център за работа с деца (ЦРД), гр. Разград и в читалищата в община Разград.

Мярка 2: Участия и постижения в конкурси, фестивали, концерти и др.

Специфична цел 4: Развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките и технологиите.

Мярка 1: Развитие на дейности и форми на работа в Център за подкрепа за личностно развитие – Център за ученическо, техническо и научно творчество (ЦУТНТ), гр. Разград в областта на **техническото и научно творчество, в областта на технологиите и на езиковото обучение.**

Мярка 2: Участия и постижения в конкурси, фестивали, състезания и др.

Специфична цел 5: Формиране на гражданска, екологична и природозащитна култура, приобщаване към националните и общочовешки ценности.

Мярка 1: Развитие на дейности в центровете за подкрепа за личностно развитие в община Разград, образователните институции и неправителствените организации в следните направления:

- Доброволчество;
- Гражданско образование, екологична култура;
- Придобиване умения за лидерство.

Специфична цел 6: Подкрепа за кариерното ориентиране и консултиране на учениците.

Мярка 1: Развитие на дейностите по кариерно ориентиране и консултиране на учениците в община Разград.

Мярка 2: Карьерно ориентиране на учениците със СОП от Регионалния екип за ПЛРДУСОП към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование - Разград.

ПРИОРИТЕТ 6: Развитие на човешките ресурси в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Специфична цел 1: Реализиране на дейности за повишаване квалификацията на кадрите в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Мярка 1: Обучения за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, както и за придобиване и усъвършенстване на компетентностите за идентифициране на потребностите от обща и допълнителна подкрепа.

Мярка 2: Обмен на опит и добри практики с цел повишаване квалификацията на кадрите в образователните институции, Центровете за подкрепа за личностно развитие, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и др. за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

VI. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА РАЗГРАД

1. Мониторинг и оценка на Стратегията.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2025 г. – 2027 г.) е стратегически документ за прилагане на секторна политика в сферата на образованието на ниво община, изготвен въз основа на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Разград за периода 2025 г. – 2027 г., съгласувана от Областен съвет за развитие на област Разград с протокол от неписъствено заседание от 30.05.2025 г. и утвърдена от Областния управител на област Разград.

Ключова фаза на стратегическото планиране е **мониторингът**, който включва наблюдението, оценката и контрола на реализацията на заложените цели и изпълнението на планираните дейности в Стратегията.

Наблюдението е важен инструмент за провеждането на ефективна политика за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, тъй като неговата основна функция е да дава обратна информация за степента на реализация на целите и приоритетите, и за евентуално предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности.

Обект на наблюдението са напредъкът, промените и последиците от предприеманите действия. Той може да се разглежда като непрекъснат процес на събиране, анализ и оценка на информация, необходима за управлението и вземането на решения при изпълнение на стратегията, както и за нейна бъдеща актуализация. Наблюдението и оценката са насочени главно към постигане на устойчивост, ефективност, целесъобразност и законосъобразност при изпълнението на Общинската стратегия.

2. Критерии за оценка.

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград се оценява, като се използват определени критерии за нейното изпълнение. Използваните критерии имат ключово значение за извършване на обективна последваща оценка на цялостното изпълнение на стратегията.

Критериите за оценка на изпълнението са свързани с постигането на целите и приоритетите за устойчиво интегрирано развитие на общината и служат за качествени количествени оценки от гледна точка на:

1. Адекватност на нуждите от развитие и съответствие с политиката в сферата на образованието в страната и в ЕС;
2. Реалистичност и приложимост по отношение състоянието и очакваните промени;
3. Ефективност на стратегията за постигане на желаните резултати и въздействие;
4. Ефикасност на използваните финансови ресурси за постигане на целите и приоритетите;

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

5. Политическа и социална ангажираност, капацитет на институциите и партньорите за прилагане на политиката за устойчиво развитие в сферата на образованието;

3. Индикатори за наблюдение на реализацията на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград.

За отчитане на напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината, както и за упражняване на контрол върху изпълнението на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, са дефинирани критерии за оценка – система от качествени и количествени индикатори.

Индикаторите са реалистични и приложими по отношение на състоянието и очакваните промени в образователната система в общината. Индикаторите отчитат устойчивостта на ефекта от изпълнението на целите и приоритетите.

3.1. Качествени индикатори.

Качествените критерии се отнасят до нормите и стандартите, които характеризират качеството на изпълнение на целите и приоритетите във важните за общината тематични рамки на икономическите, социалните, териториалните, политическите и екологическите условия и изисквания:

- Доколко и как стратегията допринася за трансформиране на целите и приоритетите в стратегическите и планови документи от по-горните нива (европейско и национално) и съобразяването им със специфичните характеристики на района.

- Какви възможности предлага реализацията на стратегията за реализиране на важни приоритети, гъвкавост на стратегията;

- Политическа ангажираност и административен капацитет на институциите на местно ниво и партньорите, за провеждане на регионалната и местна политика и управление на процесите на планиране, програмиране, информационно осигуряване, контрол и координация.

3.2. Количествени индикатори

Деца и ученици със СОП/ Брой деца и ученици със СОП от община Разград с осигурена допълнителна подкрепа от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) – Разград;

Брой детски градини и училища от община Разград, ползващи услугите на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Разград;

Брой образователни институции от община Разград с осигурени: достъпна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти за работа с деца със СОП;

Брой деца и ученици, на които след извършена оценка на индивидуалните потребности е одобрена или отказана допълнителната подкрепа от РЕПЛРДУСОП;

Брой деца със СОП, за които се отлага обучението в 1 клас.

Брой специалисти - ресурсни учители, психолози и логопеди от РЦПППО, работещи с деца със СОП от община Разград.

Брой образователни институции с осигурена методическа подкрепа.

Брой деца и ученици със СОП, участвали в мероприятия, изложби, конкурси, спортни изяви и др.

Брой деца със СОП и специалисти в рамките на проекти.

Екипи от специалисти за ресурсно подпомагане в училищата и детските градини за всяко дете/Брой ресурсни учители, психолози, логопеди, работещи с деца със СОП при самостоятелно осигуряване на допълнителната подкрепа.

Брой институции и брой назначени помощници на учители в тях - по проекти или самостоятелно.

Проведени консултации и осигурена подкрепа на деца с увреждания и техните семейства.

Предоставяне на сигурна и защитена среда, за деца/младежи с увреждания, чрез индивидуализирана грижа и подкрепа, в условия близки до семейната среда, осигуряващи по-добро качество на живот и възможност за пълноценно развитие и социално включване.

Брой социални услуги, които се използват от деца със СОП. Брой деца, ползващи социални услуги.

Брой деца и ученици с осигурени лични асистенти.

Брой деца и ученици, включени в събития, форуми и мероприятия.

Брой деца и ученици, посетили културни събития (театър, кино, концерт, др.).

Брой ЦПЛР, детски градини и училища с предприети мерки за осигуряване на достъпна среда.
Брой занимални и класни стаи, осигуряващи позитивна подкрепяща среда за обучение на децата

Брой училища и детски градини, осигурили ресурсни и логопедични кабинети, съобразени със специфичните изисквания за различните видове увреждания и оборудвани съгласно изискванията на Приложения 2, 3 и 4 на Наредба № 24 от 10.09.2020 год. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

Брой изградени и адаптирани детски площадки и съоръжения за игра в училищата и детските градини за деца с увреждания.

Обновени специализирани кабинети във всяко училище и детска градина.

Брой образователни институции с обогатени образователни ресурси за деца със СОП.

Брой образователни институции от община Разград с осигурени: достъпна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти за работа с деца със СОП.

Брой образователни институции с изградени асансьори и осигурени устройства и платформи.

Брой образователни институции със значително подобрене на материалната база – нови елементи на достъпна архитектурна среда, разкрит кабинет.

Брой създадени учебни места.

Брой реализирани проекти по националните програми на МОН.

Брой санитарни възли в институциите за предучилищно и училищно образование за децата със специални образователни потребности.

Брой ученици, за които са осигурени технически средства и софтуери.

Брой създадени в училищата и детските градини екипи за обща подкрепа за личностно развитие.

Брой създадени в училищата и детските градини екипи за подкрепа за личностно развитие.

Брой училища/детски градина осигурили екипи с необходимите специалисти: ресурсен учител, логопед и психолог.

Брой ресурсни учители, педагогически съветници и психолози, които работят в детските градини/училища.

Брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа.

Брой планирани и проведени срещи

Брой извършени оценки.

Брой деца на 5 и 6-годишна възраст, на които е извършена оценка на риска от обучителни затруднения.

Брой деца от 3 години до 3 години и 6 месеца, на които е извършено ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни трудности;

Брой обучени педагогически специалисти за извършване на оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения.

Брой деца и семейства получили услуги.

Превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на тези деца, индивидуална работа с детето и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, ограмотяване на децата, обучение в родителски умения. Брой предоставени социални услуги.

Брой обхванати деца в детските градини.

Брой проведени кампании за нетърпимост на всичките форми на дискриминация и нетолерантност.

Брой детски градини с педагогически дейности по интереси извън дейността на детската градина.

Брой на обхванатите подлежащи в подготвителни класове.

Брой деца с осигурени допълнителни часове в подготвителните групи/класове за усвояване на български език и на социални умения.

Брой ученици от уязвими общности с осигурени учебници, разходи за транспорт.

Брой обхванати младежи

Брой подпомогнати образователни институции.

Брой назначени образователни медиатори, социални работници, специалисти.

Брой обхванати младежи от уязвими етнически малцинства.

Брой студенти от уязвими общности от община Разград.

Наличие на съвременна материална база за дейността на Младежкия център.
 Създадена включваща и мотивираща среда за учениците и младите хора;
 Брой обхванати младежи, придобили цифрови умения, предприемаческа и финансова грамотност;
 Брой организирани съвместни дейности с други младежки центъръве в страната;
 Създадени партньорства с местния бизнес.
 Брой деца и ученици с оказана допълнителна подкрепа по чл. 126, ал. 2 от Наредбата за придобиващо образование.
 Брой деца и ученици, класирани на призови места на състезания, конкурси и олимпиади.
 Брой деца и ученици, получили стипендии и финансово стимулиране.
 Брой даровити деца и ученици, включени във форми на ЦПЛР.
 Брой деца и ученици с изявени дарби, получили подкрепа от неправителствени организации, читалища, културни институции и спортни клубове.
 Брой създадени нови форми на работа
 Брой организирани инициативи.
 Брой участия в културни събития.
 Наличие на училищна процедура.
 Институции, с които е осъществено взаимодействие и координация.
 Осъществени мерки и форми на допълнителна подкрепа за децата и учениците.
 Добри практики за работа с родителите.
 Брой осъществени срещи, дискусии в образователните институции с цел информиране на родителската общност за функциите на съответните специалисти при осъществяване на допълнителна подкрепа.
 Брой училища, прилагащи Механизма по т. 1., т. 2 и т.3.
 Брой проведени срещи, разговори, дискусии в училищата
 Брой образователни програми и кампании в училище
 Брой обхванати деца и ученици в детските градини и училищата по Механизма.
 Брой деца и училища, включени в целодневна организация на учебен процес до 7 клас.
 Брой инициативи съвместно с библиотеки и културни институции.
 Брой и видове форми на обща подкрепа за децата и учениците в образователните институции.
 Брой деца с осигурена обща подкрепа.
 Брой ученици с допълнително обучение.
 Брой деца, които не владеят български език, включени в допълнителни модули.
 Видове дейности по кариерно ориентиране и консултиране, брой на обхванатите ученици.
 Брой и видове занимания по интереси.
 Брой ученици, използващи услуги на библиотечно-информационно обслужване
 Брой ученици в общезитие.
 Брой ученици, поощрени с морални и материални награди.
 Брой ученици, включени в дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.
 Брой учители, директори, служители и ученици, преминали обучение за разпознаване на признаци на домашно насилие и за правилна реакция в случай на констатиране на такива случаи.
 Брой деца и ученици със СОП, ползващи услугите на логопед.
 Брой и видове осъществени кампании от образователни институции и НПО за безопасен интернет, за защита правата на децата, за превенция на агресията и насилието.
 Брой училища с изградена STEM среда.
 Брой училища и детски градини с осигурено медицинско лице.
 Намален брой на деца-извършители на агресивни и противоправни прояви.
 Брой проведени инициативи и конкурси.
 Брой училища и брой ученици, включени в национални програми и проекти.
 Брой училища, в които се реализират занимания по интереси.
 Брой ученици, включени в занимания по интереси.
 Брой междуинституционални дейности и изяви.
 Брой осъществени дейности за изграждане, поддържане и модернизиране на базата на центровете.

Брой преподаватели и ученици, включени в работата на Центровете за подкрепа за личностно развитие.

Брой създадени и предлагани форми на занимания по интереси;

Брой участия в инициативи;

Брой деца и ученици, включени в занимания по интереси.

Брой групи и брой ученици в тях.

Брой изяви.

Брой ученици, участвали в състезания.

Брой ученици, класирани на призови места на състезания.

Брой групи/ Брой деца и ученици, обхванати в извънучилищни дейности в ЦПЛР - ЦРД и в читалищата.

Брой изяви на децата и учениците от ЦПЛР - ЦРД и читалища.

Брой деца и ученици, участвали в тях.

Брой класирали се на призови места.

Брой ученици - Програмирано обучение за ученици от начален и основен етап на подготовка.

Брой ученици - Ранно чуждоезиково обучение за деца в предучилищна възраст и ученици от начален етап на подготовка.

Брой изяви на децата и учениците от ЦПЛР – ЦУТНТ.

Брой деца и ученици, участвали в тях.

Брой класирали се на призови места.

Брой форми и инициативи в образователните институции по отношение на доброволчество, гражданско образование, екологична култура и придобиване умения за лидерство.

Брой ученици, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране.

Брой ученици в риск, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране.

Брой информирани родители и ученици със СОП

Брой ученици със СОП, на които е изготвено становище.

Брой организирани обучения за повишаване квалификацията на кадрите в образователни институции за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Брой преподаватели в образователни институции, преминали обучения за повишаване квалификацията за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Брой проекти за повишаване квалификацията на кадрите в образователни институции за работа в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и брой участници в тях.

Брой педагогически специалисти, включени в квалификационни дейности.

Брой посещения и работни срещи за обмен на опит в насока подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Брой и видове на алтернативни форми на образование, прилагани в община Разград.

VII. ФИНАНСОВИ И МАТЕРИАЛНИ РЕСУРСИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА.

Основната част от финансирането на дейностите, заложи в Стратегията ще бъде **от бюджетите на институциите в системата на предучилищното и училищното образование.**

Държавно финансиране - основното финансиране на училищата, работещи в системата на делегирани бюджети е **държавната субсидия, определена по единни разходни стандарти (ЕРС).** Бюджетът на училищата е определен на база брой ученици. Средствата са съобразени със заявените потребности на училищата и размерът им ежегодно се определя с Решение на МС.

Със стандартите се финансират разходите за възнаграждения, осигуровки и издръжка, разходи за поддръжка на материалната база, а от 2018 г. и разходите по поддръжка на предоставените им автобуси за безплатен транспорт на ученици по чл. 283, ал. 2 от ЗПУО.

Финансиране с **целеви средства** – допълнително финансиране се отпуска с **Постановления на Министерски съвет, Писма от Министерство на финансите (ФО), финансиране или трансфери от министерства и ведомства** по изпълнението на съвместни проекти и национални програми. Тези Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

средства принципно имат строго целеви характер или правила за разходване, определени по законов ред, инструкции или правила. Разходването следва да отговаря на определения вид, размер и други конкретни условия.

За финансиране реализирането на мерки от Стратегията може да се кандидатства с проектни предложения по програми, **съфинансирани от фондове от Европейския съюз, национални и международни програми:**

- Програма „Образование“ 2021-2027 г.;
- Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г.
- Национален план за възстановяване и устойчивост;
- Европейски оперативни програми и международни програми;
- Национални програми като: кампания „За чиста околна среда“ на ПУДООС, програми на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) и др.;
- Национални програми и проекти на Министерство на образованието и науката;
- Програми на Министерство на младежта и спорта и други.

Собствени приходи – собствените приходи за училищата от община Разград се реализират основно от приходите от наем на недвижими имоти и движими вещи, собствени земеделски земи и гори и реализация на продукция и услуги от практическо обучение. Първостепенните разпоредители с бюджет са делегирали права на директорите на училища да реализират собствени приходи, с които е уреден и начина на отчитането им.

Дарения - даренията (пари и/или дарения в натура) са начин за привличане на външни ресурси за дейности в училищата и детските градини. Даренията в пари следва да се администрат от съответната община и със стойността им да се завишава бюджета на съответното училище. С даренията в натура се модернизират материалната база, набавят се необходимите материали и пособия за нормалното функциониране на образователно – възпитателния процес.

Финансирането на дейността на Центровете за подкрепа за личностно развитие се извършва със средства от държавния бюджет, чрез бюджета на общинска администрация, средства от общински приходи, собствени приходи, дарения и спонсорство от физически и юридически лица. Финансови средства се получават и чрез работа по проекти.

Повечето от услугите, предлагани от общините, са държавно-делегирани. Общината има право да възлага изпълнението на ДДД на лицензирани доставчици след процедура по подбор, разписана в Правилника за прилагане на Закона за социалните услуги.

Общинският съвет има право да допълва финансирането на делегираните от държавата дейности, за сметка на общински приходи от местни данъци и такси и други данъчни и неданъчни приходи. По този начин, общината има възможност да влага средства в усъвършенстването и развитието на образователната система.

Дейности от Стратегията може да се реализират и чрез участие на училищата в заниманията по интереси по Наредбата за приобщаващото образование, със собствени средства на общината, както и с целеви средства от Републиканския бюджет.

VIII. КОМУНИКАЦИОННА ПРОГРАМА

Важно условие за ефективното реализиране на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград е политиката за предоставянето на информация до обществеността чрез средствата за масово осведомяване.

Реализирането на стратегията ще се съпровожда от различни информационни мероприятия, които ще осигурят нейната публичност, както в процеса на разработване, така и по време на реализация.

Комуникационната програма се основава на следните основни принципи:

- **Прозрачност** – информиране на обществеността за изпълнението на дейностите по Общинската стратегия;
- **Координация** с други стратегии, програми, планове за развитие, изпълнявани от държавната и местната власт;
- **Позитивност на комуникационните послания** – изграждане на климат на доверие и съпричастие с всички заинтересовани страни, с оглед ефективното изпълнение на Стратегията;

Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград, 2025 г.

- Широко междуинституционално и междусекторно **партньорство, сътрудничество и екипност** в комуникационния обмен;

- **Достъпност на информацията** – достигане на комуникаращата информация до най-голям брой заинтересовани лица.

Основните целеви групи са: органи и институции на държавната и местната власт; изпълнителни агенции; териториални структури на държавните органи и институции; детски градини и училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, неправителствени организации; читалища; спортни клубове; доставчици на социални услуги; приоритетни целеви групи на Общинската стратегия; медии и широката общественост.

Основни комуникационни техники. Комуникационната програма се основава върху няколко основни форми: директна комуникация, комуникация чрез масовите медии, комуникация чрез интернет (сайт на Община Разград) и информационни материали и работа с партньори. Целта е да се привлече общественото внимание към дейностите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград. Това може да бъде постигнато чрез:

- Информирание на местната общност и всички заинтересовани страни на територията на община Разград за Общинската стратегия;

- Популяризиране на настоящите, подлежащите на реформиране и планираните нови форми за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград;

- Популяризиране на органите и институциите на местно и национално ниво, които са ангажирани с планирането, предоставянето и финансирането на дейности за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград;

- Стимулиране ангажираността на всички участници в разработването на стратегията за нейното изпълнение.

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2025-2027 г.) е насочена към осъществяване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, така че да се осигури подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им за пълноценното им участие в общността на детската градина и на училището. Целта на стратегията е подкрепата да се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик и чрез включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за равнопоставен старт на децата и учениците в социалния живот и пълноценна личностна реализация.

Подкрепата извежда на преден план сътрудничеството и загрижеността между всички участници в процеса на приобщаващото образование, за да се превърнат детската градина и училището в територия с позитивен психоклимат, в среда на взаимно доверие и емоционално благополучие за изява на всяка индивидуалност. Тя е разработена съгласно националните и европейските приоритети за осигуряване на приобщаващото образование на децата и учениците, отразявайки обективното състояние, традициите и спецификата на всяка институция в системата на предучилищното и училищното образование.

Реализирането на стратегията е продължителен, отговорен, последователен и отворен във времето процес, който следва динамиката на промените. Постигането на целите е възможно с обединяване усилията на всички заинтересовани страни.